

december 2021

Gardeners' World

Gardeners' World

Haal de
Kerst
uit eigen tuin

TUINIERS IN DE DOP

De leukste tuinklussen
voor kinderen

INSPIRATIE

De beste tuincadeaus
voor onder de boom

MONTY'S TIPS

Kweek de lekkerste
groenten en fruit

De woonkamer in bloei met amaryllis • **Zo pak je de wintersnoei aan**
Tuinieren begint bij de bodem • Binnen tuinieren met kamerplanten

okatsune

Okatsune scharen zijn op unieke wijze gesmeed uit het beste Japanse staal. En dat merk je. Dit vlijmscherpe gereedschap snijdt als een warm mes door boter. Zo wordt altijd een zuivere en precieze snede aangebracht in het hout. Het eenvoudige ontwerp met praktische elementen laat de pure essentie van de schaar zien. Dat maakt Okatsune snoeigereedschap licht van gewicht en robuust tegelijk.

p. 16

Hippe *Hippeastrum*.

p. 30

Begin ook een moestuin.

p. 35

Zo pak je de wintersnoei aan.

p. 56

Eet met kerst uit eigen tuin.

Ambachtelijke feestdagen

In mijn vorige voorwoord bracht ik een ode aan de echte kweker. Dat is een ambacht, en als er iets is waar ik veel respect voor heb, dan is het dat wel. Iets écht kunnen. Een specialisme hebben. Ik hou van mensen die zich compleet onderdompelen in een vak en hun eigen koers varen. Toen de feestdagen zich weer aandienen en wij ons eerste, echte decembernummer konden maken (vorig jaar maakten we nog een november/december-nummer) wist ik meteen wat voor feestelijke cadeaus we jullie moesten tippen: ambachtelijke cadeaus, lokaal, met de hand gemaakt, door echte vakmensen.

Zo kon ik mijn geluk niet op toen Famke mij een prachtig geborduurd werk stuurde, en daarop niet alleen mijn tuin, mijzelf (typerend op blote voeten in jumpsuit) maar ook nog mijn lieve hond Nova en drie kippen in de juiste kleuren vastlegde! Een persoonlijker cadeau kun je niet geven.

Ferdy tekent dieren op zo'n manier dat ze wel van de pagina lijken weg te kunnen lopen, dus als je kerstkaarten gaat versturen, kies dan die van hem. Plasticvrij en milieuvriendelijk douchen en badderen om je klaar te maken voor al die feestjes doe je met de handgemaakte producten van Werfzeep. En wil je de zomer vereeuwigd aan je muur? Celinah maakt prachtige gipsen tegeltjes, met daarin de reliëfs van jouw favoriete planten.

Wil je iemand echt goed voorbereid de wintertuin in sturen? In de puur wollen bodywarmer van Alwero vond ik het ideale kledingstuk, mét zakken, zodat ik misschien een keer niet hoeft te zoeken naar mijn snoeischaar ... Op pagina 88 lees je meer.

De Wiltfang is nog steeds onze favoriet om tuingereedschap te kopen en dit keer testen we ook hun producten om je gereedschap mee te onderhouden (pagina 22). Genoeg cadeau-inspiratie, lijkt mij!

Een ander echt ambacht is vanuit je eigen prachtige tuin, een magische kerstsfeer creëren. Marieke Nolsen (pagina 40) kan dat als geen ander. Deze vakvrouw kan niet alleen toveren met bloemen, ook is ze begenadigd tuinier. Wie weet zie je haar hier nog wel vaker terug in 2022.

Uiteraard gaan wij zelf - ambachtelijke tuiniers als we zijn - ook gewoon aan de slag in onze winter-tuinen. Er is nog voldoende te doen, of je daar nu een glühwijntje bij pakt, of juist even wat nodige calorieën wilt verbranden in de heerlijke stilte, om bij te komen van al het feestgedruis. Hoe je het ook viert, ik wens je namens het hele Gardeners' World-team de allerbeste feestdagen toe, en ben blij dat je het afgelopen jaar met ons wilde tuinieren.

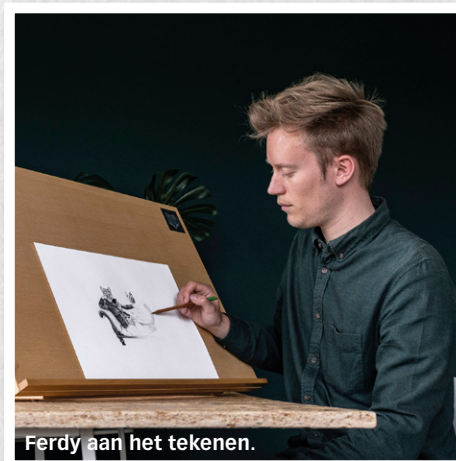
Liefs,

Anne

awieggers@fnl.nl

Famke borduurt de mooiste dingen.

Ferdy aan het tekenen.

“We wensen je de allerbeste feestdagen toe.”

INHOUD december 2021

SEIZOEN

10 Wij zijn gek op december

De feestmaand staat in het teken van hulst, klimop, kerstappeltjes en Japanse zuurbes.

15 The Full Monty

Het belang van het leren waarderen van kleine veranderingen.

16 Topkeuze

Hippeastrum (amaryllis) lijkt gemaakt te zijn om de feestdagen te versieren.

18 Red de bij

Iedere maand geeft de Bijenstichting tips om je tuin nog natuurvriendelijker te maken.

20 Wildleven

Het roodborstje is een van de meest voorkomende en herkenbaarste vogels.

24 Kweken en eten

In de winter is er minder te doen in de moestuin, dus kijk vooruit naar volgend jaar.

GROENE SCHOOL

30 Gezondheid uit eigen tuin

Monty vertelt je alles wat je moet weten om een moestuin te beginnen.

35 Wintersnoei

Alan vertelt je welke planten er door een snoeibeurt tussen nu en begin maart enorm op vooruitgaan.

40 Tuintafels in kerstsfeer

Door slim te combineren breng je eenvoudig kleur aan in de tuin.

44 Tevreden kamerplanten

Kweek kamerplanten, want ze zijn goed voor onze gezondheid.

49 Vraag & antwoord

We geven antwoord op de meest gestelde tuin vragen.

56 Kweek je eigen kerstdiner

Van de moestuin naar de feestelijk gedekte eettafel.

INSPIRATIE

62 Groen & gracieus

Maak feestdecoraties met materiaal uit eigen tuin.

69 Inheemse helden

Lange ereprijs (*Veronica longifolia*).

70 Voed de aarde

Carol verdiept zich in het verborgen leven onder de grond.

74 10 beste reizen voor 2022

In deel 2 reizen we naar o.a. Frankrijk, Thailand, Noorwegen en New York.

82 Knutselkerst met de kids

Boomversieringen voor binnen en buiten maken met de kinderen.

85 Alles over kamerplanten

Maak je huis groener met deze gids, met dit keer *Hedera* (klimop).

Kweek de lekkerste groenten en fruit

Hippe Hippeastrum

Een lang leven voor je kerstboom

Op de cover

- 16** De woonkamer in bloei met amaryllis
- 30** Kweek de lekkerste groenten en fruit
- 44** Zo pak je de wintersnoei aan
- 56** Van de moestuin naar het kerstdiner
- 70** Tuinieren begint bij de bodem
- 81** De leukste tuinklussen voor kinderen
- 84** De beste tuincadeaus voor onder de boom
- 90** Binnen tuinieren met kamerplanten
- 103** Haal de kerst uit eigen tuin

FOTO: JASON INGRAM

35

Alles over de wintersnoei

56

Kweek je eigen kerstdiner

70

Voed de aarde

40

Tuintafels in kerstsfeer

88 Ambachtelijke kerstcadeaus

Persoonlijke cadeau'tjes om te geven. Of te krijgen natuurlijk ...

90 Een orchidee voor iedereen

Plantenexperts Rogier en Marieke vertellen je alles over orchideeën.

96 Tuinieren voor opa's en oma's

Alan deelt tips hoe je de kleinkinderen aan het tuinieren kunt krijgen.

AAN DE SLAG

103 Monty's maand

Monty haalt de kerst uit eigen tuin.

106 Bloemen in december

Maak rommelige borders netjes en sorteer je zaden.

108 In de kas

Controleer verwarming en ventilatie.

109 Algemene tuintaken

Geef je kerstboom een lang leven en knot wilgen.

110 Groente & fruit

Plan je wisselteelt voor volgend jaar en controleer opgeslagen gewassen.

EN OOK

6 Het prikbord

Tips & tricks, agenda en de laatste tuintrends.

27 Puzzel en win

Vul de puzzel in en maak kans op een Gardena takkenschaar.

112 Colofon

Hier vind je al onze contactgegevens.

113 Groeigids voor december

Dit kun je allemaal zaaien en planten voor een smakelijke en gezonde oogst.

Welkom

Lees hier alles over wat er deze maand te doen valt op tuingebied, nieuws, weetjes en nog veel meer ...

Opperbeste bessen

Bessen zijn de sterren van de wintertuin. Bovendien voorzien ze vogels in het koude seizoen van het broodnodige voedsel.

Het enige doel van bessen is om gegeten te worden. Geen wonder dat ze er zo onweerstaanbaar uitzien! Zoogdieren en vogels eten de bessen op, waarna ze de zaden via de ontlasting tot in alle uithoeken verspreiden. Slim van de natuur, want zo zijn de zaden ook meteen voorzien van voldoende mest.

Struiken met bessen mogen wat ons betreft in geen enkele tuin ontbreken. Je trekt er namelijk gegarandeerd vogels mee aan en bovendien zien ze er fantastisch uit – zeker op momenten dat er weinig kleur aan andere planten te ontdekken is. Dit zijn enkele van onze favorieten.

Lijsterbes

Sorbus aucuparia

De lijsterbes is een belangrijke voedsel-leverancier voor spreeuwen en, uiteraard, lijsters – hoe kan het ook anders? De glanzend rode bessen van 6-9 mm groot hangen in trossen van vijftien tot dertig stuks aan de takken. Gedroogde lijsterbessen werden vroeger wel eens als koffiesurrogaat gebruikt.

Hondsroos

Rosa canina

De 10-12 mm grote rozenbottels van deze wilde roos schitteren lichtrood. Er zijn nog veel meer rozen die ronde, langwerpige of eivormige bottels produceren, maar natuurlijk alleen als je de verwelkte bloemen aan de plant laat zitten.

Gelderse roos

Viburnum opulus

De rode bessen van de Gelderse roos zijn 5-9 mm groot en groeien in clusters van tien tot twintig. Alleen lijsters en pestvogels weten de bessen te waarderen, maar dan moet wel eerst de vorst eroverheen zijn geweest om ze wat minder bitter te maken.

Sorbus aucuparia

*Ilex aquifolium**Pyracantha**Cotoneaster**Euonymus europaeus**Hedera helix**Crataegus monogyna*

Hulst

Ilex aquifolium

Hulst kan mannelijk of vrouwelijk zijn, maar alleen de vrouwelijke exemplaren dragen bessen. De bessen van 8-10 mm groeien in clusters van tien tot twintig. Meestal zijn ze rood, maar er zijn ook cultivars met gele, oranje en bruine bessen. Oneetbaar voor mensen, maar vogels lusten er wel pap van.

Vuurdoorn

Pyracantha

Soms zie je op de vuurdoorn meer bessen dan struik – zo vol kan de *Pyracantha* behangen zijn met de rode, oranje of gele vruchten van 4-8 mm. Je kunt jam maken van de bessen. Ook vogels eten ervan, maar vooral is de vuurdoorn een geweldige schuil- en nestplek voor ze.

Dwergmispeel

Cotoneaster

De glanzende rode bessen met roodbruine tinten zijn rond of peervormig en 6-8 mm. Sommige cultivars hebben ook gele of zwarte bessen. Merels en diverse soorten vinken eten deze bessen graag. Bessen blijven tot ver in de winter aan de struik vastzitten en zijn niet eetbaar voor mensen.

Wilde kardinaalsmuts

Euonymus europaeus

De kleur van de wilde kardinaalsmuts is met zijn combinatie van roze en oranje een echte blikvanger. De bessen van 10-15 mm hangen in kleine, losse groepjes. Als de buitenste roze laag openbarst, worden de oranje zaden zichtbaar. Giftig voor mensen.

Klimop

Hedera helix

De glanzend zwarte bessen beginnen groen en worden dan bruin. Hun doorsnee is 5-8 mm en ze groeien in clusters van twintig tot dertig vruchten. De bessen zijn giftig voor mensen, maar veel vogels eten hier aan het eind van de winter maar al te graag van.

Meidoorn

Crataegus monogyna

De meidoorn draagt glanzend roodbruine of rode, tonvormige bessen van 5 tot 8 mm in groepen van 5 tot 15 bessen. De stervormige bloemresten zijn nog zichtbaar. De bessen zijn eetbaar, maar niet erg smakelijk.

Boeken

Lekker lezen bij de verwarming, met inspirerende boeken voor je (binnen)tuin.

Plantfulness – Hoe planten je leven kunnen veranderen

Auteurs: Grace Helmer, Jonathan Kaplan & Julie Rose Bower

Uitgever: BIS Publishers

ISBN: 9789492938671

Prijs: € 18

Er zijn vele kamerplanten waaruit je kunt kiezen. Maar als je denkt dat in jouw huis geen plant kan overleven, dan is *Plantfulness* – een toepasselijke woordspeling op mindfulness – geknipt voor jou. Hiermee maak je namelijk kennis met vijftig kamerplanten aan de hand van fraai geïllustreerde kaartjes. Daarop vind je allerlei nuttige eigenschappen van de betreffende plant waarmee jij je voordeel kunt doen.

In het begeleidende boekje vind je nog meer informatie en ontdek je bijvoorbeeld welke planten heerlijk geuren of de lucht kunnen zuiveren. Dankzij de verzorgingstips zal je plant het alleen maar beter doen, wat je gevoel van tevredenheid nog verder vergroot. En zo is de cirkel rond. bispublishers.com

Geluk zit in een groen hoekje

Auteurs: Suzanne de Boer en Nicolien de Rooij

ISBN: 9789050118347

Prijs: € 24,95

Wanneer je het boek openslaat, word je aangesproken met "Hoi geluksvogel". Waarom je zo'n geluksvogel bent? Omdat je een tuin hebt, natuurlijk! Want je eigen buitenplek, waar je kunt zitten, werken, spelen en eten is geweldig. Maar het wordt pas echt een paradijs als je tuin gevuld is met planten, bloemen, bomen en gras.

Dit boek laat zien dat weinig tijd geen excuus is om je tuin vol te gooien met tegels. Met kleine stapjes en steeds weer een nieuw projectje vergroen je al snel je tuin, zonder dat je daarvoor veel geld of zelfs maar groene vingers nodig hebt. Alle ideeën voor voortuinen, balkons, geveltuinen en nog veel meer werken zo aanstekelijk dat je er vanzelf steeds meer plezier in krijgt en 'tuinieren' niet meer zal voelen als een huishoudelijk klusje, maar als een voorrecht.

knnvuitgeverij.nl

IN JOUW TUIN

Wil jij iets vertellen
over jouw tuin? Ga naar
[gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin](http://gardenersworld
magazine.nl/jouw-tuin)
en stuur ons jouw
verhaal.

In de tuin van ...

Gvonne van Beurden-De Wijs

uit Tilburg

Ons huis is gebouwd in 1997 en de tuin is vervolgens geleidelijk ontstaan. Steeds kwam er een stuk bij. Door mijn jongste zoon ben ik besmet geraakt met het tuinvirus. Het begon met kijken naar *Gardeners' World* op de BBC. En inmiddels staat er een maretak in de tuin, evenals ongeveer vijftig verschillende rozen, waaronder 'Jeff Hamilton' en 'Alan Titchmarsh'. Het wachten is nu nog op een 'Monty Don'.

De 'Bramley's Seedling'-appelboom hebben we meegebracht van een Victoriaans tuincentrum in Kent – super geschikt voor de appeltaart. Met de tuinclub bezoeken we veel particuliere tuinen en kwekerijen. Daar komen ook meerdere planten vandaan, zoals de *Aster 'Horizontalis'*. Die vind ik zo mooi! Het is een laatbloeiende die lang doorbloeit en zorgt voor een wit-roze wolk in de herfsttuin. Ook de *Erigeron* (muurfijnstraal) die zich in alle hoekjes heeft uitgezaaid zorgt de hele zomer en herfst voor kleur. Bij het terras zorgt een walnoot voor schaduw en houdt hij muggen op een afstand. Omdat hij als een parasol gesnoeid wordt, geeft hij weinig

noten. Maar dat is juist prima, want mijn zoon heeft een notenallergie.

De dahlia's staan er voor het eerst dit jaar, maar dat heeft wel wat moeite gekost. Slakken vinden ze namelijk heerlijk, heb ik ondervonden ... Na veel biervallen, slakken rapen en hulp van de egel is het uiteindelijk toch gelukt. Nu is het genieten van de prachtige herfstkleuren – en plannen maken voor volgende seizoenen.

Wij zijn gek op december

Kun je je december vorig jaar nog herinneren? Alles ging op slot, bezoek thuis was tot een minimum beperkt en het kostte veel moeite om ergens lichtpuntjes te zien. Gelukkig ziet de feestmaand er dit jaar een stuk beter uit. Maar tuiniers zijn sowieso veerkrachtige wezens. Allemaal hebben we onze zaailingen ooit het slachtoffer zien worden van verwoestende slakken, zijn onze geliefde planten geplet door voetballen of aangevreten door ongedierte. Maar gingen we bij de pakken neerzitten? Integendeel, we leerden ervan en keken naar de toekomst. Onze tuinen hebben ons door menig tegenslag heen geholpen en 2022 belooft een prachtig jaar te worden. Proost!

“Met kerst wil ik net zo min een roos als sneeuw in de nieuwbakken vrolijkheid van mei.”

William Shakespeare

STER VAN DE MAAND

Hedera helix

Een groot deel van het jaar is klimop het doelwit van veel gemopper. Hij zou bomen verstikken en muurtjes scheuren en is kortom een algehele bron van irritatie. Tot december, want dan ziet iedereen plots het mooie ervan. Hij wordt zelfs naar binnen gehaald om kerststukjes op te sieren en ineens is hij geliefd. Dat vinden wij oneerlijk, want deze plant heeft veel te bieden. Hij vormt goed isolatiemateriaal en een prachtige bodembedekker voor lastige plekken. Zijn bessen zijn bovendien dankbaar voer voor vogels en vormen een mooi duo met berijpte *Hebe*, zoals de foto hiernaast laat zien.

Makkelijk te kweken als klimmer én bodembedekker. Vermeerder door zomerstekken te nemen of door een stukje op te graven en in een pot met zand en potgrond te doen.

Hoogte x breedte 10 x 6 m

VOGELVOER

We zijn niet alleen nieuwsgierig naar wat planten doen, maar ook hoe ze aan hun naam komen. Wie was meneer of mevrouw Cheal, de naamgever van deze fraaie *Berberis*? Deze nieuwsgierigheid leidt tot een zoektocht die meer tijd kost dan we eigenlijk kunnen missen. En na een half uur zijn we nog steeds niets wijzer geworden.

***Berberis thunbergii* 'Cheal's Scarlet'**

Doet het goed in elke grond. Draagt donker blad met mooie herfstkleuren. Vogels vinden de bessen heerlijk.

H x B 1,5 m x 1,5 m

VEELZIJDIG KRUID

Waar zouden we zijn zonder venkel? Het is een plant voor het hele jaar. Van zijn pluizige begin in het voorjaar groeit hij uit tot een statige, kruidachtige vaste plant met mooie schermbloemen in de zomer. In het najaar verwelkt hij en neemt dan afscheid met berijpte takken in de winter. O ja, hij is ook zeer veelzijdig in de keuken.

Foeniculum vulgare

Makkelijk te kweken, maar zaait zichzelf wel makkelijk en veelvuldig uit. Regelmatig koppen (bewaars een paar zaadhoofden voor de winter) of vaak wieden. **H x B** 2 m x 30 cm

HULDE AAN HULST

Zeg je kerst, dan zeg je hulst. Deze plant is omgeven door symboliek. Voor druiden was het een vruchtbaarheidssymbool en voor christenen stellen de puntige bladeren Jezus' doornenkroon voor. Voor tuiniers is het een bruikbare inheemse groenblijver en voor vogels zijn de bessen een waardevolle voedselbron. Iedereen wint.

Ilex x meserveae 'Blue Princess'

Compacte variëteit, geschikt voor kleine tuinen. De zaden van de bessen zullen ontkiemen, maar dat kan twee of drie jaar duren.

H x B 2,5 m x 2 m

HELD ZONDER MASKER

Ook deze plant geeft een winterse toegift. Zodra de zomerse kleurenpracht is vervaagd en het najaar zijn takken heeft geselsd met wind en regen, raapt deze hortensia zich bij elkaar en biedt een elegante winterse aanblik. Daarnaast beschermen de achtergebleven bloemen de plant tegen vorst.

Hydrangea macrophylla 'Zorro'

Afhankelijk van de bodem zijn de bloemen blauw (zure grond) of roze (alkaligrond).

H x B 1,2 m x 1,2 m

KERSTAPPELTJES

Op dit moment zijn er niet veel bloemen (het wachten is op akonieten en sneeuwkllokjes), maar sierfruit vult dit gat op. Het zorgt voor kleur in de tuin en voedsel voor dieren. Als je plaats hebt voor maar één boom, kies dan voor een sierappel. Bloesem in het voorjaar, schaduw in de zomer en glanzend fruit tot aan de kerst.

Malus 'Winter Gold'

Boom met ronde kroon. Staat het liefst in de volle zon, maar kan tegen wat schaduw. **H x B** 6 m x 6 m

The Full Monty

De winter kan naar zijn, maar doordat we meer tijd in onze tuinen doorbrachten hebben we geleerd kleine veranderingen beter te waarderen, zegt **Monty**.

FOTO: MARSHA ARNOLD

De dagen zijn kort en het weer is guur. Wanneer ik door de tuin loop, op weg naar de kassen en de kippenren, kan ik kiezen tussen uitglijden op de stenen of soppen door het gras. In de Jewel Garden hangt alles er troosteloos bij. Niets kan de Writing Garden opbeuren en de Paradise Garden is allesbehalve paradijselijk. Dat is niet onverwacht, maar de spaarzame heldere, koude dagen die een winter iets lichter maken zijn dat wel. De minder besproken nadelen van klimaatverandering (naast droogte, overstromingen, stormen, smeltende poolkappen, stervende koraalriffen en duizend andere catastrofes) zijn de vele milde, grijze en natte dagen die als lelijke kralen zijn geregen aan de ketting van de winter.

Het zal je niet zijn ontgaan dat ik niet zo'n fan ben van deze periode. Er is echter een hoopgevende 'maar'. Een van de vele dingen die we in de afgelopen periode hebben geleerd, is de schoonheid in het gewone steeds meer te waarderen – een geleidelijke fascinatie voor het alledaagse. En dat clasht met de snelle en

“Milde, grijze, natte dagen als lelijke kralen aan de ketting van de winter.”

dramatische manier waarop we normaal gesproken omgaan met verandering.

In de afgelopen jaren is ons idee van verandering steeds meer tweeledig geworden. Een voorbeeld: een stel loopt met gesloten ogen een kamer binnen en als ze hun ogen openen reageren ze verrukt op de veranderingen in hun woonkamer. Dit suggereert dat een verandering van interieur ertoe zou leiden dat al je zorgen als sneeuw voor de zon verdwijnen. Dat is natuurlijk niet zo, maar het klinkt leuk. Zodra dat effect is verdwenen kun je aan de slag met het veranderen van andere aspecten van je leven.

Ook de make-over van je tuin werkt op deze manier. Ook ik maak me schuldig aan make-overs, dus van mij hoor je geen kwaad woord hierover. Tuin-make-overs zorgen voor geweldige televisie en bezorgen veel mensen plezier. De mens is dol op snelle goocheltrucjes en als je de magie hiervan kunt combineren met resultaten waar je blij van wordt, dan heb je goud in handen. Maar vaak leveren dit soort

snelle make-overs en resultaten geen bevredigend gevoel. Een snelle vlucht naar een verland is ook niet hetzelfde als het landschap aan je voorbij zien trekken en daarna arriveren op de plaats van je bestemming.

Ik ben ervan overtuigd dat de coronatijd de hang naar snelle resultaten heeft veranderd, in elk geval in onze tuinen. Toen we thuis moesten blijven, moesten we ons neerleggen bij wat we hadden. We gingen de kleine dingen, die er altijd al waren, beter waarderen. Nieuwe blaadjes aan de bomen, het tsjirpen van vogels in de ochtend, de manier waarop regendruppels zachtjes van de klimop op de muur vallen, de kleur van de vochtige schors van een berkenstam. Deze geleidelijke veranderingen waarnemen in het tempo waarin ze zich voltrekken heeft iets krachtigs. Ook als deze verandering niet uit groei en verbetering bestaat, maar uit vallende blaadjes en kortere dagen.

Je hoort het vaak ook van mensen die stervende zijn: koester alle dingen, want het leven, liefde en dromen gebeuren hier en nu. Het gewone, alledaagse heeft geen kunstmatige transformatie nodig, omdat het geluk schuilt in die gewone, alledaagse dingen.

Ik ben de eerste die toejuicht dat het bij tuinieren gaat om veranderingen en groei. Dat zit opgesloten in het onvermijdelijke wisselen van de seizoenen. Maar dat is niet in strijd met het stilstaan bij het hier en nu, het kalm bekijken van simpele, weinig verheffende zaken. Sterker nog, het is een essentieel onderdeel om tot belangrijke veranderingen te komen. Het tempo en ritme van de seizoenen is hier leidend in. En ook al kijken we reikhalzend uit naar de prachtige veranderingen die het aanstaande voorjaar met zich meebrengt, de beperkingen van de late herfst en vroege winter horen ook bij dat ritme.

Dus al lijkt december voor mij de maand te zijn waarin het jaar naar de bodem van de put zinkt, haal ik eruit wat voor mij belangrijk is. En dat is het besef van wat er wél is en genieten van het moment. Dat lukt niet altijd, er zijn donkere dagen, maar morgen is er weer een dag. En dat is meer dan genoeg verandering.

Monty

'Red Lion'

De grote, lichtrode fluwelen bloemen kleuren naar binnen toe donkerder.

Hoogte x breedte 60 x 20 cm

'Fairytale'

Witte bloemen met rode aderen, behalve in het centrum van de blaadjes, waardoor hij op een ster lijkt. **H x B** 50 x 20 cm

'Mont Blanc'

Grote overlappende witte blaadjes, lichtgroen aan de binnenkant met bruine helmknoppen. **H x B** 55 x 25 cm

'Orange Rascal'

Oranje bloemen met een lichtgroen hart. Op een beschutte plek vrijwel winterhard. **H x B** 45 x 20 cm

Hippeastrum

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Planten												
Bloei												
In rust									8 weken			

'Emerald'

Spinachtige bloemen met golvende blaadjes in lichtgroen en wit met rode strepen. **H x B** 50 x 35 cm

Topkeuze

Hippeastrum

In welk opzicht lijkt de amaryllis op een geranium? Wij vertellen het je.

Toen de plantkundige Carl Linnaeus het geslacht *Geranium* in 1753 vastlegde, vielen daar veel planten onder. Later bleken sommige zo anders te zijn dat ze een eigen soortnaam kregen. Dat werd *Pelargonium*, maar wij bleven ze geranium noemen.

Zo is het ook met de *Amaryllis*. Ook hier plaatste Linnaeus veel soorten onder deze noemer.

Sommige kregen een eigen naam: *Hippeastrum*.

Toch noemen we ze nog steeds amaryllis. Maar in deze tijd van het jaar kunnen we het maar over één groep hebben: de flamboyante en zeer makkelijk te kweken *Hippeastrum* (ook wel ridderster genoemd).

Hij deed ooit dienst als lastminute-cadeau voor de feestdagen en dus kom je hem overal tegen, van tuincentrum tot supermarkt en kerstmarkt. Je zou door dit kerstaanbod denken dat hij slechts verkrijgbaar is in twee kleuren (rood en wit), maar niets is minder waar. Er bestaan 68 variëteiten, waaronder enkelbloemige, dubbelbloemige en gestreepte. Er zijn er ook die een andere kleur aan de rand dan de rest van het blad hebben (picoté).

Dus of je ze deze maand plant voor bloei in het voorjaar, of geniet van de bollen die je eerder dit jaar hebt geplant, kijk verder dan standaard wit of rood. Maar pas wel op, want alle delen van de plant zijn giftig voor katten.

□ Zet in een pot die tenminste 5 cm breder is dan de bol met tweederde van de bol boven de grond. Plaats de pot op een lichte, warme plek (21 °C).

□ Grotere bollen produceren doorgaans meer bloemen, soms wel vier stelen. Na zes tot tien weken komen de eerste bloemen. Ondersteun de stelen tijdens de groei en zet ze op een iets koelere plek (15 °C). Geef regelmatig water en voed tweewekelijks bij met tomatenvoeding tot het blad is afgestorven, om hem volgend jaar weer te laten bloeien.

De Bijenstichting zet zich in voor bijen en beschermt ze tegen uitsterven. Via cursussen, workshops en open dagen leer je alles over bijen. Je kunt ook altijd een kijkje komen nemen in de demonstratietuin in Vorden, waar met veel vrijwilligers gewerkt wordt aan de bloemborders. Iedere maand geeft **Jaap Molenaar**, de directeur van het Bijen Educatiecentrum, ons in *Gardeners' World* de perfecte tips om onze tuinen nog natuur- en bijvriendelijker te maken.
www.bijenstichting.nl

Bijen en tuinen

Honingbijen overwinteren als kolonie; één koningin, die omringd is door zo'n 15.000 tot 30.000 bijen. Hun voedsel, de honing, hebben zij opgeslagen boven in de kast in de bekende zeshoekige cellen. In de winter leven ze van de honing. Langzaam bewegen zij zich daarbij van onder in de kast (of korf) naar boven toe. De honing hebben ze zelf in de lente, zomer en het najaar gemaakt uit de nectar die ze uit de bloemen hebben verzameld. In de winter zijn er te weinig bloemen en is het te koud voor de bijen om buiten op zoek te gaan naar voedsel.

Vroeger dacht men dat hommels erg diep in de grond overwinterden, omdat werd verondersteld dat ze geen temperaturen onder het vriespunt konden verdragen. Dit klopt niet. De meeste koninginnen, zoals van de aardschommel en steenhommel, graven zelf een klein holletje op minder dan tien centimeter diepte in de grond waarin ze overwinteren. Voor hun nest graven hommels niet zelf een holletje, maar gebruiken ze vaak oude muizenholen. Overwinterende hommels hebben een slim trucje ontwikkeld,

Red de bij!

Les van de Bijenstichting

De bijen zijn in rust en ook de tuin is in diepe rust. Tijd om voorbereidingen te treffen voor het voorjaar.

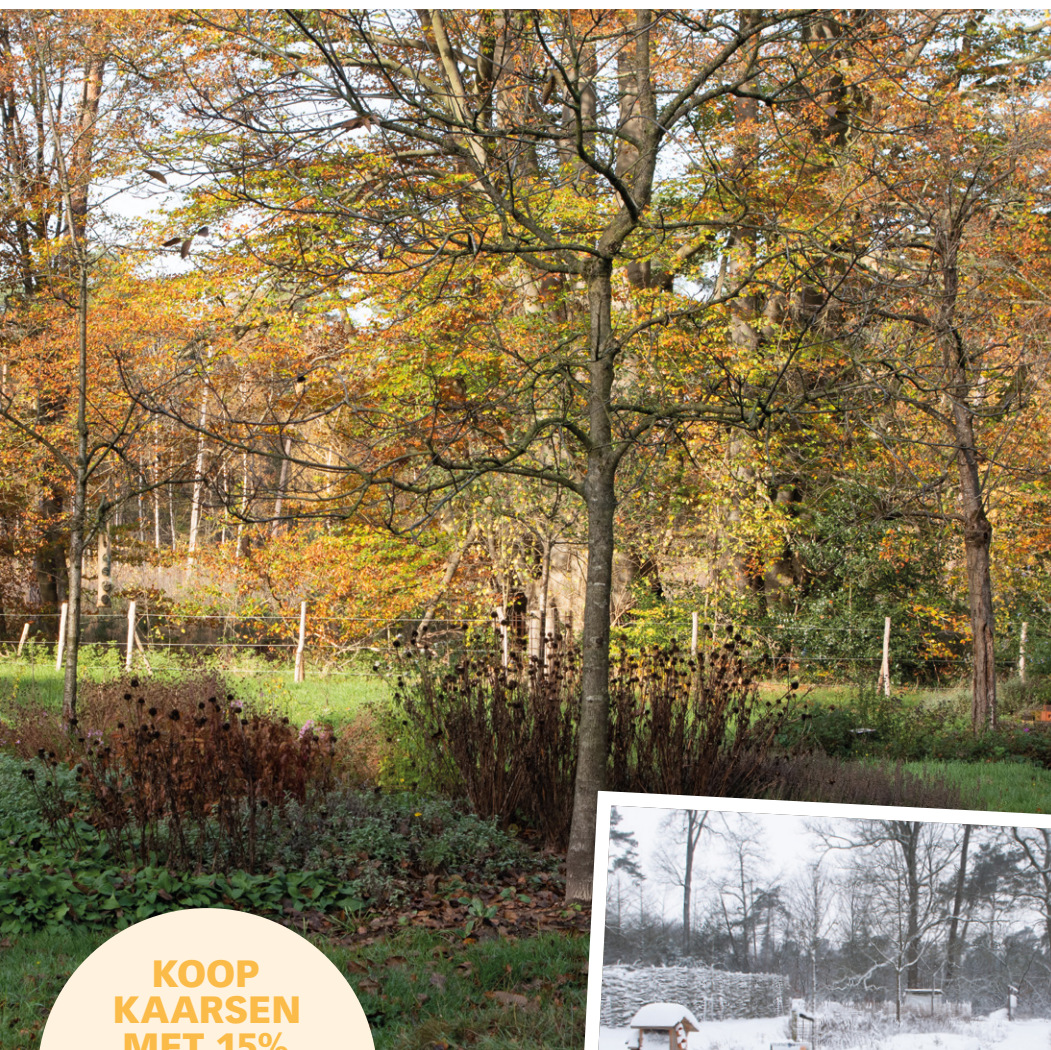
De grote bloedbij

De grote bloedbij behoort tot het geslacht van de bloedbijen. Ze danken hun naam aan de glanzende, rode achterlijven. In Nederland komen ruim twintig soorten voor. De grote bloedbij is een parasitaire bij: zij legt haar eieren in het nest van een andere bijensoort. In dit geval is dat vaak in het nest van de grote zijdebij. Wanneer ze het nest van de zijdebij binnendringt, eet ze eerst het eitje van de zijdebij op. Vervolgens legt ze haar eigen eitje in dezelfde nestcel. Het liefst legt ze haar eieren vlakbij de voedselvoorraad stuifmeel en nectar in het nest.

De grote bloedbij is ongeveer 11-14 mm groot, de mannetjes zijn gemiddeld een fractie kleiner dan de vrouwtjes. Deze bij is in het veld makkelijk te herkennen aan de opvallend rood-zwarte kleur. De soort komt bij ons vooral voor op hogere zandgronden, in de duinen en het oostelijk rivierengebied. Op kleiige ondergrond zul je ze niet vaak aantreffen. Met deze bijen gaat het gelukkig goed: ze nemen zelfs in aantal toe.

De vrouwtjes van de grote bloedbij vliegen van maart tot juni. Na de paring in augustus zoeken ze een overwinteringsplek. Bloedbijen zijn daarbij goede gravers. Ze maken van deze vaardigheid gebruik om in de nazomer een schuilplaats voor overwintering te graven. En in het voorjaar graven ze naar de broedkamers in het nest van hun gastheer om daar hun eieren in te leggen. De mannetjes vliegen later, tot in de herfst, maar overwinteren vrijwel nooit.

De vrouwtjes van de grote bloedbij bezoeken in de lente maar heel weinig bloemen, met uitzondering van een paardenbloem. Het lijkt dan alsof ze geen extra energie nodig hebben. De mannetjes, en later in het jaar ook de vrouwtjes, kun je vinden op planten als speerdistel, jacobskruiskruid, watermunt en koninginnenkruid.

KOOP KAARSEN MET 15% KORTING

Gebruik de code **GWFEEST21** in de webshop van de Bijenstichting

Eén van de voordelen van het gure herfstweer is dat we onze voorraad kaarsen en knusse dekentjes weer kunnen bovenhalen. Domper op de gezellige feestvreugde: kaarsen bevatten vaak vervuilende stoffen die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid en het milieu. Dus ga op zoek naar kaarsen met natuurlijke ingrediënten zoals bijvoorbeeld bijenwas. Deze kaarsen zijn te koop in de webshop van de Bijenstichting, kijk op: www.bijenstichting.nl/webshop.

namelijk het produceren van glycerol als ze worden blootgesteld aan lage temperaturen. Dit zorgt ervoor dat er minder snel ijskristallen in het lichaamswefsel worden gevormd. Zo zorgen ze zelf voor antivries!

Tuintip

De bijen zijn in rust en ook de tuin is in diepe rust. Tijd om voorbereidingen te treffen voor het voorjaar en na te denken over nieuwe beplanting. Een handig hulpmiddel hierbij is het maken van een tuinplan.

Heb je hulp nodig of kun je wel wat goede tips gebruiken? De Bijenstichting organiseert gratis webinars *Bij-vriendelijk tuinieren* op 7, 11 en 15 december 2021. Kijk op: www.bijenstichting.nl/agenda voor meer informatie.

Dinsdag 7 december 2021:

19.00-20.30 uur

Zaterdag 11 december 2021:

10.00-11.30 uur

Woensdag 15 december 2021:

19.00-20.30 uur

Roodborstje

(*Erithacus rubecula*)

December betekent korte en koude dagen. Veel dieren zijn in winterslaap, maar de vogels trotseren het weer. Ze zijn naarstig op zoek naar voedsel. Zet dus vetbollen, zaden en noten voor ze klaar, zodat ze de broodnodige calorieën binnen krijgen. Denk ook aan vers water om te drinken en te badderen.

Insecten en andere ongewervelden zijn in winterslaap. Laat de composthopen met rust tot het voorjaar, maai het lange gras niet en kom niet aan bladhopen en rondslingerende takken.

Als je planten snoeit, gooi het afval dan achteraan in borders tot het voorjaar, zodat je de beestjes die in zaadhoofden of stengels schuilen niet stoort. Egels kunnen tijdens zachte winters 's nachts nog steeds je tuin bezoeken. Leg dus wat voedsel voor ze neer tot ze er niet meer van eten.

Dit kun je tegenkomen

Roodborstje (*Erithacus rubecula*)

Het roodborstje is een van de meest voorkomende en herkenbaarste vogels. Hij is klein, bruin, heeft dunne pootjes, een rode borst en een lichtgekleurde buik. De kans is zeer groot dat er eentje in je tuin woont, in elk geval voor een deel van het jaar.

Mannetjes en vrouwtjes zien er hetzelfde uit, maar de jongen hebben een gevlekte borst in plaats van een rode. Ze eten wormen, insecten en andere ongewervelde diertjes, zaden en vruchten. In deze periode zitten ze in besdragende struiken en bomen, met name de lijsterbes.

Ze zingen het hele jaar door met hun vlugge zang die de hele toonladder afloopt.

Honingbijen zijn dol op mahonienectar.

Veel roodborstjes overwinteren in ons land, maar een deel vertrekt naar warmere oorden. Het deel dat hier blijft krijgt gezelschap van exemplaren uit Scandinavië, Rusland en andere Oost-Europese landen.

In het voorjaar is het broedtijd en maakt het vrouwtje een nest van grassen en bladeren. Ze legt vijf tot zeven eitjes, die na ongeveer veertien dagen uitkomen. Na een week of twee vliegen de jongen uit en maken de ouders zich op voor een tweede en soms derde leg.

Kijk ook uit naar ...

□ Honingbijen komen op zonnige, warme winterdagen uit hun nest, maar als de zon verdwijnt kunnen ze op de grond achterblijven. Zet ze op winterbloeiende mahonie of kamperfoelie voor een suikerboost.

□ Kramsvogels en koperwieken zijn nog steeds op zoek naar voedsel in je tuin.

“Ze zingen het hele jaar door met hun vlugge, waterige zang die de hele toonladder afloopt.”

Duurzame tuincadeaus om van te watertanden

De Wiltfang is en blijft de heerlijkste winkel om je duurzame tuincadeaus bij elkaar te scharrelen. Vooral met de feestdagen!

Zaaien als een pro

Dit is het ultieme hulpmiddel bij het zaaien van die piepkleine zaadjes waar je bloeddruk acuut van stijgt wanneer je ze in je handen strooit. Met een enorme precisie maak je met de deksel van deze zaaitray kleine gaatjes daar waar je een zaadje in kunt doen. Eenmaal doorgeworteld duw je zachtjes de zaailingen omhoog, zodat je ze er moeiteloos uithaalt om over- of uit te planten. Dit is zo'n cadeau dat je geeft, maar meteen ook het beste zelf kan kopen, anders word je maar jaloers.

€ 20,95

Onderhoud is alles

De Wiltfang en wij van **Gardeners' World** geloven in duurzaamheid. We kopen liever één keer een snoeischaar en handschopje die een leven lang meegaan, dan tien keer een betaalbare variant die steeds stuk gaat. Deze prachtige onderhoudset van Sneeboer is het perfecte cadeau om tijdens de koude wintermaanden jouw gereedschap te verzorgen en in topconditie te houden. Een perfect cadeau voor de feestdagen.

€ 64,85

KORTING

Krijg **10% korting** (m.u.v. de kassen) met de code **KERSTGW**. Deze korting is geldig t/m 31 januari 2022.

Warm snoeien

Handschoenen die zowel soepel meebewegen, als mooi en warm zijn: zoek niet verder! Dit is het perfecte cadeau voor de tuinier die zich niet laat tegenhouden door de kou en het liefst aan de slag blijft, of natuurlijk juist voor de tuinier die zichzelf alleen buiten waagt, gekleed in zoveel mogelijk lagen warme kleren. Eigenlijk zijn deze handschoenen een goed cadeau voor iedere tuinier. Wij doen ze in ieder geval niet meer uit.

€ 23,95

Het liefste en beste handschopje

Dit hartvormige, stevige en ook nog prachtige handschopje is ideaal. De vorm zorgt niet alleen voor een glimlach, ook steek je de punt soepel de grond in, en het brede lemmet maakt dat je moeiteloos een plantgat maakt of die rottige ontsnapte braam uitgraaft. Zoals alle producten van Sneeboer, doe je hier bij goed gebruik een leven lang mee.

€ 48,55

Betrapt!

Op de foto ziet de opletten **Gardeners' World**-lezer misschien wel verdachte gebruikssporen. Wij raden namelijk nooit zomaar iets aan maar testen alles eerst. Daar ging het meteen fout. We konden deze perfecte schaar simpelweg niet meer neerleggen en hij is constant in gebruik geweest. De reden: de puntige, dunne vorm maakt dat je zelfs de fijnste bloemen makkelijk plukt, waardoor een boeket samenstellen nooit zo makkelijk was. Ons rondje bloemen koppen ging nog nooit zo snel, en de schaar is ook nog eens geschikt voor het wat zwaardere werk, zoals dikkere stengels van pompoenen en fijnere takken. Wij knippen nog even door.

€ 15,95

Het betere recyclen

Met dit handige houten apparaatje tover je oude kranten binnen een mum van tijd om in een grote hoeveelheid potjes. Zo verspil je niets, en wat extra leuk is: de plantjes die erin groeien kunnen met potje en al de grond in. Dus je plant ze zo, zonder maar een worteltje te beschadigen, uit in de grond. We hebben ook maar meteen een schoenentest gedaan: daar past hij perfect in!

€ 13,-

Showroom

In de webshop van De Wiltfang vind je alles wat je nodig hebt voor tuin en erf. Ook de showroom is een bezoekje waard. Zo kies je precies die snoeischaar of schep die goed in de hand ligt. Wees wel gewaarschuwd! Misschien kom je met meer thuis dan je van plan was.

De Wiltfang
Industrieweg 7
3738JW Maartensdijk
www.dewiltfang.nl

De Wiltfang®
Natuurlijk voor tuinliefhebbers

In haar moestuin kweekt **Rekha Mistry**, naast de traditionele groente en fruit, allerlei exotische variëteiten. Je kunt haar volgen op Instagram: **@rekha.garden.kitchen**.

Snijbiet geeft kleur aan stoofpotjes en oosterse gerechten.

Vers uit de tuin

In de winter is er minder te doen in de moestuin, dus kijk vooruit naar volgend jaar en maak een heerlijk gerecht met pastinaak.

Er is nu niet veel te doen in de moestuin, maar te oogsten is er genoeg. Ook ga ik er wat minder vaak naartoe in vergelijking met de rest van het jaar. Maar de keren dat ik er ben, oogst ik Galicische kool, prei, mosterdblader, andijvie, rucola, sla ('Winter Density') en diverse winterkolen. Ook neem ik dan meteen wat bosjes peterselie en koriander mee.

Gelukkig fleuren de eerder geplante groenbemesters, die de bodem in de winter tegen erosie beschermen, het perceel een beetje op. Toch kan het grijze weer me een tikje neerslachtig maken. Ik wijt het aan een gebrek aan zon! Om me te motiveren, begin ik nu alvast te bedenken welke groenten en kruiden ik volgend jaar op mijn stukje grond wil kweken.

Toch is er één dag in december waar ik met smart naar uitkijk. En nee, dat is niet 25 december! Het is de 21e, de kortste dag van het jaar. Want daarna krijgen we stukje bij beetje weer meer daglicht te zien. Ik haal de verwarmingsmatten weer tevoorschijn, was de zaitrays (nog een keer) goed uit, kies zaadpakketjes uit en de zakken zaaigrond komen te staan op een plekje waar ze kunnen opwarmen. En na 26 december kan het zaaien echt beginnen. Wat een heerlijk vooruitzicht!

Nu oogsten

Ook al is het winter geworden, ik kan nu **wortelen** oogsten, die ik met stro heb afgedekt om ze te beschermen tegen de vorst. Ook pluk ik wat **spruiten**. En voor een typische winterse soep oogst ik **prei**, waar ik ook meteen een paar blaadjes **boerenkool** op leg om te garneren. Met een handjevol fel gekleurde stelen **snijbiet** fleur ik een vegetarische Indiase saag paneercurry op. Verder gebruik ik de uitgedunde zaailingen van **'Senshyu'-uien** om salades een heerlijk ruikende oppepper te geven.

'Hollow Crown'-pastinaken hebben na wat nachten vorst een heerlijke, zoete smaak.

Smaak van de maand

Er gaat niets boven het oogsten van verse groenten die je op Eerste Kerstdag op tafel kunt zetten.

Neem nou pastinaak. Acht maanden lang hebben ze hun lange wortelknollen kunnen ontwikkelen. In de weken voorafgaand aan kerstavond heeft de nachtvorst de grond kouder gemaakt. Hierdoor krijgen de pastinaken een nextra zoete smaak. Met name de variëteit 'Hollow Crown' profiteert hiervan.

Kedgeree van pastinaak

Hoofdgerecht voor 2 personen

JE HEBT NODIG

- ☐ ¼ tl komijnzaad
- ☐ 2 el zonnebloemolie
- ☐ 1 tl groene peper, fijngesneden
- ☐ 1 tl geraspte verse gember
- ☐ 1 kleine witte ui, gesnipperd
- ☐ 1 tl kurkuma
- ☐ 1 tl kerriepoeder
- ☐ zout, naar smaak
- ☐ 200 g gekookte basmatirijst
- ☐ 50 g geroosterde pastinaak
- ☐ 50 g spruiten en wortelen
- ☐ Sap van een ½ citroen
- ☐ 1 kleine rode ui, gesnipperd
- ☐ 2 gekookte eieren, in vieren
- ☐ ¼ el chilipoeder

BEREIDING

- 1** Rooster de komijnzaadjes in een hete pan. Voeg daarna de olie toe.
- 2** Voeg de pepers, gember en witte uitjes toe. Fruit tot de uitjes glazig zijn. Voeg dan de kurkuma, kerriepoeder en zout (naar smaak) toe. Doe een eetlepel water erbij zodat de kruiden niet aanbranden.
- 3** Voeg de rijst, groenten en citroensap toe. Roer door tot alles gelijk verdeeld is.
- 4** Garneer met rode ei, verdeel de eieren en strooi de chilipoeder er overheen. Laat 5 minuten doorkoken.
- 5** Serveer met wortelen en yoghurt-muntsaus (raita).

FOTO'S: PAUL DEBOIS; JASON INGRAM; REKHA MISTRY

Moestuinklusjes

Je mag je gelukkig prijzen als je in deze tijd van het jaar je bodem al kunt gaan omspitten en voorbereiden. Helaas is mijn moestuin vrij nat en moet ik wachten tot de **groenbemesting** zijn werk gedaan heeft. Gelukkig lijkt de nattigheid mijn **tuinbonen** niet te deren en staan die er nog goed bij. Dankzij de natte winters vangen mijn regentonnen nu veel regenwater op. Ik moet er dus voor zorgen dat de dakgoten van mijn schuur en kassen schoon zijn. De grond die ik vorige maand heb voorbereid met goed verteerde stalmest is nu klaar om de laatste hardneck-**knoflook** te ontvangen. Ook mulch ik nu de looppaden met verse houtsnippers.

Knoflook heeft zeker twee maanden van temperaturen onder de 10 °C nodig.

Controleer of de tuinbonen goed groeien om ze te oogsten vanaf mei.

3 om nu te kweken

Kruisbes 'Invicta'

Deze variëteit is meeldauw-resistent en levert een hoge productie. Hij smaakt heerlijk als jam of in een pudding.

Planten Van november tot maart kun je de planten met kale wortels in de grond zetten. Voeg ruimschoots organisch materiaal, zoals compost, toe. Zorg daarnaast voor voldoende zon, want als kruisbessen veel schaduw krijgen, geven ze minder vruchten.

Alfalfa kiemgroente

Deze kleine plantjes kweek je eenvoudig in een potje op de vensterbank. De kiemgroenten zitten vol voedingsstoffen en zijn heerlijk in een salade.

Zaaien Week de zaadjes gedurende 8-12 uur in vers water, laat dan het water weglopen en leg de zaadjes in een (kweek)pot. Gedurende 2-3 dagen spoel je de zaadjes af en giet je het water weg. Oogst zodra de scheuten ca. 3-4 cm lang zijn.

Ui 'Ailsa Craig'

Deze soort kan enorm groot worden. Oogst de uitjes kleiner en ze zijn prima geschikt om mee te koken.

Zaaien Doe de zaadjes in een tray met zaaigrond en zet deze op een verwarmingsmat tot de ontkieming. Kweek verder in de koude kas en zet dan over in een pot van 7 cm, tot je ze in het voorjaar op een zonnige plek in de vollegrond uitplant.

FOTO'S: PAUL DEBOIS; GETTY/PHOTOMARU

VOLGENDE MAAND Hoe kouder het weer, hoe heter het eten.

GARDENA takkenschaar TeleCut 650-900 B

Deze lichtgewicht takkenschaar van GARDENA is ideaal voor het snoeien van stevige takken. Door het hefboommechanisme kost dat weinig kracht. De armen zijn met een druk op de knop in lengte verstelbaar (tot 90 cm), waardoor je zowel hoog als laag kunt snoeien. Stopbuffers ontzien de gewrichten tijdens het werken. Precisiegeslepen messen met antikleeflaag garanderen een nauwkeurige, messcherpe snede. GARDENA geeft 25 jaar garantie. Meer info op www.gardena.com

Puzzel en win

Vul de puzzel in en maak kans op een
GARDENA takkenschaar TeleCut 650-900 B
t.w.v. € 76,99.

KRUISWOORDPUZZEL

horizontaal

1 heeal 6 Europese Centrale Bank 9 gemopper 14 grootmoeder 15 wijze van werken 16 Oudgermaans schriftteken 17 deel van Afrika 18 succesnummer 19 bezig 20 kegelvormig 21 groene vrucht 24 adellijk 25 gebergte in Zuid-Amerika 27 grondlegger van de psychoanalyse 29 met medewerking van (afk.) 30 asielzoekerscentrum (afk.) 31 golfterm 34 vis 37 deel van een magneet 39 broek met pijpen tot de knie 41 Nederlandse dichter 44 uitermate fraai 45 deel van het gezicht 46 plaats in Overijssel 47 uitgedreven lucht 48 woedend 49 vergrootglas 50 Romeinse filosoof 51 ogenblik 52 deskundige

verticaal

1 van geringe lengte 2 onderdeel van een autorace 3 langlopend tv-feuilleton 4 eetgelegenheid voor studenten 5 openbare belediging 6 zedelijke houding 7 deftig 8 plompweg 9 last 10 uitvoerig 11 herkauwer 12 viltje 13 gemalen graan 22 Franse schrijver 23 dun spinsel 26 noordnoordwest (afk.) 28 tijdmaat 31 suf mens 32 eiland in de Middellandse Zee 33 uiting van beleefdheid 34 blaasinstrument 35 grond 36 behaarde schedelhuid 37 clown 38 voortekenen 40 tijdelijk gebruik 42 sierplant 43 september (afk.)

1	2	3	4		5		6	7	8		9		10	11	12	13
14					15								16			
17							18				19					
20					21	22					23		24			
			25	26					27			28				
29														30		
			31		32		33		34		35		36			
37		38			39			40					41	42		43
44							45				46					
47					48								49			
50							51				52					

Breng de letters uit de genummerde vakjes over naar de gelijkgenummerde vakjes van de oplossingbalk.

40	12	52	3	20	28	32	26
----	----	----	---	----	----	----	----

Vul het antwoord vóór 21 december 2021 in op www.gardenersworldmagazine.nl/puzzel.

Groene school

Leer elke maand iets nieuws in de tuin. Van basistechnieken als met onkruid omgaan en snoeien tot het vergroten van je moestuinoogst, in deze rubriek komt het allemaal aan bod.

In deze rubriek

- 30** Gezondheid uit eigen tuin
- 35** Zo pak je de wintersnoei aan
- 40** Tuintafels in kerstsfeer
- 44** Tevreden kamerplanten
- 49** Vraag & antwoord
- 56** Kweek je eigen kerstdiner

p. 30

p. 40

p. 44

p. 56

A middle-aged man with curly grey hair is smiling at the camera. He is wearing a light blue button-down shirt under a dark navy vest, with a light-colored checkered jacket draped over his shoulders. He holds a large stainless steel colander filled with bright red tomatoes. He stands in a greenhouse, with a wooden frame and a circular light fixture visible above him. Grapes hang from the top of the frame, and tomato plants with green fruit are on the right. The background is a dense wall of green foliage.

“ Ik weet zeker dat je leven
verandert als je weet hoe je
seizoensgroenten kweekt
en bereidt. ”

Gezondheid uit eigen tuin

Als je er zeker van wilt zijn dat je gezond eet, bereid dan je maaltijden met groenten uit eigen tuin. **Monty** vertelt je alles wat je moet weten om een moestuin te beginnen.

Mijn liefde voor tuinieren is aangewakkerd door het kweken van groenten. Als kind at ik meestal wat onze moestuin produceerde. We noemden dit niet 'zelfvoorzienend leven', want bij ons thuis was het heel gewoon. Mensen hadden toen een veel minder exotische smaak en supermarkten waren er nog nauwelijks. We aten wat het tuinseizoen bood. Sinaasappels, bananen en druiven waren zeldzame lekkernijen, en avocado's, venkel, witlof of mango's kenden we niet. Als je bepaalde groenten buiten het seizoen wilde eten, dan moest je die na de oogst wekken, drogen of – vanaf de jaren 60 – invriezen.

We zaaiden in mijn grootvaders gietijzeren Victoriaanse kas, waarin een kachel op vaste brandstof stond, in houten zaaiakken of, vaker nog, direct in een zaaibed. Van jongs af aan werd ik geacht groenten te kweken, te oogsten en te bereiden, of dat nu ging om doperwten pellen, aardappelen wassen of wortelgroenten schoonmaken. We beschouwden dit niet als 'tuinieren', maar als het normale proces om eten klaar te maken. Dat begon nu eenmaal met een zaadje in de aarde in plaats van met een supermarkt of snackbar. In mijn tienerjaren had geen enkel aspect van zelf gekweek-

te groenten, fruit en kruiden nog geheimen voor me.

Ik vond het niet per se leuk werk. Tuinieren was toen niet echt mijn roeping. Die voelde ik pas later, toen ik tuinontwerpen, bloemen en de esthetische en geestelijke kant van tuinieren ontdekte, terwijl tegelijk mijn liefde voor de praktische kant groeide. Maar ik ben dankbaar voor alles wat ik heb geleerd. Toen ik een jaar of achttien was, konden mijn broers en ik een moestuin aanleggen en onderhouden. Dat was voor ons de normaalste zaak van de wereld.

Ik ben me ervan bewust dat die tijd voorbij is. Kinderen groeien op zonder te weten waar hun eten vandaan komt of hoe het wordt verbouwd. Ik zie dat als een verarming. We doen onze kinderen ernstig tekort als we die kennis niet aan hen doorgeven. Wanneer je weet hoe je gezonde seizoensgroenten, -kruiden en -fruit kweekt en bereidt, sta je veel sterker. En iedereen kan het doen.

Als je al een moestuin hebt, dan weet je dit allemaal. Maar als je nog nooit zelf groenten hebt verbouwd of ertegen opziet, dan is het nu het moment om aan de slag te gaan. Het verandert je leven, dat beloof ik je.

Tomaten behoren tot de vele fruit- en groentegewassen die je goed in potten kunt kweken.

Pluk snijbonen regelmatig om ervoor te zorgen dat de plant het hele seizoen blijft produceren.

“ Zet het idee van klasse 1-groenten of ideale vormen en afmetingen uit je hoofd. Smaak komt op de eerste plaats, de gezondheid van de plant op de tweede en formaat op de derde. Al het andere is zinloos. ”

Alles draait om de eenvoud

Of eten lekker is, hangt misschien nog wel meer van de ingrediënten af dan van de vaardigheden van de kok. De beste ingrediënten worden eenvoudig en biologisch verbouwd, en in het natuurlijke seizoen geoogst en gegeten. Een teveel kan en moet je natuurlijk zoveel mogelijk opslaan voor later gebruik, maar niets evenaart de smaak van verse groenten en vruchten wanneer die perfect rijp en oogstklaar zijn. En bijna niets geeft zo veel voldoening als zaaien, zaailingen opkweken en uitdunnen, water geven, onkruid wieden en ten slotte het eindproduct oogsten wanneer het op z'n best is om het samen met je gezin of vrienden op te eten.

Het geheim is: houd het simpel. Zet het idee van klasse 1-groenten en onzin over ideale vormen en afmetingen uit je hoofd. Smaak komt op de eerste plaats, de gezondheid van de plant op de tweede en formaat op de derde. Al het andere is zinloos. Het is geen wedstrijd en geen slavernij. Je moestuin zou je het zoveel plezier moeten bezorgen als het opeten van de oogst – een plezier dat bovendien het hele jaar duurt. Kweek nooit iets eetbaars wat jij of je tafelgenoten niet lekker vinden. Behandel de tuin als de beste en meest exotische groentestel en verdeel je oogst over het jaar, zodat elk seizoen iets lekkers biedt. Of het nu broccoli in maart,

De goedkoopste en lekkerste groenten kweek je uit zaad op.

aardbeien en doperwten in juni, of tomaten en peren in september zijn.

Al heb je maar ruimte voor groenten voor één maaltijd, geef eer aan die oogst en gebruik de smaak als maatstaf voor alle andere groenten. Zo vieren wij mijn verjaardag, begin juli, altijd met de oogst van de eerste nieuwe aardappelen.

In het zonnetje

De beste manier bestaat niet. Als het voor jou werkt, dan doe je het goed. En bij iedereen – echt iedereen – mislukt er elk jaar wel iets. Soms komt dat door het weer, soms door ongedierte dat we niet in de hand hebben en soms door onze eigen fouten. Maar ik kan je wel een paar tips geven die de kans op fouten verkleinen.

Bijna alle groenten groeien het beste in de volle zon. Kies dus een plek die minstens de halve dag in de zon ligt en liefst nog langer. En let vooral op de grond die je tot je beschikking hebt. Op Longmeadow hebben we zware, natte grond die maar langzaam opwarmt. Vroeg zaaien werkt dus bijna nooit. Een goede manier om de grondtemperatuur te controleren, is met de hand. Voelt de grond koud aan, dan zullen de meeste zaden niet ontkiemen. Maar als je zanderige, waterdoorlatende grond hebt, heb je een maand voorsprong op mij als het gaat om het zaaien van gewassen als wortelen, pastinaken, sla, erwten en rode bieten. 's Zomers hoef je op zware grond echter minder water te geven, dus veel groenten kunnen daardoor beter tegen warmer en droger weer. Het belangrijkste is dat je weet hoe jouw grond, klimaat en situatie is. Ga op basis daarvan aan de slag.

Een andere manier om te weten of zaad zal ontkiemen, is door te kijken naar het onkruid: groeit dat nog niet, dan is het te koud. Bereid de grond voor en doe verder niets. Zie je het onkruid opkomen, dan schoffel je dat weg en begin je met zaaien. Zo hebben de zaailingen die eerste cruciale weken ook minder concurrentie te duchten.

De beste start

Veel groenten kun je goed in zaaibakken of pluggen zaaien, en het is zelfs de beste manier voor alle vorstgevoelige gewassen, zoals mais, pompoenen, tomaten en basilicum. Een kas is geweldig, maar een koude bak maakt al een enorm verschil. Als je die ook niet hebt, dan zijn er nog altijd vensterbanken om zaad te laten ontkiemen. Ik kweek bijna alles op in zaaibakken of pluggen, waarin zaailingen beschermd zijn tegen slakken. Als ze eenmaal goed groeien, kun je ze uitplanten, omdat ze dan sterk genoeg zijn om voor zichzelf op te komen.

De timing is ook heel belangrijk. Het is iets wat je al doende leert, maar alles gaat beter als je het op het juiste moment doet: zaaien, verspenen, planten, uitdunnen, steunen en oogsten. Er is zelfs een moment om je verlies te nemen, wat betekent dat je planten moet uitgraven en op de composthoop gooien. Het

MONTY'S WISSELTEELTSHEMA

Ik weet nog dat ik een oudere man moest filmen die dertig jaar lang bevroonde uien had geteeld op hetzelfde stuk grond. En ook uit eigen ervaring weet ik dat je redelijk flexibel kunt zijn met wisselteelt. Maar het is toch een goede gewoonte om gewassen min of meer te laten roteren, omdat je daarmee de ontwikkeling van grondgerelateerde problemen vermijdt. Denk aan knolvoet bij koolsoorten of echte meeldauw (witziekte) bij ui-achtigen. Het is ook een manier om de grond op verschillende manieren voor te bereiden en te bemesten op basis van de behoeften van de verschillende gewassen.

Groenten worden gewoonlijk verdeeld in drie hoofdgroepen die dezelfde behoeften hebben. Maar ik vind het handiger om ze te verdelen in vier groepen en ze in deze volgorde te roteren:

Groep 1: Aardappelen en pompoenen

Aardappelen reageren meteen op verse stalmest of compost. Ze zijn het perfecte gewas om een nieuw stuk grond in gebruik te nemen, omdat ze onkruid grotendeels onderdrukken. Maar verbouw ze niet twee jaar achter elkaar in dezelfde grond. Half-vroege tot middellate aardappelen bezetten de grond van voor- tot najaar en kunnen worden opgevolgd door pompoenen, die veel ruimte nodig hebben. Vroege aardappelen kun je echter begin zomer al rooien en in die grond plant je dan pompoenen, venkel, sperziebonen of een ander laat gewas dat warmte nodig heeft om goed te gedijen. Tomaten mogen niet te dicht bij aardappelen staan, omdat ze deel uitmaken van dezelfde familie en meeldauw van de aardappelen kunnen oplopen.

Groep 2: Peulvruchten

Tot de peulvruchten behoren alle erwten en bonen. Deze reageren goed op verse compost of stalmest. Ze halen stikstof uit de lucht en laten een residu in de grond achter dat de gewassen die je daarna plant kunnen gebruiken om vol, groen loof te ontwikkelen. Tomaten, sla, mais, selderij en komkommers maken meestal ook deel uit van deze wisselteeltgroep.

Groep 3: Koolsoorten

Hieronder vallen alle kolen, bloemkolen, broccoli, spruiten en boeren- en palmkool. Deze doen het allemaal goed op grond waar recent peulvruchten hebben gestaan. Voor

het planten werk ik een dunne laag compost door de bovenste laag aarde heen om extra groei te stimuleren. Net als koolsoorten zijn koolrabi, winterkers, mizuna, radijsjes, koolraap en raapstelen kruisbloemigen. Zij vallen dus in dezelfde wisselteeltgroep.

Groep 4: Wortelgroenten

Stikstof stimuleert bladgroei ten koste van de wortels, dus wortelgroenten komen meestal na koolsoorten. Die hebben namelijk alle stikstof die door de peulvruchten was achtergelaten opgenomen. De grond heeft geen extra compost nodig. Tot deze groep behoren wortelen, pastinaken, rode bieten, uien, prei, knoflook en (Spaanse) schorseneren. Maar knolrapen en koolraap horen hier NIET bij, want die behoren tot de familie van de kruisbloemigen.

Rode biet is makkelijk te verbouwen en ideaal voor beginnende groentetelers.

“ Het geheim van een moestuin is een kwestie van gestage, regelmatige aandacht. ”

is mijn ervaring dat er doorgaans een periode van een of twee weken is waarin de meeste groenten de meeste aandacht nodig hebben. Als je die periode mist, zit je met een doorlopend domino-effect. Dus is het belangrijk dat je altijd een lijst hebt met de klusjes die je door de week moet doen, een andere lijst met klussen voor het weekend en tot slot een lijst met zaken die je kunt doen als je tijd hebt. Houd je ook echt aan die lijsten.

Dun meedogenloos uit. Het is verleidelijk om een rij vol zaailingen te laten staan, maar ze zullen het moeilijk krijgen in de strijd om water en voedingsstoffen. Het beste wapen tegen slakken en ziektes is een gezonde plant, dus geef elke plant de ruimte om te groeien, ook ondergronds, zodat de wortels zich goed kunnen ontwikkelen, of het nu slakroppen, wortelen of tuinbonen zijn. Dit levert een grotere oogst over een langere periode en minder problemen met ongedierte.

Als je buiten zaait, kun je het zaad in zaaivoren of rijen zaaien. Daardoor herken je de zaailingen makkelijker en zul je ze niet snel vertrappen of met onkruid verwarren. Je kunt het zaad natuurlijk ook breed uitwerpen, een techniek die ik gebruik voor wortelen en slazaadmengsels. In dit geval dun ik de planten niet uit, behalve als ik ze ga eten. In alle andere gevallen houd ik het bij rijen.

Tot besluit: wat is het geheim van een volkstuintje of moestuin bij je huis? Dat is geen kwestie van een paar enthousiaste buien als de zon schijnt, maar van gestage en regelmatige aandacht. Het is veel beter om elke dag twintig minuten aan de tuin te besteden dan één keer per week drie uur achter elkaar te ploeteren. Weinig maar vaak, dat is het motto.

In verhoogde bedden kunnen je goed allerlei gewassen verbouwen, waaronder venkel en mais.

ZOEK HET HOGEROP

Verhoogde bedden zijn ideaal als je niet veel ruimte hebt of slecht ter been bent. Ook zijn ze een goede manier om arme of ondiepe grond aan te pakken. Je kunt grond van de paden tussen de bedden in de bedden scheppen om de aarde op te hogen of zo nodig grond kopen. Hoe hoger de laag aarde, hoe beter het is voor de wortels en de afwatering, en hoe sneller de grond in het voorjaar opwarmt.

Je zou vanaf de paden overal bij moet kunnen zonder in het bed zelf te staan. Op die manier kun je elke vierkante centimeter van de bedden beplanten. Dit houdt ook in dat je de grond na de aanleg niet meer hoeft te bewerken.

Laat je echter niet verleiden om de bedden te breed te maken – 1,5 meter is de maximale bewerkbare breedte. Houd als maximale lengte 4,5 meter aan, dan kun je er met gemak omheen lopen.

Maak de paden tussen de bedden breed genoeg voor een kruiwagen.

Markeer voor de aanleg de bedden met koorden en spit de grond diep om, waarbij je verdichte lagen openbreekt en al het onkruid en eventuele grote stenen verwijdert. Hierdoor verhoog je het grondoppervlak. Hark de grond door en breng een laag compost aan. De bedden zijn nu klaar om in te zaaien of te planten.

KWEEK IN POTTEN

Het zal je verbazen hoeveel soorten groente, kruiden en fruit je in potten kunt verbouwen – van aardappelen in een grote zak tot klimmende pompoenen en bonen. Afgelopen jaar heb ik wortelen, peterselie, knoflook, appels, bosbessen, sinaasappels en citroenen, nectarines, aardbeien, citroenverbena, munt, tomaten, basilicum, Spaanse peper, aubergines en meloenen in potten

gekweekt. En alles deed het prima. Maar sommige gewassen zijn geschikter voor potten dan andere. Plukgewassen, zoals rucola, eikenbladsla, spinazie en veldsla, kun je per blad oogsten, waarna ze weer opnieuw aangroeien.

Je kunt allerlei potten en bakken gebruiken, zolang er maar potgrond in gaat. Het belangrijkste is goede afwatering, want drassige grond is slechter voor planten dan

droge grond. Kies een goede, turfrijke potgrond en meng die met gezeefde tuincompost en extra grind, vermiculiet of perliet om de afwatering te verbeteren. Ververs de potgrond als je de pot opnieuw beplant, want de oude grond bevat geen voedingsstoffen meer en kan ziektes herbergen. Gewassen met een teeltperiode van meer dan twee maanden hebben elke week vloeibare mest nodig.

Groenten in potten hebben regelmatig water en een goede afwatering nodig.

VOLGENDE MAAND Monty geeft tips waarmee je het hele jaar gezonde voeding kweekt.

Wintersnoei

Met deze snoei-instructies van **Alan Titchmarsh** zien je planten er beter uit, bloeien ze goed en zetten ze veel vrucht.

Hoe vaak heb je het al uitgesteld? Snoeien, bedoel ik. In de winter, wanneer bomen en struiken in rust zijn, is het zo gemakkelijk om het voor je uit te schuiven. Het is koud, en vroeg donker, maar in het diepst van je hart weet je dat de takken van de boom of struik in kwestie over een tijdje te lang zijn om er nog bij te kunnen. Of ze vormen zo'n dicht struikgewas dat ze niet meer goed bloeien of vrucht zetten. Het is tijd om door de zure appel heen te bijten en gewoon te beginnen.

's Winters snoeien is niet moeilijk als je een paar simpele vuistregels volgt. Dankzij de kale takken zie je goed wat je doet, dus je kunt makkelijk kiezen wat je wilt houden en wat je

wilt weghalen. Onthoud alleen dat wintersnoei de groei van scheuten stimuleert, terwijl zomersnoei de groei meestal vertraagt.

Als je nu snoeit, kun je de plantvorm verbeteren, dichtgegroeide delen uitdunnen en scheefgegroeide takken verwijderen. Je kunt ook fruitbomen stimuleren om hun energie in de productie van bloemen en fruit te steken, in plaats van in een zee aan bladeren – mits je nauwkeurig snoeit. Als je alles simpelweg tot een bolvormige kruin terugsnoeit, zit je volgend voorjaar met een jungle aan nieuwe aanwas. De sleutel tot succes is selectieve snoei.

De eerste stap is besluiten welke planten je beter met rust kunt laten. Struiken die in het

voorjaar en begin zomer op tweedejaars hout bloeien, zoals forsythia, rode bes, deutzia en boerenjasmijn, moet je meteen na de bloei snoeien. Als je die 's winters snoeit, raak je de bloeiende takken kwijt. Snoei ze na de bloei om aanwas te stimuleren die volgend jaar bloeit.

Wat fruitbomen betreft: steenvruchten, zoals pruimen, kersen en kwetsen, mag je 's winters niet snoeien. Snoei ze 's zomers, wanneer loodglans en bacteriekanker minder voorkomen en de bomen volop groeien.

Dus wat moet je nu wel snoeien? Hier volgen planten die er door een snoeibeurt tussen nu en begin maart enorm op vooruitgaan. Stel het niet langer uit, ik vertel je wat je moet doen.

Bladverliezende struiken

Struiken die je om hun blad kweekt, zoals pruikenbomen en berberis, mag je nu in vorm snoeien. Als je in het voorjaar veel nieuwe aanwas wilt, snoei dan drastisch terug. Snoei struiken die in voorjaar of zomer bloeien pas na de bloei.

Snoei vijgenbomen nu, tenzij het erg koud is. Draag handschoenen, want het sap kan branden. Verwijder alle takken die in de weg zitten. Groeit de plant tegen een muur, spreid de takken dan uit en bind het takkengestel aan, waarbij je alle takken die haaks op de muur staan verwijderd.

Blauwe- regen

Er is niets irriterender dan een uit zijn krachten gegroeide blauwereg (Wisteria). De plant wordt een wirwar van takken die slecht bloeien. Deze snelgroeiende klimmer moet twee keer per jaar worden gesnoeid, in zomer en winter.

Verwijder 's winters alle scheuten die groeien op plekken waar je ze niet wilt. Spreid dan de overige takken uit en bind die aan, zodat de plant een groter gebied bedekt. Snoei dan alle zijscheuten terug tot vingerlengte. In juli snoei je nogmaals, waarbij je alle ongewenste rankende stengels tot 30 cm inkort.

Door twee keer per jaar te snoeien stimuleer je de ontwikkeling van een duurzaam takkengestel en een overvloed aan bloemknoppen op de overgebleven korte sporen.

“Door blauwereg te snoeien, creëer je een duurzaam takkengestel en stimuleer je een overvloed aan bloemknoppen op de overgebleven korte sporen.”

Groep 3-clematissen

Dit zijn soorten die midden en eind zomer op nieuwe aanwas bloeien, bijvoorbeeld hybriden van *Clematis texensis* en *C. viticella*. Het zijn ook de makkelijkste soorten om te snoeien, omdat de techniek rechttoe rechtaan is. Snoei de struik gewoon terug tot 30 cm boven de grond.

Groep 3-clematissen kun je prachtig tegen trellisschermen en obeliskken leiden, maar ze zijn vooral geschikt om door voorjaarsbloeiende struiken als de *Viburnum plicatum* 'Mariesii' (sneeuwbal) te laten groeien. De clematis kruipt tussen de takken door en zal, wanneer de struik zelf is uitgebloeid, in de zomer voor een tweede bloei-ronde zorgen. Als je een clematis op deze manier kweekt, verwijder dan nu alle dode takken en twijgen.

Rozen

Struikrozen worden meestal onderverdeeld in twee groepen: grootbloemige rozen of theehybriden en trosbloemige rozen of floribundarozen. Maar de grenzen worden steeds vager. Bij alle soorten moet je de dode en zwakke takken verwijderen, en zo nodig het centrum van de struik uitdunnen. Streef naar een evenwichtig gestel van gezonde takken en snoei die allemaal tot kniehoogte terug. Zet de sneden boven naar buiten gerichte knoppen om te voorkomen dat het centrum overvol raakt.

Heesterrozen moeten zorgvuldiger worden gesnoeid. Verwijder elk jaar een of twee van de oudste takken en kort de rest met ongeveer 30 cm in.

Een sterk verwilderde heesterroos mag je verjongen door hem zeer drastisch terug te snoeien, tot kniehoogte. Dit geeft de plant hem een fikse stimulans. Bemest je roos en breng in het voorjaar een mulchlaag aan. Daarna moet je in de zomer nog de nieuwe aanwas uitdunnen.

Bij lei- en ramblerrozen moet je elke winter een paar van de oudere takken weghalen. Bind alle snelgroeiende nieuwe takken aan en kort alle zijscheuten in tot vingerlengte. Grote ramblerrozen zoals 'Kiftgate' en 'Rambling Rector', die in hoge fruitbomen groeien, mag je met rust laten. Snoei alleen als takken in de weg gaan zitten.

A man with grey hair, wearing a blue long-sleeved shirt, a dark grey quilted vest, blue jeans, and tan rubber boots, is pruning a raspberry bush. He is wearing yellow work gloves and using red-handled pruning shears. The bush has many bare, reddish-brown branches. In the background, there is a chain-link fence and trees with autumn-colored leaves.

Fruit- struiken

Kruisbessen en aalbessen moet je nu snoeien om een open vaasvorm te creëren en de zijscheuten tot vingerlengte in te korten. Een open centrum bevordert de luchtcirculatie, waardoor meeldauw ontmoedigd wordt.

Bosbessen kun je nu ontdoen van dood hout. Je mag ook elke winter een of twee oudere takken weghalen. Dit houdt de struiken jong en productief.

Herfstframbozen moet je nu tot de grond terug snoeien. De nieuwe stokken die in het voorjaar aan de basis ontspruiten, dragen later in het jaar vrucht. Dit in tegenstelling tot zomerframbozen, die vrucht dragen aan takken van het vorige jaar. Zomerframbozen moet je al gesnoeid hebben, want na de oogst moet je alle vruchtdragende stokken verwijderen en nieuwe stokken aanbinden.

Bladverliezende sierbomen

Als een boom goed groeit, niet te veel schaduw geeft, een mooie vorm heeft en binnen de perken blijft, laat hem dan met rust. Is het een Japanse esdoorn, laat hem dan met rust. En als het een magnolia is, laat hem dan met rust, tenzij je graag een gesloopt gedrocht wilt dat je nooit had moeten planten. Het spijt me, dit ligt wat gevoelig ... gesloopte magnolia's maken me woest. Als het echt moet, snoei dan een of twee takken helemaal terug in plaats van ze alleen in te korten.

Andere bomen die scheve of onder een hoek groeiende takken hebben, mag je nu in vorm snoeien. Verwijder ook alle dode takken.

Als je de kruin van een boom wilt verhogen om eronder meer licht te hebben, snoei dan een paar van de lagere takken tot dicht bij (maar niet tot op) de hoofdstam terug. Laat een stompje zitten, want dat geneest sneller. Bomen die je kweekt om hun decoratieve bladeren mogen in hun geheel licht worden gesnoeid, maar maak er geen lolly's van.

Appel- en perenbomen

Laat je niet verleiden de kruinen tot strakke bollen te snoeien, maar kort wel lange takken in om die binnen de kruin te houden. Dun het takkengestel uit om de luchtcirculatie te bevorderen. Verwijder alle kruisende takken die tegen andere schuren.

De hoofdscheut (dominante scheut) mag je met een derde inkorten en zijscheuten met de helft. Dit levert een evenwichtig gestel van gezonde takken en een groeiend aantal vruchtsporen op, en geen massa snel-

groeiende groene scheuten.

Leibomen (palmet en cordon) kun je het beste 's zomers snoeien, wanneer de zijscheuten tot vingerlengte moeten worden ingekort. Je mag eventuele ongewenste takken echter nu verwijderen.

Maar boven alles, wees niet bang om appel- en perenbomen te snoeien. Weersta de verleiding om niets te doen en er maar het beste van te hopen. Door regelmatig te snoeien produceren ze veel meer fruit en zijn ze veel gezonder.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, TIM SANDALL

VOLGENDE MAAND Alan laat zien hoe je uien een goede start geeft.

Tuintafels in kerstsfeer

De decembermaand is vaak grijs en griuw, maar door slim te combineren breng je eenvoudig kleur aan in de tuin. Bloemstyliste **Marieke Nolsen** laat zien hoe je dat doet.

In mijn bloementuin heb ik meerdere tuintafels staan. Die heb ik gemaakt van schragen met daarop drie planken en op de planken een verzameling van terracotta potten, soms gecombineerd met zink. Drie keer per jaar verander ik het stilleventje op die tafels. Ik heb een aantal potten gevuld met een vaste beplanting, zoals *Heuchera*, *Epimedium* en *Ilex*-bollen. Deze vaste potbeplanting combineer ik in het voorjaar met bollen en violen, in de zomer met eenjarigen en in het najaar komen naast de *Heuchera*, *Epimedium* en *Ilex* kerstgerelateerde planten te staan. Dus dan heb ik, verdeeld over de tuin, drie tafels in een heerlijke kerstsfeer.

Een tuintafel in je tuin is een echte aanrader en kun je elk seizoen weer een andere look geven. Zet de tafel dan ook in de buurt van je raam of vlakbij je deur, zodat je meerdere keren van de dag geconfronteerd wordt met dit heerlijke plaatje.

Zorg voor goede drainage

Het is belangrijk dat alle potten en bakken onderin de bodem openingen hebben. Bij de

terraccotapotten is dit sowieso al het geval, bij de zinken bakken moet je even met een boor een aantal gaten in de bodem boren. Ik zelf zorg altijd voor meerdere gaten, zodat het teveel aan water goed weg kan.

Vervolgens leg ik een flinke laag potscherven op de bodem neer; dit komt de drainage ten goede. Bij het inplanten gebruik ik biologische potgrond. In deze potgrond zit een minimum aan tuinturf. Turf is zo enorm belastend voor het milieu – dat gebruik ik niet meer. Deze biologische potgrond is ook nog eens heel voedzaam, dus met name in de zomer hoef ik haast niet bij te mesten.

Ik zet de potten direct op de tafel. Als ik er schotels onder zou zetten, dan lopen die schotels vol water bij regelval. Hierdoor raakt de grond verzuurd en worden de wortels aangetast. De plant zal het dan vaak opgeven.

De pot rechtstreeks op de tafel zetten is het beste voor de plant, maar het is minder goed voor je tafel. Zelf zorg ik ervoor dat ik de planken om de vijf jaar vervang. Een oude deur is trouwens ook een geweldige ondergrond voor al je potten.

Bloemstyliste Marieke Nolsen heeft een grote passie voor tuinieren. Rondom haar boerderij in Leusden staat 1600 m² vol met bloemen. Geïnspireerd door vele bezoeken aan Engelse tuinen en een pluktuincursus van Sarah Raven is zij in 2016 gestart met een pluktuin met dahlia's en eenjarigen. Ze geeft lezingen en organiseert workshops. De producten die in dit artikel genoemd worden, zijn verkrijgbaar in haar webshop (www.mariekenolsen.nl/webshop-pluktuinkado/pluktuin-kado).

▲ Zeg het met elfenbloemen

Hier heb ik de besdragende *Skimmia japonica* 'Pabella' gecombineerd met *Gaultheria procumbens*, *Ilex verticillata* en de groenbladige *Epimedium*.

Epimedium is een vaste plant. Die is er in heel veel verschillende soorten met kleine, fragiele bloemetjes in allerlei kleuren, de zogenaamde elfenbloemetjes. De planten bloeien in het voorjaar. Maar na de bloei is het groene blad ook een enorme toevoeging aan je tuin, en in het najaar verkleurt het in mooie herfsttinten. Deze plant zit bij mij wel drie jaar in dezelfde pot en kan daar blijkbaar ook heel goed tegen. Het is een geweldige plant voor op tuintafels.

De *Ilex verticillata* heeft rode besjes en verliest in de winter zijn blad. Bij een bloemist kun je rond de feestdagen takken *Ilex* aanschaffen

Ilex verticillata

Gaultheria procumbens

en ze hebben tegenwoordig zelfs takken met hele mooie okergele besjes of zelfs oranje besjes. Deze takken staan meer dan drie weken in de vaas.

► Sfeervolle etagère

Op deze etagère heb ik rode besdragende *Skimmia japonica* 'Pabella' gecombineerd met de oranjebladige *Heuchera* 'Caramel' en de *Muehlenbeckia complexa* oftewel haarmos. Al deze drie planten zijn winterhard. De *Heuchera* en de *Muehlenbeckia* kun je trouwens zeker twee tot drie jaar in je pot laten staan, dus deze gebruik ik ook op mijn zomertafels. De *Skimmia* zet ik na de winter in een hoekje en verplant ik in het najaar in een iets grotere pot. En wanneer hij weer mooie bessen geeft, mag hij in de winterperiode weer pronken op een prominente plek. Ik heb de terracottapotten

gecombineerd met draadmanden, grote en kleintjes. De grote op de grond staande manden zijn officieel oude aardappelmanen. Maar deze heb ik al jaren op mijn terras en bij de tuintafels staan, wat ik zelf een heerlijk plaatje vind.

Ik style ook graag met gieters, maar zorg ervoor dat je je goede gieters in de winterperiode binnen zet. Wanneer er onverhoopt toch regenwater in staat en het gaat vriezen, dan vriezen ze kapot. Ik gebruik dus mijn leuke gieters.

Groene school

Deze zinken mandjes met een roestkleurig handvat lijken oud, maar zijn zo goed als nieuw. Ze zijn gevuld met een *Gaultheria* (bergthee).

Skimmia japonica 'Pabella'

Heuchera 'Caramel'

Draadmand met dennenappels

Muehlenbeckia complexa

Zaaiakje met *Lunaria annua*

Skimmia japonica
'Pabella'

Zinken bak

Heuchera 'Bronze Beauty'

Gaultheria procumbens

▲ Stilleven in rood, groen en zink

De grote zinken bak heeft een geribbeld uiterlijk, wat uitstekend combineert met de gladde terracottapotten en de gladde zinken mandjes. Het vergiet maakt het plaatje compleet, want die is zowel glad, geribbeld als met gaatjes. De afwisseling van potten in zo'n groep zorgt voor een spannend plaatje.

Ook hier heb ik de winterbeplanting weer gecombineerd met een *Heuchera* die werkelijk het hele jaar door op de tafel in deze pot staat. Het is de *Heuchera* 'Bronze Beauty'. Een grootbladige *Heuchera* (purperklokje) met bruingeleurd blad. Het blad gebruik ik ook regelmatig in bloemwerk.

Overzicht van alle planten die Marieke deze winter in de potten gecombineerd heeft met de al aanwezig vaste beplanting.

► Eén en al kerst

Dit tafereel straalt één en al kerst uit. Achter deze tafel staat een roodgekleurd *Malus* appelboompje en langs de pergola groeit de *Rosa* 'Kiftsgate'.

De *Rosa* 'Kiftsgate' is een sterk groeiende klimroos, een zogenaamde ramblerroos. Hij bloeit eenmalig met kleine witte bloemetjes in juni en in het najaar zit hij onder de bottels. De bottels zijn zelfs in januari nog te gebruiken in boeketten.

Feestelijke binnenkomer

Deze tuintafel staat bij onze voordeur, een heerlijk binnenkomer en een geweldig plaatje om tegen aan te kijken.

De *Ilex crenata* en de *Heuchera* staan al zeker twee tot drie jaar op deze tafel en alleen in de zomerperiode mest ik deze potten een beetje bij. Na drie jaar plant ik ze over in een groter maatje terracottapot.

De *Ilex crenata* lijkt heel veel op de buxus en kun je dus ook prachtig in de vorm van een bolletje knippen. Deze *Ilex* krijgt geen rode bessen zoals de *Ilex verticillata*.

Calocephalus brownii
(zilverstruikje)

Gaultheria procumbens

Ilex verticillata

▼ Kersttheater

Dit is een zogenaamd 'primulatheater' dat door mijn man gemaakt is. In Engeland zie je ze regelmatig in oude kasteeltuinen. Ze zijn dan gevuld met een verzameling *Primula auricula*. Dat is een vetbladige *Primula* met heel mooie, sprekende bloemetjes. Ik heb er een kersttheater van gemaakt. Heel simpel met kleine terracottapotjes gevuld met *Gaultheria* en ... weer een *Heuchera* (*Heuchera* 'Marmelade').

► Appeltjes op schaal

In onze tuin heb ik wel tien verschillende soorten *Malus*-appelboompjes, elk met zijn eigen gekleurde sierappeltjes. Dit zijn appeltjes van de *Malus* 'Red Sentinel'. Deze appeltjes zitten vaak in januari nog aan de boom. Hierna worden ze pas zacht en dienen ze als heerlijk hapje voor de vogels.

Workshop Styling your garden

Op 20 mei 2022 geeft Marieke een workshop Styling your garden. Je kunt je voor de ochtend of voor de middag inschrijven. Tijdens deze workshop vertelt zij uitgebreid over haar tuin en hoe je het beste met je potten en mooie bijproducten kunt stylen. Je gaat ook zelf nog aan de slag. Voor meer info en aanmelden ga je naar www.mariekenolsen.nl/programma/workshopprogramma.

Tevreden kamer- planten

Houd je kamerplanten in topvorm met het deskundige advies van **Adam Frost** en geniet deze winter van een groene, gezonde woning.

FOTO'S: SARAH CUTTLE; GETTY IMAGES/SAGARMANIS

De gatenplant (*Monstera*) doet Adam aan zijn kindertijd denken.

Aloë vera,
pannenkoekenplant (*Pilea*)
en klaverzuring (*Oxalis*)
bieden een stijlvolle variëteit
aan vormen en kleuren.

Er is een goede reden voor dat ik dierbare herinneringen aan kamerplanten heb. Ze nemen me mee terug naar de jaren 70, naar het huis van mijn grootouders en de oude gatenplant (monstera) die we thuis hadden. Maar sindsdien is er veel veranderd en ik heb met verbazing gevolgd hoe de kamerplant de afgelopen jaren zijn rentree heeft gemaakt. Recent onderzoek wijst uit dat kamerplanten goed zijn voor onze lichamelijke en geestelijke gezondheid, dus waarom zou je er niet een paar kweken, met de winter en meer tijd binnenshuis voor de boeg? Ze zijn verkrijgbaar in alle vormen en maten, dus er is echt voor elk wat wils. Sommige hebben prachtige, architectonische bladeren, andere trakteren ons op mooie bloemen. En, op een enkele uitzondering na, stellen de meesten weinig eisen. Op een goed verlichte, tochtvrije plek met een redelijk gelijkmatige temperatuur zijn ze meer dan tevreden. Wat wil je nog meer?

Verpotten

De meeste kamerplanten zijn taai genoeg om het zelfs bij wat verwaarlozing vol te houden. Dat gezegd hebbende is verwaarlozing niet iets wat ik aanraad. Bijna alle kamerplanten hebben er baat bij af en toe te worden verpot, zowel nieuwe als bestaande exemplaren. In het tuincentrum vind je speciale potgrond voor kamerplanten, maar ik gebruik meestal turfrije universele potgrond en voeg daaraan wat leemhoudende potgrond, grind, verteerde schors of perliet toe, afhankelijk van de omstandigheden die de plant in kwestie nodig heeft. Op het plantenlabel vind je de instructies.

Haal je plant uit de huidige pot. Zit de kluit aan de potwand vast, gebruik dan een scherp mes om de wortels van de pot los te snijden. Trek dan de wortels voorzichtig wat uit elkaar. Hierdoor komt ook de potgrond los. Doe een beetje potgrond in de nieuwe pot en zet je plant erop. Kies geen te grote pot. Ik hanteer als vuistregel dat de nieuwe pot rondom 4-5 cm groter moet zijn dan de wortelkluit. Houd ook het niveau van de plant in de gaten en probeer hem ongeveer net zo diep te planten als in de oude pot. Zorg ervoor dat de nieuwe potgrond geen grote kluiten bevat en duw de grond rond de wortelkluit naar beneden. Druk tenslotte voorzichtig aan en geef de plant royaal water zodat de grond zich rond de wortels zet. Planten die je nu verpot, hoef je tot het voorjaar niet te bemesten.

BOVEN De vetplanten *Haworthia* en *Crassula* hebben een lichte plek en weinig water nodig.
MIDDELEN Geef vleesetende planten

zoals *Sarracenia flava* regenwater.
RECHTS *Nephrolepis exaltata* (krulvaren) gedijt goed in een vochtige, schaduwrijke badkamer.

Phalaenopsis (vlinder-orchidee) kan in een warme, lichte kamer het hele jaar bloemen produceren.

Veel kamerplanten, waaronder lepelplanten, hebben baat bij regelmatig sproeien.

Gatenplanten, lepelplanten, tiengebodenplanten en pannekoekenplanten houden van helder, indirect licht.

Verzorgen

Het is mijn ervaring dat veel kamerplanten doodgaan doordat ze te veel water krijgen. Je moet de potgrond net vochtig houden en ik laat de grond meestal bijna uitdrogen voordat ik opnieuw water geef. Kraanwater is voor de meeste kamerplanten oké, maar sommige, zoals vleesetende planten en azalea's, zijn wat veeleisender en hebben graag regenwater. Met uitzondering van veel vleesetende planten willen kamerplanten liever niet dagenlang in water staan. Daarom zet ik de plastic binnenpot op een verhoging in de sierpot. Daar gebruik ik tegelkruisjes voor, maar een omgekeerd schoteltje werkt ook om te voorkomen dat de plantenwortels in overtollig water staan. In het voorjaar en 's zomers hebben planten meer water nodig, omdat ze dan volop groeien.

Er zijn heel wat kamerplanten die van een hoge luchtvochtigheid houden: orchideeën, varens en bromelia's, bijvoorbeeld. Die vochtigheid verhoog je simpelweg met een hand-sproeier. Ik besproei mijn planten elke dag. En als je planten in groepen zet, zul je zien dat ze hun eigen vochtige microklimaat creëren.

Dan de bemesting. Planten die je jaarlijks verpot en nieuwe potgrond geeft, hoeft je niet bij te voeden. Maar bloeiende planten zijn in het algemeen gulzig en zullen je dankbaar zijn voor

Geef pannenkoekenplanten alleen water wanneer de potgrond begint uit te drogen.

“Vermeerderen geeft enorm veel voldoening en een beworteld stekje is een geweldig kerstcadeau.”

een wekelijkse dosis vloeibare voeding. Een kaliumrijke mest stimuleert de bloei. Voor bladplanten heb je een meer gebalanceerde mest nodig. Je kunt ook speciale mest voor specifieke planten kopen, zoals orchideeën-mest. Speur dus de schappen in het tuincentrum af en vraag advies als je twijfels hebt.

Speciale behandeling

Het is nuttig om kamerplanten zo nu en dan af te stoffen als je toch aan het schoonmaken bent. Op plantenbladeren hoopt stof zich vrij snel op, waardoor de fotosynthese en de groei worden belemmerd. Neem dus de tijd om het loof schoon te houden.

Uiteraard hebben sommige kamerplanten speciale behoeften. Cactussen, vetplanten en vleesetende planten houden van een lichte ventilatorbank, terwijl varens liever op een schaduwplek uit de felle zon staan. Orchideeën genieten van helder, indirect licht en zo mogelijk zeer vochtige lucht. De onze staan in de badkamer, waar het licht en vochtig is. Het is echt de moeite waard om een beetje onderzoek te plegen naar de voorkeuren van je planten.

Er zijn ook verschillende manieren om kamerplanten gratis te vermeerderen, afhankelijk van de soort. De makkelijkste manier bestaat uit

het nemen van groene en halfrijpe stekken, net als bij tuinplanten. Ook bladstekken kunnen werken, en veel planten kun je vermeerderen door ze te splitsen. Dus als je het wilt proberen, onderzoek dan welke methode het beste werkt voor jouw plant. Het geeft mij altijd enorm veel voldoening en ik denk dat een beworteld stekje een geweldig kerstcadeau is.

Zoals alle planten kunnen ook kamerplanten bezwijken aan ziekten of ongedierte. Maak je niet te veel zorgen, maar houd je planten wel in de gaten, zodat je een probleem signaleert voordat het funest wordt. Te veel water, wisselende temperaturen en tocht zijn de voornaamste oorzaken van bladval en verdorring. Als je deze symptomen ziet, denk dan na over je waterregime en de plek van de plant, en breng zo nodig verbeteringen aan.

Ongedierte, zoals rode spintmijt, schildluis en wolluis, gedijt in specifieke omstandigheden, dus informeer jezelf en denk na over de plek van de plant voordat je tot bestrijding overgaat. Als je zeker weet dat je plant op de beste plek staat, verwijder je het ongedierte met duim en wijsvinger of een vochtig watje. Als dat niet werkt, kun je je toevlucht nemen tot besproeien met een mengsel van water en zachte zeep.

Een lepelplant verpotten

Verpot lepelplanten en andere kamerplanten wanneer de wortelkluit te groot wordt voor de oude pot. Zo houd je ze gezond en tevreden.

- 1 Neem een mengsel van universele of leemhoudende potgrond, en doe daarvan een laagje in een nieuwe, iets grotere pot.

- 2 Haal de lepelplant uit de oude pot en trek aan de buitenkant van de wortelkluit voorzichtig een paar wortels los.

- 3 Zet de plant op dezelfde diepte als in de oude pot, vul de nieuwe pot met het potgrondmengsel en druk voorzichtig aan.

Vraag & Antwoord

In iedere tuin loop je wel eens tegen een vraag op – van vragen over plagen, ziekten en de beste planttijd tot het kweken van nieuwe soorten. Wij geven antwoord.

Wat is honingzwam?

Honingzwam is welbekend, maar er zijn wat feitjes over deze schimmel die niet heel bekend zijn. Onder het geslacht *Armillaria* vallen diverse soorten. Sommige daarvan zijn zeer schadelijk voor planten, andere minder. De naam komt van de honinggekleurde paddenstoelen, maar er kunnen honingzwammen in je tuin staan zonder dat je ze ziet. *Armillaria*-paddenstoelen zijn moeilijk van elkaar te onderscheiden en niet elke honinggekleurde paddenstoel is een *Armillaria*. Een paddenstoel is dus echt niet meteen slecht nieuws. Kijk daarom naar andere kenmerken op je planten en bomen, zoals gescheurde en bloedende schors, een paddenstoel-achtige geur onderaan, of kleine, bleke blaadjes, vroegtijdige herfstkleur en sterfte door wortelrot. Als een infectie toeslaat, maakt het mycelium (zwamvlok) een witte mat onder de bast en zie je sliertachtige rizomorfen onder de bast en in de aarde. De zwam valt niet alleen houtige planten aan, ook kruidachtige planten vallen er ten prooi aan. Plantkundigen beweren zelfs dat geen enkele vaste plant volledig immuun is.

Gelukkig zijn er ook planten die minder gevaar lopen (zie onderstaande vraag). De schimmel moet het hebben van planten en kan niet in de aarde overleven. Verwijder de zwam en plant daarna minstens een jaar niets op de lege plek. Dan krijgen nieuwe planten de beste kans.

V Wat kan ik planten op een door honingzwam aangetaste plek?

A Nadat je al het aangetaste materiaal hebt opgeruimd, laat je het bed een tijdje braak liggen. Kies dan een plant of boom uit deze lijst: kweeper, schijnhazelaar (*Corylopsis*), schijnkamelia (*Stewartia*), zwarte tupeloboom (*Nyssa*), Perzisch ijzerhout (*Parrotia*), *Phlomis*, reuzenlavendel (*Perovskia*), alsem (*Artemisia*), lampepoetserstruik (*Fothergilla*), *Luma* of salie (*Salvia*).

Reuzenlavendel is goed bestand tegen honingzwam.

TIP

Stel eerst zeker vast of het om honingzwam gaat. Verwijder dan alle aangetaste delen of begraaf ze diep.

THUIS IN JE TIJDSCHRIFT

Ben jij ook altijd bezig in de tuin? Geniet je net zo veel van het tuinieren zelf als van het eindresultaat? Gardeners' World is de gids naar de tuin die jij voor ogen hebt.

Gardeners' World doet per abonnement een donatie aan Stichting Lezen om het leesplezier en de leesvaardigheid van de jeugd te verbeteren.

B B C Van de moestuin naar het kerstdiner

december 2021

**Gardeners'
World**

Gardeners' World

Haal de
Kerst
uit eigen tuin

TUINIERS IN DE DOP

**De leukste tuinklussen
voor kinderen**

INSPIRATIE

**De beste tuincadeaus
voor onder de boom**

MONTY'S TIPS

**Kweek de lekkerste
groenten en fruit**

De woonkamer in bloei met amaryllis • **Zo pak je de wintersnoei aan**
Tuinieren begint bij de bodem • Binnen tuinieren met kamerplanten

12x
VAN 71,88 VOOR
40,-

Ga naar:

www.gardenersworldmagazine.nl/actie
of bel naar +31 (0)24 2027 827

Deze actie is geldig tot en met 2 januari 2022. Je abonneert tot wederopzegging en voor ten minste de actieperiode van 12 nummers. Na afloop van de actieperiode geldt de reguliere abonnementsprijs en is het abonnement per maand opzegbaar. Opzeggen is heel eenvoudig en kan via onze klantenservice.

V Welke smalle struiken kan ik in mijn zonnige border kwijt?

A Een van onze favorieten voor een zonnige plek die weinig ruimte in beslag neemt, is *Frangula alnus* 'Fine Line', een variëteit van sporkehout. Deze krijgt massa's fijne blaadjes die hem het uiterlijk geven van een pluizige groene vossenstaart. Hij groeit niet snel, maar is zo'n sterke persoonlijkheid dat hij meteen indruk maakt. Plant als het kan een groepje van drie dicht bij elkaar om ze

nog aanwezig te maken. Hij is bladverliezend en heeft mooi goudkleurig herfstblad.

Zoek je een groenblijvend alternatief, kijk dan eens naar de sierlijke *Mahonia eurybracteata ganpinensis* 'Soft Caress'. Een paar jaar geleden riep de RHS Chelsea Flower Show deze plant nog uit tot plant van het jaar. Hij heeft prachtig varenachtig blad, maar zonder de doornen van

Mahonia 'Soft Caress' is het hele jaar interessant.

De bloemen van *Sambucus nigra* produceren massa's bessen die geliefd zijn bij de vogels.

de meeste *Mahonia*'s. Verder draagt hij begin herfst geurende gele bloemen.

Je zou aan de rand van de border iets kleins kunnen zetten dat niet woekert, zoals *Origanum* 'Barbara Tingey' of het winterharde, blauwbloemige loodkruid (*Ceratostigma plumbaginoides*).

Probeer ook eens de recht-opstaande vlier *Sambucus nigra* 'Black Tower', die een dichte zuil van paarszwart blad vormt. De afgeplatte clusters van kleine, roze en witte bloemen die midden in de zomer verschijnen, worden gevolgd door kleine zwarte vruchten. *Sambucus nigra* 'Pyramidalis' is ongeveer hetzelfde, maar dan met donkergroene,

dicht opeengepakte bladeren en clusters van witte bloemetjes in de vroege zomer.

Wil je een groenblijvende plant, dan is *Euonymus japonicus* 'Green Spire' (Japanse kardinaalsmuts) een mooie middelgrote struik met glanzende, donkergroene bladeren en een opgaande groeiwijze. Verder is *Hedera helix* 'Erecta' een eigennuttige maar niet-klimmende klimop, met kleine, donkergroene bladeren aan stevige, rechtopstaande stengels. En wil je klimplanten steunen, denk dan ook aan houten palen of behandelde boompalen als steunen voor clematis, rozen, klimop en andere klimmers.

V Waarom zit er om de wortels van mijn broccoli witte schimmel?

A In elke tuin zijn vele honderden schimmels te vinden. De meeste zijn onschadelijk of zelfs nuttig. Het is dus helemaal niet zo zorgwekkend als je een schimmel tegenkomt in een verder gezonde grond. Vaak spelen dergelijke schimmels een belangrijke rol bij het afbreken van organisch materiaal, zodat de voedingsstoffen in de grond weer teruggegeven worden aan de

planten. Daarnaast voorkomen ze ook dat er teveel plantenresten zich opstapelen.

Soms, zeker als het erg compact is, kan schimmelgroei plaatselijk droogte veroorzaken. Schimmelsporen kunnen namelijk water afstoten. Dit kun je eenvoudig tegengaan door de grond even door te harken. Als je broccoli er verder gezond uitziet, hoef je je dus geen zorgen te maken!

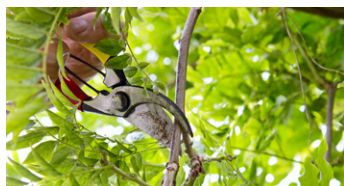

Plant paarse broccoli elk jaar op een andere plek.

V Kan ik mijn woekerende *Wisteria* hard terugsnoeien?

A Bij een blauweregen (*Wisteria*) is het belangrijk dat je de lange en oudere takken rigoureus terugknijpt tot net boven een sterke, jonge tak, hoofdtak of een tak lager op de plant. Zelfs tot de grond afknippen is mogelijk. Maar werk systematisch en langzaam. Als je een dikke, slingerende tak moet verwijderen, markeer hem dan met regelmatige tussenafstanden met een stukje touw voor je hem verwijdert. Zo kun je de tak gemakkelijk door de wirwar van andere takken volgen.

Het beste moment om dit te doen is in het vroege voorjaar, voordat de bloemen en het blad verschijnen. Hard snoeien stimuleert de plant om sterke, nieuwe scheuten aan te maken. Zet de nieuwe takjes vast en kies na verloop van tijd de sterkste takken op de beste plek als basis voor het nieuwe takkengestel. Nieuwe scheuten kun je vervolgens regelmatig terugknippen.

Snoei *Wisteria* twee keer per jaar om hem productief en in vorm te houden.

V Kan ik planten met meeldauw op de composthoop gooien?

A 'Bij twijfel niet oversteken' is een verstandige leefregel. Eigenlijk moet je proberen om alles wat ziek is of lijkt niet aan je composthoop toe te voegen. Maar zacht materiaal (zoals pompoenstengels) en minder schadelijke ziektes (zoals meeldauw) vormen geen groot risico. Maar mocht je toch twijfelen of je composthoop warm genoeg wordt om de ziektes onschadelijk te maken, doe je afval dan in de gemeentelijke groencontainer.

Passiflora caerulea is een groeikrachtige klimmer met opvallende bloemen.

V Wat is dit voor fraaie bloem?

A Dit is een passiebloem, ofwel *Passiflora caerulea*. Oorspronkelijk komt deze klimplant uit Zuid-Amerika. Ook hier is hij erg populair. Zet hem op een beschutte plek op het zuiden of westen in vochtige maar goed drainerende grond. Er komen vruchten aan de plant. Ze hebben een eivorm en zijn gelig van kleur. En ook al zijn ze eetbaar, wij zijn in ons eigenlijk te koude klimaat nog niemand tegengekomen die ze ook daadwerkelijk de moeite van het eten waard vindt ...

V Wanneer kan ik mijn tuinbonen veilig uitplanten?

A December is vaak een lastige tijd om planten af te harden, dus laat ze lekker in de kas staan. Als het nodig is, kun je ze verpotten. Laat ze dan pas begin voorjaar buiten acclimatiseren. Je kunt tuinbonen trouwens ook in het najaar rechtstreeks in de vollegrond zaaien. Je krijgt dan ook een vroege oogst, al zijn de tuinbonen uit de kas nog wat eerder.

Zaai je tuinbonen voor in de kas voor een extra vroege oogst.

V Ik verhuis in januari. Kan ik dan nog planten in mijn nieuwe tuin uitplanten?

A Zolang de grond niet bevroren is, kun je ook in januari je planten met kale wortel – zoals fruitstruiken en sierbomen – uitplanten. Zijn ze hoger dan 1,5 meter, voorzie bomen dan van een steunpaal om ze te beschermen tegen windschade.

Maar in januari loop je het risico dat boomkwekers niet meer alle soorten op voorraad hebben. Probeer dus om je bestelling eerder te plaatsen en eventueel een latere afleverdatum af te spreken.

Wat betreft voorjaarsbollen: de meeste zullen nog wel groeien, maar later dan wanneer je ze in de herfst zou hebben gepoot. De uitdaging is vooral om ze gezond te houden in de opslag. Een koele, donkere en droge plek is het beste, maar dan nog moet je oppassen voor schimmel en rot. Het is waarschijnlijk een beter plan om je te richten op de zomerbloeiende bollen, zoals lelies en gladiolen. Plant de voorjaarsbollen vervolgens tijdens je eerste herfst in je nieuwe huis.

Gladiolen kun je in het voorjaar planten om in de zomer van hun bloemen te genieten.

V Kan ik de baby-orchidee die op de bloeiende stengel van mijn vlinderorchidee zat herplanten?

A Ja, dat kan, maar je kunt daar wel het beste mee wachten tot de kleine een paar goede wortels heeft. Dan kun je hem namelijk goed in een nieuwe pot met

orchideeëngrond planten. Wanneer het zover is, zorg dan dat de wortels contact maken met wat vochtig mos. Zo krijgt de jonge orchidee steeds genoeg vocht.

Gebruik voor je orchideeën een grondmix speciaal voor deze planten.

V Hoe voorkom ik dat mijn kerstcactus zijn bloemen laat vallen?

A De kerstcactus is een lidcactus die in de winter bloeit. Maar als hij problemen heeft met bloeien, komt dat meestal door een gebrek aan licht of door schommelingen in de omgeving (water of temperatuur). En als je ze verplaatst naar een plek, die heel anders is dan waar ze stonden, terwijl ze al knoppen hebben, laten ze die gewoonlijk zelfs vallen.

De belangrijkste eerste vraag is dus: hoeveel licht krijgt je

kerstcactus? Zet hem het liefst op de lichtste plek die je maar kunt vinden, bijvoorbeeld in een serre. Zorg vervolgens voor een strak schema voor het geven van water. Als je twijfelt kun je beter te weinig water geven dan te veel. Het is niet vreemd als sommige knoppen niet uit zullen groeien tot bloem, maar onder deze optimale omstandigheden zou de kerstcactus het vrij goed moeten doen.

Laat de grond van de kerstcactus na het watergeven goed uitlekken.

Wolluis is een hardnekkige plaag voor diverse planten, waaronder cyclamen.

V Wat kan ik doen tegen wolluis in mijn kalanchoë zonder gif te gebruiken?

A Zet als eerste je plantjes met wolluis op een plek waar de beestjes niet naar andere planten kunnen overstappen – een soort quarantaine dus. Stekjes van kalanchoë's of erg jonge plantjes hebben nog geen dichte bladgroei, dus je kunt de wolluis dan nog makkelijk met de hand eraf vegen.

Is de plant al groter, maak dan een sopje van een liter water met een theelepel groene zeep. Doe dit in een plantenspuit en bespuit de plant ermee (vergeet de onderkant van de bladeren niet!). De zeep is niet schadelijk voor de plant, maar des te meer voor de wolluis. Herhaal de behandeling indien nodig na anderhalve week.

Een andere optie is om – als de planten in een kas staan – natuurlijke vijanden in te zetten. De *Cryptolaemus* is een lieveheersbeestjes-soort waarvan zowel de volwassenen als de jongere stadia wolluis eten.

Nectar-rovende bijen veroorzaken slechts minimale schade aan de bonen.

V Waardoor heb ik zo weinig bonen kunnen oogsten?

A In een erg droog of erg nat seizoen kan de oogst van pronkbonen en sperziebonen nog wel eens tegenvallen. Maar de weersomstandigheden zijn niet de enige vijanden van deze gewassen. Ze hebben ook te duchten van vogels die de bloemen soms van de planten pikken. In dat geval zie je afgescheurde bloembladjes op de grond liggen.

Verder zijn er bijen die de nectar uit de bloemen halen door een hap uit de achterkant van de bloem te nemen. Daardoor ontwikkelen zich minder peulen. Maar meestal zullen bijen niet zoveel schade veroorzaken dat het de hoeveelheid oogst sterk vermindert. Het beste kun je je dus concentreren op het zorgen voor vochtige maar goed drainerende grond, mulchen en bij droogte genoeg water geven.

V Onze tuin met kleigrond is erg drassig en ligt op een helling. Wat kunnen we hiermee doen?

A Heb je een tuin die afloopt, dan kun je het beste beginnen met het maken van terrassen. Meng in het voorjaar, wanneer de grond bewerkbaar is, voldoende organisch materiaal en scherp zand door de grond om de afwatering te verbeteren.

Om het water op te vangen dat naar beneden stroomt, kun je onderaan bijvoorbeeld een natuurvijver of een moerasgedeelte aanleggen.

Er zijn veel vochtminnende planten te krijgen die houden van dergelijke natte grond. Bijvoorbeeld *Rodgersia pinnata* 'Superba' (schoutbij-nacht), met zijn grote, gelobde blad dat verkleurt van bronskleurig naar groen. De roze bloempluimen bloeien eind voorjaar en begin zomer. Of probeer schildblad (*Darmera peltata*), dat eerst bloeit met ronde bloemenclusters voordat

de paraplu-achtige bladeren verschijnen die in het najaar mooi rood kleuren.

Verder zullen varens zich hier waarschijnlijk thuisvoelen. Probeer bijvoorbeeld *Dryopteris wallichiana* 'Jurassic Gold', met zijn fonteinen van goudkleurige groei in de lente. Probeer ook donkerpaarse bloemen van *Iris ensata* en de lichtroze pluimen van *Astilbe* 'Fanal'. Plant die in groepen, zodat hij nog krachtiger overkomt.

Iris ensata en boterbloemen houden van vochtige weides.

V Waarom heeft mijn *Convolvulus cneorum* nog nooit gebloeid?

A De meest waarschijnlijke reden dat je zilverwinde nog nooit gebloeid heeft, is snoeien op het verkeerde moment. Om de plant compact te houden kun je beter wachten tot hij gebloeid heeft. Pas daarna knip je de takken tot de helft of twee derde terug. Knip daarbij steeds net boven een knop. Zo blijft de plant compact, struikachtig en zal hij tot bloei komen.

Snoei *Convolvulus cneorum* pas na de bloei om hem compact te houden.

De lampenpoetser (*Callistemon*) komt uit Australië en doet het goed in een pot.

V Hoe verpot ik grote planten in bakken?

A Planten zoals lampenpoetsers, cordylines en iepen kunnen vele jaren goed groeien in potten. Het geheim om ze op de lange termijn mooi en gezond te houden, is om ze regelmatig voedsel en water te geven. Een wekelijkse vloeibare voeding in de zomer is aan te raden. Verder kun je de grondkwaliteit verbeteren door de bovenste laag van 5 cm te verwijderen en te vervangen door verse grond en eventueel wat mestkorrels in het voorjaar.

Maar als de pot helemaal vol zit met wortels, kan dit lastig zijn. Je kunt de plant dan verpotten naar een grotere pot, maar dat is niet altijd de handigste oplossing. Wat je kunt doen, is de plant uit zijn pot halen en de onderste tien procent van de wortelkluit afzagen. Doe dan onder in de pot een laag verse grond en zet de plant terug in zijn pot. Uiteindelijk zul je de plant een keer uit moeten planten, want de dikke, vlezige wortels kan hem naar boven uit de pot duwen.

V Hoe voorkom ik volgend jaar aardappelziekte bij mijn tomaten?

A Aardappelziekte wordt veroorzaakt door de schimmel *Phytophthora infestans*. Die tast niet alleen aardappelen aan, maar ook andere nachtschadesoorten, zoals tomaten. Die zijn extra kwetsbaar wanneer ze buiten groeien in plaats van in een kas.

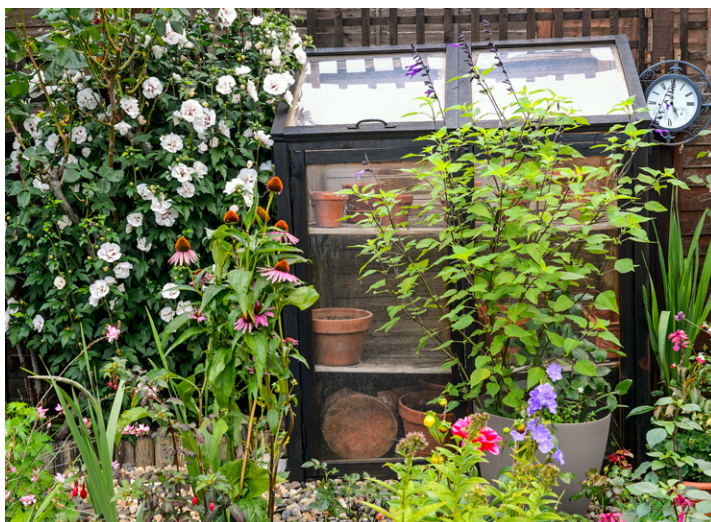
Het is belangrijk dat je alle besmette plantenresten verwijdert – liefst meteen zodra de eerste symptomen verschijnen. Gooi de resten niet op je composthoop in de tuin, maar stop ze in de kliko. De gemeentelijke composthoven genereren namelijk vaak wel genoeg warmte om de schimmels te doden, in tegenstelling tot een klein compostvat.

Volgend jaar kun je wel weer groenten kweken op dezelfde plek, maar plant er in geen geval tomaten of aardappelen. Als er toch sporen in de grond zijn achtergebleven, kunnen die namelijk deze planten opnieuw besmetten. Plant die dus op een andere plek in de tuin. Maar er is geen garantie dat de schimmel toch op andere manieren volgend jaar weer toeslaat.

Het kweken van tomaten in de beschermde omgeving van een kas of folietunnel vermindert het risico van besmetting enorm. Je kunt wel proberen om soorten te kweken die worden aangeprezen als resistent, maar dit betekent niet dat besmetting onmogelijk is!

Verwijder besmette vruchten meteen om te voorkomen dat *Phytophthora* zich verder kan verspreiden.

Kies in een kleine tuin voor een grote, bloeiende struik, bijvoorbeeld een hibiscus.

V Ik zoek een kleine boom voor mijn tuintje van 3,5 x 3,5 meter. Ideeën?

A Misschien kun je beter kiezen voor een grote struik in plaats van een kleine boom. Een struik die ook nog eens mooi bloeit, is *Hibiscus 'Resi'*. Deze boomhibiscus draagt van midden tot eind zomer opvallende roze of witte bloemen. Wil je een groenblijvende struik, dan is de Marokkaanse boombrem (*Argyrocystis battandieri*) een goede keuze. Die bloeit in juni en juli met lichtgele bloemen.

Kweek je eigen kerstdiner

Met de uitgebreide instructies van **Sally Nex** kweek je je eigen kerstmaal.

Ik ben dol op kerst. Ik weet het, veel mensen beginnen te zuchten en steunen bij de zoet-sappige liedjes, eindeloze inkopen en opgewonden kinderen. Maar voor mij betekent kerst dat het hele gezin rond de tafel zit, die vol staat met gerechten die zoveel mogelijk uit eigen tuin komen.

Ik kweek ons kerstdiner zelf, omdat ik wil dat het de beste maaltijd van het hele jaar is. En groenten zijn nu eenmaal het lekkerst wanneer ze vlak voor de bereiding geoogst zijn. Bovendien vind ik het fijn te weten dat ze onbespoten zijn en nul voedselkilometers op de teller hebben staan.

Daarnaast is het een geweldige uitdaging voor tuiniers. Het vergt lange-termijnplanning en wat geluk, maar wanneer we ons tegoed doen aan de zelfgekweekte aardappelen, pastinaken en spruitjes met alles erop en eraan, dan beleef ik het hoogtepunt van mijn tuinjaar.

Geroosterde wortelgroenten, de supersterren van de kersttafel, zijn vers uit de tuin het lekkerst.

Oké, aan de slag. Als je het kerstdiner van volgend jaar wilt kweken, dan moet je nu beginnen met plannen. Bijna elk jaar sta ik op tweede kerstdag in de tuin om uien te zaaien die uitgroeien tot dikke bollen waarmee ik volgend jaar een salie-uiengerecht maak. Mondje dicht, maar het is voor mij ook een excuus om na de drukte van de dag ervoor even rust te hebben, want dit klusje mag je ook best tot januari uitstellen. De kalmte na de kerstdagen kun je verder gebruiken om je zaden-voorraad te inventariseren.

Iedereen heeft zo zijn eigen kerstdiner-tradities. Veel Engelsen gaan voor geroosterde aardappelen, spruiten en pastinaken, maar bij ons thuis spelen met honing geglaceerde, geroosterde wortelen ook een belangrijke rol. En mijn moeder bereidt een zalig gerecht van gestoofde rode kool. Maak daarom een lijst met de favoriete gerechten van jouw gezin, zodat je weet wat je moet kweken.

Begin met de betrouwbaarste variëteiten van de basisingrediënten en voeg daaraan iets bijzonders toe. Kweek dus naast een dege-

lijke oranje wortel als de 'Autumn King' ook paarse, gele en witte variëteiten voor een extra feestgevoel. Verzeker je tegen onvoorspelbare weerkuren door variëteiten met verschillende oogsttijden te zaaien. In een warm najaar zijn middenlate Brusselse spruiten als 'Bosworth' al voor de kerst op. Zaai dus ook een late variëteit, zoals 'Brenden' (oogst december-februari), dan heb je met kerst in elk geval spruiten.

Kies je aardappelen

Vanaf januari kun je pootaardappelen bestellen voor die cruciale geroosterde aardappelen bij het kerstdiner. Het is een beetje een hype om vanaf eind zomer late aardappelen in groeizakken te kweken om op eerste kerstdag verse aardappelen te hebben, maar dit zijn vastkokers die niet zo geschikt zijn om te roosteren. Wel om op tweede kerstdag een heerlijke aardappelsalade met koude kalkoen mee te maken.

Voor geroosterde aardappelen heb je een stevige, kruimige middenlate variëteit nodig, zoals 'Picasso', 'Cara' of de meeldauwresistente 'Sarp Axona'. Poot ze in april en rooi ze op een

*“Zaad twee
variëteiten spruiten,
dan heb je met de kerst
zeker spruitjes, zelfs
als ze vroeg rijp zijn.”*

mooie septemberdag allemaal tegelijk. Laat ze in de zon een paar uur drogen en bewaar ze tot de kerst op een vorstvrije plek.

Begin nu ook met de teelt van de ingrediënten voor feestelijke sauzen, want de winter is het seizoen om fruitplanten met kale wortels te kopen. Rodebessenstruiken produceren veel fruit, mits je de bessen tegen vogels beschermt. Een struik levert meer dan genoeg voor de rodebessengelei bij de kerstkalkoen. Als je meer van cranberrysaus houdt, kun je een cranberrystruik kweken in een grote pot met turfrijke potgrond voor heideplanten. Geef wel regelmatig water. Je kunt ook een cranberrybed maken: graaf een geul van circa 30 cm diep en 1,2 m breed, bekleed die met gaatjesfolie en vul de geul met turfrijke potgrond voor heideplanten. Plant de struiken met 90 cm tussenruimte.

Bestel ook groenblijvende tuinkruiden, waaronder salie, rozemarijn en tijm, die je in het voorjaar op een zonnige plek plant (ze zijn ook tevreden in potten). Zaai peterselie in juni. Krulpeterselie blijft de hele winter groen. Zaai echter niet te snel. Begin voorjaar is te vroeg, want wat je in maart zaait, is midden zomer klaar. Dan heb je met de kerst dus niets meer.

Begin in april met het zaaien van pastinaken, prei en middenlate aardappelen. Wacht tot mei voordat je winterkoolsoorten zaait, zoals rode kool, savooiekool, boerenkool en spruitjes. Dit geldt ook voor koolraap. Dek de planten af om vlinders en duiven weg te houden.

Ten slotte zaai je wortelen, knolrapen en rode bieten in de zomer. Met wat geluk en een sprankje kerstmagie valt alles samen, precies op tijd voor de grote dag.

BOVEN Mulch cranberry's met naalden van naaldbomen of zwak basisch zand. Ze hebben zeer zure grond nodig.

LINKS Zaai prei in een zaai bak en plant de zaailingen uit als ze 15 cm lang zijn. **ONDER** Salie is zeer winterhard en verdraagt vorst.

“Trek prei een paar weken van tevoren op en zet ze in losse grond in een beschutte geul. Dan kun je ze op kerstochtend oogsten.”

Als je maanden bezig bent geweest met de teelt van je kerstdiner, dan wil je dat de groenten bij de oogst in topvorm zijn.

Zo doe je het: je feestmaaltijd oogsten

Kou is normaal gesproken goed voor wintergroenten. Het zorgt ervoor dat spruiten, boerenkool en pastinaken ter bescherming sucrose produceren (een soort antivries voor planten), waardoor ze zoeter worden. Maar door strenge vorst kan je kerstdiner ook in de grond vastvriezen en dan kun je niets oogsten. Een dikke mulchlaag van stro helpt om de grond zacht te houden, maar waait vaak weg. Ik trek prei, pastinaken, wortelen en knolrapen een paar weken van tevoren op en zet ze in losse grond in een geul op een beschutte plek bij het huis.

Alleen de bovenkant komt boven de grond uit. Zo blijven ze in topvorm en kun je ze zelfs op de koudste kerstochtend oogsten.

Laat alle andere groenten tot vlak voor de bereiding staan. Spruiten rijpen van onder naar boven aan de planten, dus oogst de knoppen halverwege de stronk waar ze volgroeid maar nog steeds dicht en stevig zijn. Snijd kolen met een scherp mes net onder de krop af en gebruik alleen de jongste boerenkoolbladeren (maximaal 10 cm lang). Die zijn mals en hebben een volle smaak.

IN DE VOLGENDE NUMMERS

Januari Maak een jaarplanning voor je groentetuin.

Februari Kweek zelf fruit.

Inspiratie

Mis je kleur in de tuin? Is je tuin net niet die beschutte plek die je voor ogen had? Elke maand lees je hier alles over slimme tuinontwerpen, mooie bloeiers en tips om van je tuin een paradijs te maken.

In deze rubriek

- 62** Kerstviertingen uit eigen tuin
- 69** Inheemse held: lange ereprijs
- 70** Voed de aarde
- 74** De mooiste tuinen, deel 2
- 82** Knutselkerst met kinderen
- 85** Alles over *Hedera*
- 88** De leukste kerstcadeaus
- 90** Rogier en Marieke over de orchidee
- 96** Tuinieren voor opa's en oma's

p. 62

p. 74

p. 90

p. 96

Groen & gracieus

Wil je ecovriendelijke feestdagen?
Wij leggen uit hoe je decoraties
maakt met materiaal uit eigen tuin.

Verwerk droge grashalmen in je winterkrans.

Er is niets zo bijzonder als zelf-gemaakte, natuurlijke feestversiering. Het is heerlijk om op zoek te gaan naar seizoensmateriaal en wat van de overvloed te verwerken die je in de loop van het jaar hebt geplukt en gedroogd.

Onze tuinen hebben zelfs 's winters een verrassende hoeveelheid groen te bieden. Houd ook tijdens wandelingen je ogen open (maar pluk geen planten in beschermde gebieden). Zoek naar ingrediënten die bij het drogen hun vorm behouden, zodat je winterkrans lang meegaat. Je kunt ook gedroogde bloemen, bessen en zaadhoofden bij een bloemist kopen om je decoratie iets extra's te geven. Door natuurlijke ingrediënten te gebruiken en plastic afval te vermijden vier je de feestdagen op een milieuvriendelijke manier.

Rijk en weelderig

Deze krans is gemaakt met zowel vers geplukt als gedroogd materiaal, plus een paar vruchten voor wat kleur. Door de dennenappels en vruchten die typisch zijn voor de feestdagen straalt deze krans een kerstsfeer uit, maar is hij dankzij het bijzondere kleurenpalet toch bijzonder.

JE HEBT NODIG

- ♦ Druivenranken
- ♦ Rol bloemistendraad (0,35 mm dik)
- ♦ Fluwelen stof
- ♦ Leverbalsem, geel, gedroogd
- ♦ Kamille, gedroogd

- ♦ Nieskruid
- ♦ Judaspenning, gedroogd
- ♦ Hopbellen, gedroogd
- ♦ Mangistans
- ♦ Verschillende takken
- ♦ Siergrassen, gedroogd, zoals *Briza media* (trilgras), *Chasmanthium*

- latifolium* (plataargras), beemdgras, prachtriet, *Stipa gigantea* (vedergras)
- ♦ Grove den
- ♦ Mandarijnen
- ♦ Grote kaardenbol
- ♦ Tijm, gedroogd

Grove den

Geplukte takken

Judaspennig

Briza media

Hopbellen

Gele leverbalsem

Nieskruid

Fluwelen stof

Mangistans

Mandarijnen

Vrolijk en droog

FOTO'S: JASON INGRAM

▲ Deze krans bestaat voornamelijk uit gedroogde ingrediënten, dus hij blijft lang goed en kan met een kleine opfrissing volgend jaar opnieuw worden gebruikt. Je kunt verse ingrediënten gebruiken en die in de krans zelf laten drogen, maar let op dat ze niet loslaten,

want tijdens het drogen krimpen ze. Je kunt ook eerst de grote bladeren eraf halen en de ingrediënten ondersteboven laten drogen voordat je de krans maakt. Sommige elementen, zoals het aspergeloof, hebben we behandeld met goudkleurige spuitlak.

JE HEBT NODIG

- ◆ Druivenranken
- ◆ Rol bloemistendraad (0,35 mm dik)
- ◆ Fluwelen linten
- ◆ Goudkleurige spuitlak
- ◆ Aspergeloof, goud gespoten

- ◆ Gipskruid, gedroogd en goud gespoten
- ◆ Judaspenning, gedroogd
- ◆ Verschillende takken
- ◆ Pampasgras
- ◆ Rozenbottels, verse en gedroogde
- ◆ Tijm, gedroogd

Wild en natuurlijk

▲ Voor deze krans hebben we een traditionele groene basis van verschillende feestelijke bladeren gemaakt. Daarna hebben we met verse bloemen uit eigen tuin stralende accenten toegevoegd. De bloemen blijven fris in herbruikbare plastic waterbuisjes. Deze krans vormt ook een prachtige tafeldecoratie als je hem plat neerlegt en kaarsen in het midden zet.

JE HEBT NODIG

- ◆ Druivenranken
- ◆ Rol bloemistendraad (0,35 mm dik)
- ◆ Herbruikbare plastic waterbuisjes
- ◆ Coniferentakjes zoals jeneverbes, Californische cypres
- ◆ Heide
- ◆ Nieskruid
- ◆ Klimop met bessen
- ◆ Jeneverbes
- ◆ Siergrassen zoals *Miscanthus* 'Flamingo', gedroogd
- ◆ Rozemarijn
- ◆ Tijm, gedroogd

Een krans maken

Je kunt alle kransen in dit artikel maken met dezelfde basistechniek. Je voegt gewoon andere decoratieve elementen toe. Als ecovriendelijk alternatief voor bloemistenschuim hebben we als basis voor deze kransen gedroogde druivenranken gebruikt. Deze zijn makkelijk in vorm te buigen en zullen niet breken als je ze een paar uur van tevoren in een emmer water weekt. Als je geen losse gedroogde druivenranken kunt vinden, koop dan een kant-en-klare basis van druivenranken.

1 Buig de druivenranken in een cirkel van de gewenste grootte en knip het overtollige stuk eraf. Een tot anderhalve meter is genoeg voor een behoorlijke krans. Wikkel de druivenranken een of twee keer om zichzelf heen totdat je een cirkel hebt. Bind de ranken vast met de rol draad. Laat het aan de rol zitten.

2 Neem een bosje van het geselecteerde materiaal en leg dat op het stuk draad om de krans. Wikkel het draad strak om het bosje om het aan de krans vast te maken. Voeg nog een bosje toe dat het uiteinde van het eerste bedekt en in dezelfde richting wijst. Maak het op dezelfde manier vast.

3 Ga door met toevoegen van bosjes materiaal totdat je de krans vol genoeg vindt. Knip het draad af en zet het vast.

4 Voeg verse bloemen toe. Om ze langer vers te houden, hebben we herbruikbare plastic buisjes voor bloemen gebruikt. Vul de buisjes met water en doe de bloemen erin. Steek de buisjes dan zo in de krans of gebruik wat draad om ze vast te zetten. Je kunt de bloemen vervangen zo vaak je wilt.

5 Voeg andere decoraties toe, zoals kerstballen of vruchten. Je kunt de decoraties op je krans vastzetten met een lijpistool of, als ze wat zwaarder zijn, vruchten bijvoorbeeld, met draad vastbinden.

6 Bind een stoffen strik vast voor de finishing touch. Hang de krans met een stuk draad aan een deur. Doe een stap terug en bewonder je krans. Je kunt nu extra materiaal toevoegen, totdat je helemaal tevreden bent.

Minikransen

Als je een krans maakt, houd je meestal een boel materiaal over. In plaats van dat weg te gooien, kun je ook kleinere decoraties maken die je zelf gebruikt of als handgemaakt cadeautje weggeeft. Om minikransen te maken, volg je dezelfde basisstappen als voor grotere kransen.

FOTO'S: JASON INGRAM

▲ We hebben een minikrans met een dun lint aan een deurknop gehangen om voor wat extra kerstsfeer te zorgen op een onverwachte plaats.

JE HEBT NODIG

- ♦ Druivenrank, dun
- ♦ Bloemistendraad (0,35 mm dik)
- ♦ Lint, smal
- ♦ Hopbellen, gedroogd
- ♦ Rozenbottels
- ♦ Coniferen
- ♦ Tijm, gedroogd

▲ Met een minikrans kun je een cadeau een persoonlijk tintje geven. Wij hebben een cadeau ingepakt in gerecyclede stof die we met sisaltouw hebben vastgeknoot, en daarop de krans bevestigd.

JE HEBT NODIG

- ♦ Druivenrank, dun
- ♦ Bloemistendraad (0,35 mm dik)
- ♦ Sisaltouw
- ♦ Coniferentakje
- ♦ Jeneverbes
- ♦ Cipres
- ♦ Tijm, gedroogd

Boomdecoratie

▲ Decoraties voor de kerstboom maken is een project waaraan het hele gezin kan meedoen. Als je deze droog bewaart, kun je ze volgend jaar opnieuw gebruiken.

JE HEBT NODIG

- ◆ Druivenrank, dun
- ◆ Bloemistendraad (0,35 mm dik)
- ◆ Lint, smal
- ◆ Aspergeloof
- ◆ Siergrassen, gedroogd, zoals prachtriet en kanariegras
- ◆ Rozenbottels
- ◆ Tijm, gedroogd

Servetdecoratie

▲ Verhoog de feest sfeer aan tafel met kleine, geurige kransen die je op de servetten legt. Buig gewoon een takje rozemarijn in een cirkel en zet dat vast met draad.

JE HEBT NODIG

- ◆ Bloemistendraad (0,35 mm dik)
- ◆ Fluwelen lint
- ◆ Rozemarijntakjes

**Stichting
NL Bloeit!**

Wij kweken bijzonder aantrekkelijke inheemse planten, soorten waar de wilde bijen, vlinders en heel veel andere insecten dol op zijn. In Nederland zijn er nog maar weinig van deze planten in het wild te vinden en jij kunt helpen door juist de inheemse planten in je tuin te zetten. Op een paar vierkante meter kun je al een prachtige wilde weelde creëren.

www.nlbloeit.nl

Lange ereprijs *Veronica longifolia*

In Nederland ben ik, lange ereprijs, een vrij zeldzame en daarom ook een beschermde inheemse plant. Ik ben een overblijvende plant uit de weegbreefamilie (*Plantaginaceae*) en word 60 tot 120 cm hoog. Het is een groot geslacht met wereldwijd ruim 500 soorten, waarvan in Nederland en België ruim twintig wilde soorten. Er worden ook veel gekweekte varianten (cultivars) verkocht, van wit tot donkerroze. Ik lijk op aarereprijs (*Veronica spicata*), een niet-inheemse soort die op verschillende plekken is verwilderd.

In Nederland kom ik in het wild nog maar op enkele plaatsen voor, onder meer in het stroomgebied van de Overijsselse Vecht, de Dinkel en de Dommel. Andere wilde plantensoorten die je in mijn natuurlijke biotoop kunt vinden, zijn onder andere gewone smeerwortel, moerasvergeet-mijn-nietje, grote wederik, heelblaadjes, grote kattenstaart, poelruit, echte valeriaan en moerasandoorn.

Ik heb mooie rechtopstaande stengels die soms aan de top zijn vertakt. De bloeiwijze bestaat uit dichte, aarvormige trossen van kort gesteelde bloempjes. Mijn prachtige intens (hemels)blauwe bloemaren – die soms ook wit zijn – kunnen wel 15 cm lang worden en zijn erg geliefd bij hommels. Vooral aardhommels komen op mijn de nectar- en stuifmeelrijke bloemen af. Aardhommels hebben in verhouding een vrij korte tong (gemiddeld 6,7 mm) en nestelen in de aarde, vaak in oude muizen nesten of mollen gangen die wel tot 1,5 meter diep kunnen liggen.

De wortels bestaan uit korte, ondergrondse uitlopers en mijn blad is niet gevoelig voor meeldauw. Mijn blad sterft in de winter geheel af, maar ik loop vroeg in het voorjaar alweer uit.

Ik ben een echte zomerbloeiër – van juni tot en met augustus – en een geweldige aanwinst in tuinen. Ik verlang een standplaats met zon tot lichte schaduw op een grond die niet te droog mag zijn. In combinatie met andere soorten vraag ik wel ruimte, zodat ik goed kan groeien. In tuinen ben ik bijvoorbeeld goed te combineren met wilde bertram, wilde cichorei, grote kattenstaart, koninginnekruid, beemdtkroon en muskuskaasjeskruid.

Inheemse held stelt zich voor

Met inheemse planten help je de biodiversiteit enorm. Ze zijn prachtig, maar helaas niet zo bekend. Elke maand stelt een inheemse plant zich aan je voor, in de hoop een plekje in jouw tuin te krijgen. Ze zullen je niet teleurstellen!

Volgende keer: Grote tijm (*Thymus pulegioides*)

Carol harkt tuincompost door een nieuw verhoogd bed op Glebe Cottage.

VOED DE AARDE

Carol Klein verdiept zich in het verborgen leven onder de grond en onthult hoe het je planten helpt groeien.

Gron is iets wat sommige tuiniers onder ons voor lief nemen en vaak behandelen als levenloze massa die voor ons gebruiksgemak is neergelegd. Maar het is een levende structuur. In één handje aarde zitten meer organismen dan er mensen op aarde rondlopen. Zonder grond zouden planten niet bestaan en zouden wij niet kunnen tuinieren. Grondbestanddelen zijn middels miljoenen complexe relaties verbonden met elkaar en met planten. Het is geen toeval dat de planeet en grond dezelfde naam hebben: aarde.

Hoe meer we spitten, hoe compacter de grond wordt. En hoe meer chemicaliën we toevoegen, hoe meer schade we toebrengen aan alle schepseltjes erin en hun samenwerking. Spitten snijdt niet alleen plantenwortels door, maar doodt ook organismen, schimmels en bacteriën die de vruchtbaarheid verhogen en planten helpen voeding op te nemen. Kunstmest verstoort ook de nuttige relaties tussen die schimmels en onze planten, waardoor de planten minder weerbaar worden en minder in staat zijn voedingsstoffen te vinden wanneer we weer stoppen met die mest.

Neerslag, zon, wind en de lengte van het groeiseizoen zijn belangrijk om te bepalen welke planten in onze tuin gedijen. Maar de allerbelangrijkste factor is de grond. Wil je succesvol planten kweken, dan moet je weten wat voor grond je hebt. Goede tuiniers kennen hun grond door en door, en begrijpen intuïtief wat de sterke en zwakke punten zijn. Als tuiniers moeten we weten hoe goed onze grond water en voedingsstoffen vasthoudt, hoe goed hij draineert, en ook hoe stabiel hij is. Er zijn vier basiskenmerken die ons helpen dit te begrijpen: de zuurgraad/alkaliniteit, de textuur, de kleur en het gehalte aan organische stoffen.

Vruchtbaarheid is belangrijk

Hoe beter we onze grond begrijpen, hoe effectiever we de vruchtbaarheid kunnen verbeteren. De zuurgraad van de grond beïnvloedt de conditie van voedingsstoffen en andere materialen in de grond, en ook hoe goed die zich kunnen bewegen. In praktische zin is de zuurgraad belangrijk om te beslissen welke planten je kweekt, want sommige planten verdragen geen basische grond en zeer zure grond belemmert de plantengroei.

De zuurgraad wordt gemeten op een pH-schaal van 1 tot 14, waarop 7 neutraal is. Alles lager dan neutraal is zuur, dus 4 is zeer zuur. Alles boven 7 is basisch (ook alkalisch genoemd). In zowel zeer basische als zeer zure grond zijn de drie belangrijkste elementen die planten nodig hebben (stikstof, fosfor en kalium) minder goed beschikbaar dan in neutrale of licht zure grond. Daarnaast zijn in zeer basische grond belangrijke sporenelementen vaak niet beschikbaar, terwijl zeer zure grond een gebrek aan elementen heeft doordat die oplossen en wegspoelen, of worden 'opgesloten' en dus onbereikbaar worden. Extreem zure grond kan in zekere mate worden geneutraliseerd door kalk te strooien. Tuiniers met zeer basische grond zijn vaak jaloers op degenen met zure grond. Heideachtige planten, zoals bosbessen, heide en rododendrons, die je op kalkgrond niet kunt kweken, tierden welig in zure omstandigheden.

De volgende factor die van invloed is op plantengroei is de textuur van de grond, want die heeft gevolgen voor beluchting, drainage, watervasthoudend vermogen, gevoeligheid voor verdichting en doordringbaarheid voor wortels. De textuur wordt bepaald door drie

“Of je nu zware, basische kleigrond of lichte, zure zandgrond hebt, er bestaan planten en praktijken die een weelderige tuin opleveren.”

basisbestanddelen: zand, slib en klei. Kleigrond raakt snel drassig en vormt kluiten als het nat wordt. Grond met veel slib wordt ook snel drassig, terwijl zanderige grond water juist doorlaat, kan eroderen en meestal weinig voedingsstoffen bevat. Leemgrond bezit het felbegeerde evenwicht tussen vochtvasthoudende en drainerende capaciteiten.

Of je nu zware, basische kleigrond of lichte, zure zandgrond hebt, er bestaan planten en methoden die een weelderige tuin opleveren. Zware grond wordt vaak beschouwd als de grootste lastpak van het stel. Kleigrond verandert tijdens regenachtige perioden in modder en wordt al na een paar weken zomerse zonneschijn keihard, met diepe scheuren. In beide situaties is het onmogelijk de grond te bewerken. We hoeven de woorden drassig of klei maar te noemen, of er doemen beelden van twee steek diep spitten en rekeningen van de fysiotherapeut op. Maar de voordelen van zware grond wegen vaak op tegen de nadelen. Het onvermijdelijke harde werk wordt beloond met weelderige groei en hoge vruchtbaarheid.

Wat je verder ook doet om kleigrond te verbeteren, de eerste stap is het op orde brengen van de drainage op plekken waar het altijd nat is. Een slechte waterafvoer wordt

Zelfgemaakte compost voedt en verbetert de gronden voegt essentieel micro-biologisch leven toe.

Compost maken

Compost maken staat centraal in de verzorging van je grond. Elke tuin zou een composthoop moeten hebben.

X Maak je niet druk over hoe je de composthoop aanlegt. Compostvaten, draaiende compostbakken, composthopen en wormenbakken functioneren allemaal.

✓ Gooi een mengsel van groen en bruin materiaal op je composthoop. Groen materiaal is bijvoorbeeld grasmaaisel en eenjarig onkruid. Bruin materiaal kan bestaan uit houtige stengels of karton.

X Voeg geen grote stapels herfstbladeren aan je composthoop toe, want die vergaan langzaam. Je kunt ze beter gebruiken om blad-aarde van te maken.

✓ Probeer 'snel' te composteren als je de ruimte hebt. De snelle methode om compost te maken bestaat uit het verzamelen van alle bestanddelen en die allemaal tegelijk

op een hoop te gooien. Het is de warmte in een composthoop die de rotting van ruw materiaal bevordert en de bacteriën stimuleert hun werk te doen. Zulke hopen moeten regelmatig worden gekeerd om ervoor te zorgen dat die bacteriën genoeg zuurstof hebben om actief te blijven. Een grote hoop produceert snel compost en doodt onkruid en ziektekiemen die in een koelere hoop kunnen overleven.

✓ Maak 'koele' compost als je geen ruimte hebt voor een grote, snelle hoop. Zelfs een klein vat waarin de bestanddelen ongelijkmatig zijn vergaan zal bruikbare compost opleveren. Bij 'koel' composteren wordt materiaal aan de hoop toegevoegd zodra het beschikbaar komt. Het is ook nuttig om kleine hoeveelheden karton toe te voegen. Als je het verfrommelt ontstaan er nuttige luchtkamertjes. Micro-organismen hebben zuurstof nodig om hun werk te doen.

vaak veroorzaakt door een laag zeer dichte grond onder de toplaag. Dit kan komen door veelvuldig gebruik van een spitfrees, door te intensief loopverkeer of, wat meestal gebeurt, doordat er gedurende lange tijd alleen in de toplaag is gekweekt. Diep omspitten lost dit probleem meestal op. Door veel grind en organisch materiaal door de grond te werken, verbeter je de drainage enorm.

Slib en zand

Slibrijke grond lijkt veel op kleigrond en moet op een vergelijkbare manier worden aangepakt. Hoewel de deeltjes groter zijn en geen kluiten vormen, zitten ze dicht op elkaar en is

de drainage dus slecht. Door veel organisch materiaal toe te voegen voorkom je drassigheid. En slib is makkelijker te bewerken dan zware klei.

Zanderige grond is elk moment van het jaar makkelijk te bewerken. In het voorjaar warmt de grond ook snel op. Maar lichte grond is gevoelig voor uitdroging, waardoor planten geen water hebben om voedingsstoffen op te nemen. Het beste wat tuiniers met zanderige grond kunnen doen, is heel veel organisch materiaal toevoegen ter verbetering van de textuur en de capaciteit om water en voedingsstoffen vast te houden. Oude stalmeest, compost, afgewerkte champignoncompost,

bladaarde of zeewier (een uitstekende toevoeging) helpen om de zanddeeltjes te binden. Spitten moet tot een minimum worden beperkt, dus verspreid het organische materiaal ieder jaar als mulchlaag over de grond. En laat de grond nooit onbegroeid, maar zorg voor planten of mulch om erosie te voorkomen.

Degenen met een tuin op leemgrond weten ongetwijfeld dat ze zeer gezegend zijn. Leem houdt water en voedingsstoffen net zo goed vast als kleigrond en draineert ook goed. Maar hoewel tuiniers met modder of zand er jaloers op zijn, ook een tuin op leemgrond heeft onderhoud nodig.

In goede gezondheid

Het lijkt misschien raar om de kleur van grond veel aandacht te geven. Grond is toch gewoon bruin, zou je zeggen. Nee dus. Bovendien is de kleur een indicatie van wat er in de grond gebeurt. De kleur wordt bepaald door de hoeveelheid organisch materiaal en de aanwezige chemicaliën. Grond die rijk is aan organisch materiaal is donker. Grond met veel geoxideerd ijzer is rood en als er veel gereduceerd ijzer in zit, dan is de grond blauwgrijs. Hoewel organisch materiaal maar een klein deel van grond vormt, speelt het een

“Wat voor grond je ook hebt, als je wilt dat je planten er goed groeien, dan moet je hem vertroetelen en voeden.”

belangrijke rol in het fysieke en chemische karakter ervan. Het is een bron van stikstof en andere elementen die essentieel zijn voor een gezonde plantengroei.

Organisch materiaal bestaat uit rottende planten- en dierenresten. Dankzij het werk van bacteriën en schimmels verandert ruw organisch materiaal uiteindelijk in het meest waardevolle grondbestanddeel: humus. Deze koolstofrijke substantie is essentieel om voedingsstoffen beschikbaar te maken voor planten. Door organisch materiaal toe te voegen, voeden we de organismen die in de grond leven en belangrijk zijn voor de bodemgezondheid. Voed de aarde en de aarde zal je planten voeden.

Grond bestaat uit verschillende lagen. De toplaag is de belangrijkste voor tuiniers en kan een paar centimeter of een meter diep zijn. Het is de donkerste grondlaag en die bevat organisch materiaal, schimmels, bacteriën, wormen en insecten, kortom alles wat een gezonde plantengroei bevordert. De laag daaronder, de ondergrond, bevat geen humus en is lichter van kleur dan de toplaag. Ondergrond bevat vrijwel geen voedingsstoffen, maar de structuur ervan beïnvloedt wel de drainage.

Hark gevallen bladeren bij elkaar en doe die in een bak om bladaarde te maken. Als je ze op de grond laat liggen, kunnen ze kwetsbare planten verstikken.

Bladaarde

Bladaarde is een uitstekende bron van humus. Humus is als mulch en bodemverbeteraar goed voor elke grondsoort en draagt vooral bij aan de bodemgezondheid.

✓ Hark herfstbladeren van bladverliezende bomen bij elkaar om er bladaarde van te maken. Laat je niet te verleiden de bladeren te laten liggen, want ze zullen de kwetsbare planten in je borders verstikken en lelijke plekken op je gazon geven.

✓ Doe de bladeren in een simpele bak, bijvoorbeeld vier in de grond geslagen houten palen met wanden van kippengaas. Je kunt ze ook in plastic zakken stoppen, maar dan duurt het veel langer voordat ze vergaan.

✗ Geef niet op als je geen bomen in je tuin hebt. Sommige gemeenten geven in het

najaar zakken met bladeren weg nadat de wegen zijn schoongemaakt.

✗ Doe geen moeite om bladeren van eiken, beuken en haagbeuken te versnipperen, want die vergaan snel. Dikke bladeren, zoals van platanen of paardenkastanjes, moeten wel worden versnipperd. Loof van groenblijvende planten kun je beter op de composthoop gooien.

✗ Keer de hoop bladeren niet. Bladaarde is afhankelijk van schimmels die de bladeren verteren. Dit is een natuurlijk proces waarvoor je de hoop niet hoeft te keren. Compost is daarentegen het resultaat van de interactie tussen veel verschillende organismen en dat proces wordt door keren sterk versneld.

De ondergrond rust op moedergesteente, dat weinig invloed op de toplaag heeft.

Wat voor grond je ook hebt, als je wilt dat je planten er goed groeien, dan moet je hem vertroetelen en voeden. Tuinplanten kunnen zich goed aanpassen, maar zijn voor alles wat ze nodig hebben wel afhankelijk van ons. Het is hartverscheurend om planten te kweken

die nooit verder komen dan overleven. We willen dat ze leven met een hoofdletter L. En daarom moeten alle tuiniers te allen tijde hun grond kennen en verzorgen door organisch materiaal zoals compost en bladaarde toe te voegen, als deel van een prachtig natuurlijk systeem dat onze planten doet groeien en onze tuinen schitteren.

FOTO: JASON INGRAM

Het Mashpi-regenwoud vormt een rijk ecosysteem voor vele vogel-, zoogdier- en plantensoorten.

DEEL 2

10 BESTE REIZEN VOOR 2022

In de vorige uitgave gaven we je tien internationale (tuin) bestemmingen om bij weg te dromen zolang er in je eigen tuin niet zo heel veel te beleven valt. Deze keer inspireren we je met nog eens tien verrukkelijke plekken.

ECUADOR

Verken het historische Quito, Ecuadors hooggelegen hoofdstad in de Andes, en verblijf daarna in een zeldzaam nevelwoud waar het wemelt van de boomkikkers, vlinders, kolibries en fenomenale planten zoals orchideeën en varens.

Het klimaat in Quito, dat dicht bij de evenaar maar ook 2800 m boven zeeniveau ligt, doet mediterraan aan. Er zijn droge hoogvlakten en vulkaankraters in de buurt, maar als je langs de hellingen van de Andes afdaalt, kom je al snel in tropische bossen terecht. Moderne wegen hebben afgelegen gebieden toegankelijk gemaakt voor toeristen, dus binnen een paar dagen kun je de barokke architectuur van het historische centrum van Quito (Unesco-werelderfgoed) bekijken, op een plaatselijke markt handgemaakte kleding kopen en een ecoreservaat bezoeken.

Voor tuinliefhebbers is deze regio fascinerend. Je ziet traditionele ambachtslieden die bamboe muziekinstrumenten maken en je bezoekt er ook een rozen-

boerderij op een prachtige haciënda. In de botanische tuin van Quito staan frêle inheemse orchideeën. En in het 17e-eeuwse historische centrum herbergen kloosters omheinde tuinen.

Hét botanische hoogtepunt van Ecuador is het ecoreservaat Mashpi Lodge. Slechts één procent van alle bossen op aarde bestaat uit nevelwoud, dus is dit reservaat opgezet om dat zeldzame ecosysteem te ondersteunen. Mashpi ligt in het Choco-regenwoud, dat een hotspot van biodiversiteit is. Er komen zowel biologen als toeristen die allemaal de rijke habitat willen verkennen.

Nevelwouden worden gekenmerkt door bomen vol epifyten, zoals orchideeën, varens en bromelia's. Kortom, een paradijs voor kamerplantenliefhebbers. Je slaapt er in luxe kamers met glazen wanden die zicht bieden op het woud. Er worden ook boswandelingen en -ritten aangeboden, zowel overdag als 's nachts. De lokale gidsen wijzen je op inheemse kikkers en toekans, en leggen uit hoe die zich gedragen in hun leefomgeving.

Honderden kolibries komen zoet water drinken bij de Mashpi Lodge.

De beste tijd om te gaan

De gemiddelde temperatuur in Quito is redelijk constant, 10 tot 20 °C. Van februari tot mei zijn in Mashpi de meeste bloemen op hun mooist. De beste periode voor wildlife is van juli tot september. In dit gebied duurt het regenseizoen van oktober tot mei, met 's morgens zon en 's middags buien.

Verblijftips

Casa Gangotena in Quito is een boutique hotel met luxe, ruime kamers. Het is gelegen in het hart van de historische stad.

www.casagangotena.com

Mashpi Lodge (zie hierboven voor details). Zie **mashpilodge.com** voor meer informatie.

FRANKRIJK

Bezoek een werkelijk uniek tuinfestival tijdens een reis door het Loire-gebied.

Stel je de Chelsea Flower Show voor (maar dan zonder mensenmassa's) in de ambiance van een historisch kasteel aan de Loire en voilà, je hebt het Internationale Tuinenfestival van Chaumont. En mooier nog, het duurt meerdere maanden, dus de showtuinen slaan echt aan en veranderen met de seizoenen. Dit festival is zeer Frans, met behalve de bloemen ook een vleugje wereldbeschouwing. Zo was het thema van 2021 'Biometica in de tuin'. Laat je dus verrassen door deze bijzondere tuinen.

De beste tijd om te gaan

April tot oktober.

Zie domaine-chaumont.fr/nl voor meer informatie.

Het kasteel Chaumont-sur-Loire geeft het Tuinenfestival van Chaumont een statig decor.

**Inheemse wilde bloemen
tussen de oude ruïnes.**

CYPRUS

Ruil het mistroostige winterweer in voor zon en voorjaarsbloemen en bezoek Cyprus vóór het hoogseizoen.

Als je gek bent op ruïnes, sterke koffie en wilde orchideeën, is Cyprus de perfecte bestemming voor een bezoek in februari. Speur naar wilde bloemen rond de Koningsgraven, een archeologische opgraving in Paphos die op de Unesco-werelderfgoedlijst staat. Deze ruïnes liggen aan de kust en je kunt er ook amandelbloesems bewonderen.

De beste tijd om te gaan

Bij voorkeur tussen eind februari en april.

THAILAND

Beleef een uniek stukje geschiedenis midden in Bangkok.

Deze charmante kleine oase werd bewoond door de ondernemer, Jim Thompson, die een zijde-imperium oprichtte en toen vermist raakte in de Maleisische jungle. Het traditionele houten huis op palen en de weelderige tropische tuin maken deel uit van zijn nalatenschap. Het is heerlijk om er op verkenning te gaan. De tuin hangt vol slingers van *Heliconia* en andere tropische bloemen.

De beste tijd om te gaan

Het huis en de tuin zijn het hele jaar mooi, maar in november/december is het koeler en blijven de moessonregens uit. Zie jimthompsonhouse.com.

In heel Bangkok vind je kleine altaren die vol hangen met goudsbloemslingers.

NOORWEGEN

's Wereld meest noordelijke botanische tuin vol alpine- en arctische planten.

Tromsø ligt op een eiland binnen de Noord-poolcirkel en heeft rond midzomer 24 uur per dag zonlicht. Maar vanaf eind november wordt het een schemerstad, wanneer de zon achter de bergen zakt en pas half januari weer opkomt. Het is een geweldige plek om 's winters te bezoeken als je het spectaculaire noorderlicht wilt zien, maar Tromsø is van maart tot mei ook een mekka voor tuiniers. Dan bloeit namelijk de arctisch-alpine botanische tuin dankzij een uitzonderlijke verzameling alpineplanten uit de hele wereld.

De beste tijd om te gaan

Voorjaar, wanneer de tuin gaat bloeien. Zie en.uit.no/tmu/botanisk.

Tromsø is een droom voor iedereen die van alpineplanten houdt.

TENERIFE

Ontdek een andere kant en maak een wandeling naar het vulkanische hart.

Op het grootste Canarische eiland vind je historische stadjes, een spectaculair landschap en een fascinerend plantenleven. De eilanden in het westelijke deel van de archipel danken hun botanische rijkdom aan de hoge bergen met vulkanische oorsprong en hun subtropische ligging voor de kust van Noord-Afrika. Hier vind je meer dan 1700 plantensoorten, waarvan ruim 500 inheems zijn. Midden op Tenerife ligt de Pico del Teide en de vegetatie en habitats variëren met de hoogte van de omgeving. Probeer hier een wandeltocht te maken.

De beste tijd om te gaan

Februari-mei

Bekijk slangenkruid waar het oorspronkelijk vandaan komt: op de Canarische eilanden.

MEXICO

De Jardín Etnobotánico in Oaxaca is pas twintig jaar oud.

Deze door cactussen gedomineerde botanische tuin laat zien dat jet met artistieke visie en gemeenschapsgeest iets prachtigs kunt creëren. De tuin is losjes opgedeeld in verschillende gebieden, waarin botanische planten door vaardige handen zo zijn geplant dat het levende kunst lijkt, terwijl waterstroompjes je de weg wijzen.

De beste tijd om te gaan

Het droge seizoen, december-april. Zie bit.ly/Etnobotanico-de-Oaxaca voor meer informatie.

In de etnobotanische tuin staan uiteenlopende plantensoorten die inheems zijn in Oaxaca.

INDIA

De Rotstuijn in Chandigarh is een dromerig park dat is gebouwd met oude porseleinen tegels, fietsonderdelen en allerlei soorten afval.

In 1973 begon een man met de naam Nek Chand er in het geheim aan te bouwen. De lokale autoriteiten ontdekten uiteindelijk achttien jaar later waarmee hij bezig was. Ze besloten arbeiders te huren om hem te helpen een van India's meest unieke en fascinerende attracties te voltooien.

De beste tijd om te gaan

Oktober tot maart. nekchand.com

De tuin staat vol fascinerende beelden.

De botanische tuinen van New York zijn in het voorjaar een en al kleur.

NEW YORK

Met uitzondering van Central Park en de High Line staat New York niet bekend om zijn groene ruimten.

Daarom mag je tijdens een bezoek aan de stad de botanische tuin niet missen.

Ontsnap even aan de drukte van de stad die nooit slaapt en plan een ontspannen dag in de botanische tuin. De tuinen beslaan ruim een vierkante kilometer in de Bronx en verwennen bezoekers met meer dan een miljoen planten uit tropische en gematigde streken en woestijngebieden, verschillende tuinstijlen en mooie serres. Er zijn altijd wel nieuwe tentoonstellingen, voordrachten en workshops die je kunt bezoeken.

De beste tijd om te gaan

In het voorjaar wanneer de tuin op het mooist is, in februari voor de prachtige orchideeën of in september-oktober voor de herfstkleuren. Zie nybg.org.

Het paleis in Peterhof is geïnspireerd op het Franse paleis van Versailles.

RUSLAND

Peter de Grote was zo geïnspireerd door Versailles dat hij in Peterhof dit magnifieke paleis bouwde, met schitterende tuinen.

Beleef de opwindende van een aankomst vanaf het water. Stap aan boord van een van de draagvleugelboten op de rivierdijk vlakbij de Hermitage, dan schrijft je niet veel later als een tsaar door een adembenemend decor van sierlijke fontein, formele tuinen en uitzicht over de Finse Golf. De keizerlijke tuinen van Tsarskoye Selo en Pavlovsk liggen langs dezelfde lokale spoorlijn, dus die kun je op één dag allebei bezoeken.

De beste tijd om te gaan

Eind mei, wanneer de fontein weer werken en Sint-Petersburg zich voorbereidt op het festival van de witte nachten. Zie bit.ly/peterhof-museum voor meer informatie.

Knutselkerst met de kids

Maak boomversieringen met de kinderen, voor binnen en buiten. Deze klusjes zijn makkelijk te doen met kinderen jonger dan tien jaar en oudere kinderen kunnen de ontwerpen naar hartenlust uitbreiden.

Rendiersieringen van dennenappels

Deze schattige rendiersiering houdt kinderen tijdens de kerstvakantie op meerdere manieren bezig: van wandelingen door het bos om dennenappels en takjes te zoeken, tot het thuis sorteren en samenvoegen ervan. Het prikkelt hun fantasie en je houdt er een hele kudde Rudolfs aan over!

Dit heb je nodig:

- Dennenappels
- Takjes
- Een pakje zelfklevende wiebeloogjes
- Een pakje rode pompons
- Afwasbare PVA-lijm
- Verfkwast
- Reepje katoen/lint
- Schaar

1

► **Stap 2** Snij twee takjes van ongeveer 10 cm af. Met twijgen met zijtakjes maak je een spectaculair gewei, maar twijgen zonder zijtakjes werken net zo goed. Weet je van welke boom ze komen? Kijk anders op internet. Lijm ze goed vast.

2

3

► **Stap 3** Wind als de lijm is opgedroogd een lintje om de dennenappel, aan de kant van het gewei. Maak er een knoop in en hang je rendier in de kerstboom. Of maak hem met ijzerdraad vast aan een kerstkrans.

► **Stap 1** Plak met lijm een 'neus' van pompon en een paar wiebeloogjes op je dennenappel. Als je verschillende dennenappels hebt gevonden, kijk dan eens op internet of je kunt uitvinden van welke boom ze komen.

Vogelvoerdecoratie

Stimuleer je kinderen om deze winter de vogels te helpen door decoratieve en lekkere vogel-snacks te maken. Ze zijn makkelijk te maken en je kunt ze zelfs afstemmen op de vogels die je het liefst naar je tuin wilt lokken, door hun favoriete zaad te gebruiken.

Dit heb je nodig:

- 4 kopjes vogelzaad
- 1 pakje gelatine (of Arabische gom als vegetarisch alternatief)
- 3/4 kopje meel
- 3 eetlepels glucose stroop of reuzel
- Mengkom en lepel
- Niet-plakkerige mal of koekjesvormen
- Oliespray
- Spiezen van bamboe
- Lint of garen

► **Stap 1** Los de gelatine al roerend op in een pan warm water. Haal de pan van het vuur en meng het meel, de stroop en het vogelzaad door de gelatine. Bedek al het zaad gelijkmatig.

► **Stap 2** Besproei de koekjesvormen met bakolie en schep met een lepel het vogelzaadmengsel erin. Druk het aan met de achterkant van de lepel. Steek er een spies middenin, zodat de vogels daarop kunnen zitten.

► **Stap 3** Laat de decoraties 24 uur opstijven in de koelkast en haal ze dan uit hun vormen. Wind garen rond de decoraties en hang ze aan boomtakken.

Alles *over* kamerplanten

Tover je woning om tot een groene oase met onze maandelijkse gids voor kamerplanten.

Hedera **(klimop)**

Deze sterke plant wordt als kamerplant vaak over het hoofd gezien omdat hij buiten zo gewoon is. Maar hij is ideaal voor iedereen bij wie andere kamerplanten maar niet willen gedijen. Hij is ook ideaal voor koele ruimten of kamers met weinig daglicht. Klimop is er in allerlei bontbladige variëteiten, maar voor echte schaduwhoeken kun je het beste klassiek groen kiezen: die bladeren bevatten het meeste chlorofyl en kunnen daardoor het beschikbare licht beter benutten. Je kunt zelfs klimop uit de tuin opgraven en binnen zetten als gratis kamerplant.

TIP

Hang klimop op in een trendy kokedama: doe mos om de wortelkluit en bind vast met tuingaren.

Deze krachtige plant is volgens NASA een effectieve luchtzuiveraar, die gifstoffen zoals benzeen en formaldehyde uit de lucht haalt. Je kunt hem tegen een steun laten klimmen, aan het plafond hangen of vanaf een plank over scherpe hoeken draperen. Wil je een echte jungle in je kamer, leid hem dan met doorzichtige, zelfklevende haken langs de muur of langs de onderkant van kastplanken. Hij staat het liefst koel en past dus goed op plaatsen waar tropische planten het zwaar zouden hebben, bijvoorbeeld bij de buitendeur of tochtige ramen. Omdat hij graag in iets droge grond staat, herstelt hij prima als je hem een paar weken vergeet. Snoei hem om de paar weken als je hem compact wilt houden en verwijder dood of beschadigd blad. Verpot hem elk voorjaar naar een iets grotere pot of deel hem zodat je gratis twee planten krijgt. Nieuwe planten maak je door de klimop af te leggen (zie beneden). Dat kan op elk moment, maar werkt het beste in het voorjaar.

▣ **Standplaats** Klimop houdt niet van centraal verwarmde kamers met warme, droge lucht. Benevel hem dus regelmatig als de verwarming aan staat om bruine blaadjes te voorkomen.

▣ **Verzorging** Houd de grond in de zomer vochtig, maar geef in de winter spaarzaam water, zonder de grond helemaal te laten uitdrogen. Gebruik klimop om donkere hoekjes te vullen.

▣ **Bijzonderheden** Giftig voor veel huisdieren bij inslikken, dus houd klimop uit hun buurt. Knip hem bij zodat hij jong blijft.

Nieuwe planten maken

1 Vul een bak met universele potgrond en druk dit aan tot je een egaal oppervlak hebt. Laat ca. 1 cm ruimte tussen de potgrond en de rand. Zet de bak tien minuten in ondiep water en laat het water dan weglopen.

2 Pin een stengel die nog aan de plant vastzit vast in de potgrond met wat u-vormige stukjes ijzerdraad van 10 cm. Houd de grond vochtig. Na een paar weken vormen zich nieuwe wortels en knip je de stengel van de moederplant.

VOLGENDE MAAND Ontdek waarom de *Hoya* (wasbloem) dé parel in huis is.

De perfecte tuinoutfit

Met deze bodywarmer van Alwero doe je jezelf of een andere tuinier een enorm plezier. Hij is gemaakt van pure, biologische scheerwol, en heeft twee zakken, waardoor je vanaf nu altijd je handen vrij hebt in de tuin, en niet constant je snoeischaar of touw kwijt bent tussen de planten. Warmer en comfortabeler krijg je het niet. Pure wol isoleert niet alleen warmte, het ademt ook nog eens. Dat betekent dat je ook wanneer je het zwaardere werk doet, goed beschermt aan de slag gaat. Een jas knelt vaak bij de schouders, waardoor deze bodywarmer ideaal is. Hij is er voor volwassenen, en voor kinderen, in verschillende, prachtige natuur tinten.

www.alweroshop.nl | Instagram @alweroshop.nl

Ambachtelijk, origineel, *persoonlijk*, *én* handgemaakt

Gardeners' World selecteert de meest persoonlijke cadeautjes om deze feestdagen te geven. Of te krijgen natuurlijk ...

De zomer vereeuwigd

Hoe heerlijk is het om tijdens de diepste krotten van de winter te kunnen kijken naar jouw prachtige bloemen en planten? Celinah maakt ware kunstwerkjes van gips, die ze 'botanische tegels' noemt. Met een eindeloze creativiteit en geduld giet ze prachtige reliëfs. Haar liefde voor de natuur voel je in alles wat ze maakt, en ze doet niets liever dan in opdracht een authentiek ontwerp voor je maken. Zo kan ze jouw favoriete planten of die van jouw geliefden afbeelden, zodat ze voor altijd aan je muur hangen.

www.badgersandberries.com |
Instagram @badgersandberries

De mooiste tekeningen

Kunstenaar Ferdy Remijn tekent met een enorme precieze dieren, die ieder moment van de pagina af lijken te kunnen lopen en vol van levendig karakter zijn. Hij maakt de mooiste kerstkaarten, zoals deze schoonheden met De vos Reynaerdt, of met een lieve jonge vos en egel. De ontvanger slaakt gegarandeerd een zucht van bewondering bij ontvangst. Kalenders, posters, de eerste letter van je naam, alles is mogelijk. Wil je iemand echt iets speciaal geven? Ferdy maakt ook nog huisdierpotretten! Wij werden spontaan verliefd op dit idee en sluiten ons vast aan op zijn wachtlijst ...

www.etsy.com/shop/ferdyremijn

Met naald, draad en liefde

Famke is niet alleen gek op tuinieren, ze is ook nog eens oneindig creatief – en dat zie je! Met naald en draad haakt ze de meest lieve kunstwerkjes. Het lijken wel kleine, op zichzelf staande wereldjes, en volgens ons zouden ze zo als illustraties in een prachtig kinderboek kunnen. Het is het perfecte cadeau voor de feestdagen, vooral omdat Famke graag in opdracht werkt en jouw favoriete herinneringen vastlegt. Zo herken je misschien wel een zekere hoofdredacteur op dit prachtige werkje, die een vreugdetraantje weg pakte toen ze zichzelf terugzag in haar tuin, compleet met haar hond, drie kippen en favoriete planten.

www.etsy.com/nl/shop/StudioFamke | Instagram @helaaspaardrijlaars

Geurend naar een zomerse tuin

Werfzeep maakt met de hand, op ambachtelijke wijze, de lekkerste zeep. Dit doen ze met natuurlijke ingrediënten, waardoor je als tuinier vertrouwde plantnamen tegenkomt. Ze gebruiken geen palmolie (hoera!) en alles is vegetarisch. Wij zijn vooral gek op de calendula, de smeerwortel, en de bloesemzeep. (Het ruikt al geruime tijd fantastisch op de redactie ...) En nog leuker: ze maken ook nog in opdracht zeep! Dus mocht je nog goede ideeën hebben ...

www.werfzeep.nl | Instagram @werfzeep

Een orchidee voor iedereen

Kamerplanten zijn erg in trek, en terecht. Ze veranderen onze leefruimtes in de mooist groene jungle en hoe meer je over ze weet, hoe interessanter ze worden. Marieke van der Eerden (plantenkenner en -verzamelaar, stekt en zaait zo veel mooie planten dat ze zelfs in een lokale winkel verkocht worden) en Rogier van Vugt (conservator van de kassen van de Hortus Botanicus Leiden en plantenkenner pur sang) gaan in gesprek.

FOTO'S: PETRA SONIUS

Marieke: Ik moet iets opbiechten, Rogier. Tot voor kort kwam er geen orchidee meer hier in huis ... Jaren terug had ik twee vlinderorchideeën (*Phalaenopsis*) en had het plan opgevat ze beter te verzorgen, in de hoop om meer bloemen te krijgen, of zelfs keiki's. Dat zijn scheuten waar een nieuwe orchidee uit komt. Keiki is Hawaïiaans voor 'kleintje'. Dat leek me een leuke uitdaging! Dompelbadjes, voeding, ik deed zó mijn best. Je voelt hem al aankomen ... daar is de vlinderorchidee helemaal niet van ge-diend! Maar het ergste moet nog komen.

Om de planten erbovenop te helpen fabriceerde ik een tropische kas – met hoge luchtvochtigheid en lekker warm! Tot ik een dag in de zomer niet goed oplette en de arme planten keihard verbrandden op mijn dakterras op het zuiden. Samen met mijn goede bedoelingen gooide ik de planten weg. Bekijk het maar met je orchideeën!

Rogier: Ha, dit klinkt mij heel bekend. Ik heb tien jaar bij een orchideeënkweker gewerkt en daar hoorde ik dit soort verhalen regelmatig. Orchideeën, de elite van de kamerplanten, zijn niet ieders favorieten. Toch, als ik hier even voor de orchidee mag opkomen, is de oorzaak van dergelijke ellende bijna altijd de minder goede keuze van de koper.

Er zijn in de natuur alleen al zo'n dertigduizend verschillende soorten orchideeën en deze komen voor van boven de poolcirkel tot diep in stomende, hete jungles. Specifiek niet van orchideeën houden is dan bijna onmogelijk. Wat wel kan, is dat bepaalde orchideeën gewoon niet bij je passen maar er is echt een orchidee voor iedereen.

M: Je hebt gelijk! Ondertussen heb ik er een aantal gevonden die bij mij passen. Op de foto van mijn trolley zie je een stuk schors hangen met daarop drie kleine orchideeën (*Medio-*

Angraecum cucullatum groeiend op een tak in het wild.

Bulbophyllum habrocinum, een wilde orchidee met uitzonderlijke bloemen.

Corybas caudatus, een grappig miniatuurorchideetje.

ORCH-IDEEËN VAN MARIEKE EN ROGIER

Enthousiast geworden over orchideeën, maar wil je iets anders dan die overbekende vlinderorchidee? Dat snappen we! Hier vind je een indeling van orchideeën per plek in huis.

Zuidvenster

Ontvangt veel directe zon en wordt snel warm als de zon schijnt. Eigenlijk is een dergelijk venster alleen geschikt als het dubbel glas heeft. Ook een vitrage tussen het raam en de planten helpt. Hardbladige orchideeën zoals *Phalaenopsis*, hardbladige *Dendrobium* en *Cattleya*, maar ook diverse *Oncidium*-orchideeën doen het hier goed. Ze moeten vaak wel even wennen, dus zet ze er niet vanuit de winkel of een andere plek in de hoogzomer neer.

Met hardbladig wordt bedoeld dat het blad niet makkelijk om een vinger te rollen is.

Noordvenster

Ontvangt wel licht maar geen directe zon. Dit is ideaal voor veel orchideeën met zachte bladeren, zoals *Odontoglossum*, *Cambria*, *Cymbidium*, zachtbladige *Dendrobium* en *Miltonia*. Ook de venussschoentjes in de vorm van *Paphiopedilum* en *Phragmipedium* doen het hier goed. Deze laatste moet je in tegenstelling tot de meeste orchideeën altijd nat houden aan de wortels.

Oost- en westvensters

Die zitten er een beetje tussenin en dit geeft wat speelruimte. Als er minstens een paar uur per dag zon is kunnen de *Phalaenopsis* en *Cattleya* er prima gedijen. De wat donkerdere hoekjes of een halve meter van het raam is prima voor de rest. Dubbel glas en/of vitrage maken ook hier weer een enorm verschil.

Meer plantenpraat?

Volg ons op instagram: [@rogiervanvugt](#) en [@nimmaplants](#) Meer tips voor orchideeën? Kijk op www.nimmaplants.com/nl/orchidee

“ Vaak worden orchideeën gezien als planten met mooie bloemen, maar lelijke bladeren. Maar dat is onterecht. ”

calcar, *Dendrobium lichenastrum* en een *Barbosella*). Net als de vlinderorchidee, die iedereen kent, groeien deze plantjes dus niet in aarde, maar op de schors van een boom. Dit heet een epifyt. In huis boots ik zo het leven in een boom na. Om de zoveel tijd dompel ik het stuk schors onder water en hang ik het weer terug. Makkelijk!

R: Veel van de orchideeën die wij houden als kamerplant zijn inderdaad epifyten. Deze planten spraken in de Victoriaanse tijd enorm tot de verbeelding en ontketenden een echte orchideeën-hype. De status van de orchidee als elitaire en kostbare plant was geboren en nog steeds vinden we alles wat met orchideeën te maken heeft een stuk bijzonderder dan met andere planten. Of het nu om kamerplanten of toiletverfrissers gaat.

Dit betekent wel dat we nu met planten te maken hebben die het niet zomaar in potgrond doen. Schors is een bekend ingrediënt van orchideeënsubstraat. Verder zit er vaak wat turf of kokosvezel in en soms piepschuim. Het allerbelangrijkste ingrediënt is echter lucht. Deze planten hebben graag lucht aan de wortels en willen ook dat de wortelkruit snel weer opdroogt tussen de watergeefbeurten door.

M: Dat snelle drogen gebeurt ook uitstekend op zo'n stuk schors en is ook de reden dat

orchideeën het beter doen in kleine potten. Verpot een orchidee nooit bij aankoop, want dan kunnen de bloemen er zomaar af vallen. De vastigheid van een kleine pot geeft ze dezelfde stevigheid als het groeien op een boomtak. Als de plant gaat wiebelen, wordt als eerste de overtollige ballast afgeworpen en dat zijn de bloemen.

Alleen als de grond nagenoeg verteerd is of de plant echt uit de pot barst, is het tijd om te verpotten. Dit is doorgaans eens in de twee à drie jaar. Omdat de grond van zichzelf bijna geen voedingsstoffen bevat, is het belangrijk wel af en toe te mesten met orchideeën-mest.

R: Vaak worden orchideeën gezien als planten met mooie bloemen, maar lelijke bladeren. Maar dat is onterecht. Er zijn heel veel prachtige en vrijwel onbekende soorten die ook qua plant eigenlijk best mooi zijn. Dit zijn de echte liefhebbersplanten en vaak de zuivere soorten zoals ze ook in het wild voorkomen. Enkele van mijn favoriete soorten vallen hieronder zoals de kleine *Corybas*-orchideetjes. Met een beetje passen en meten doen deze het ook prima in huis, bijvoorbeeld in een terrarium.

Een bijzondere groep zijn juweelorchideeën. Deze schoonheden moet het juist van hun blad hebben. Daar komen we later nog eens op terug, want zij verdienen een eigen artikel.

Verciale kruidentuin

Je (moes)tuin begint binnen!

Altijd verse peterselie, oregano en munt bij de hand? Dankzij tuinmerk Nature® kun je zelfs zonder tuin een eigen kruidentuintje aanleggen – van het ontkiemen van de zaden in een hydrocultuur kweekbak of mini-kweekkas tot het uitplanten van de jonge plantjes in een verticale tuin. Of natuurlijk in de (moes)tuin!

Zaaien

Ga ook binnen aan de slag met het voorzaaien van je kruiden en groenten. Met de juiste kweekbenodigdheden heb je al snel gezonde, stevige zaailingen.

Hydrocultuur

Zaaien, water geven en laten groeien

Hydrocultuur is een kweektechniek waarbij je geen aarde nodig hebt. De planten groeien namelijk op basis van water waaraan voedingsstoffen zijn toegevoegd. Deze manier van kweken heeft veel voordelen, zoals een versnelde ontkieming, een optimale pH-waarde en het elimineert risico's op ziekte bij de jonge plant. Uit verschillende studies zou blijken dat groenten en fruit hierdoor een

grotere hoeveelheid vitaminen en mineralen met zich mee dragen.

De Nature® hydrocultuur-set bestaat uit een kunststof kweekbak, een tray van steekschuim met 7 rijen van 11 zaaivakjes of 4 rijen van 16 vakjes. Je vult de kweekbak met water en in de tray vul je ieder vakje met een zaadje. Vervolgens plaats je de tray in de kweekbak, deksel erop en wachten maar! Na ongeveer 10 weken kun je de plantjes verpotten.

Biologisch kweken

Hip & handig

Gebruik verse, zelfgekweekte groenten en kruiden in de keuken. Dat doe je heel eenvoudig met deze set van Nature®, bestaande uit drie biologisch afbreekbare

potjes met tabletten van kokosvezels voor het opkweken van huiskamerplanten of moestuinzaden. Probeer daarnaast ook de nieuwe mini-kweekkas met biologisch afbreekbare kokosmat. Doordat de kokosmat vocht vasthoudt, wordt de ontkieming van de zaden bevorderd. De mini-kweekkas is verkrijgbaar in 35 x 23,5 cm en in 49 x 15,5 cm. De bijbehorende kokosmatten van 30 of 45 cm zijn los te koop.

Mini-kweekkas

Met regelbare ventilatieopeningen

Ook deze mini-kweekkas maakt het je gemakkelijk: de compacte Nature® kweekkas van 55 x 31 cm heeft een uitneembare tray met 144 vakjes die je met potgrond en zaadjes vult. Dankzij de capillaire (vochtvasthoudende) mat wordt het water goed verdeeld en hoef je de zaadjes minder vaak water te geven. En met de verstelbare ventilatieopeningen in de deksel regel je eenvoudig de vochtigheidsgraad, waardoor zaadjes sneller ontkiemen en vervolgens beter groeien.

5 tips voor succesvol kweken

1. Zaailingen die binnen staan hebben per dag 12 tot 14 uur licht nodig.
2. De ideale ontkiemingstemperatuur ligt tussen de 21-24 °C en tussen de 25- 30 °C voor nachtschade-achtigen zoals tomaten, paprika's en aubergines.
3. Na ontkieming moet de temperatuur overdag ca. 18 °C en 's nachts ca. 15 °C zijn.
4. Het ideale groeimedum bevat kokosvezels en vermiculiet.
5. Het groeimedum voldoende bevochtigen voor het zaaien en zorg er daarna voor dat het vochtig blijft maar niet oververzadigd raakt.

Uitplanten

Kleine zaailingen worden groot, en dan komt het moment waarop je de jonge plantjes op hun uiteindelijke plek kunt gaan zetten. Met deze oplossingen houd je de planten tot de oogst in topconditie.

Verticale kruidentuinen

Voor binnen en buiten

Zijn de zaailingen goed gegroeid, dan kun je ze verplanten naar een grotere pot. Nature® biedt verschillende oplossingen voor een hippe verticale tuin. Met de kleine set, bestaande uit een rail van 60 cm breed en vier potjes, creëer je een lange, strakke rij van kruidenplantjes in je keuken of tuin. Dankzij het 'intelligente' bewateringssysteem wordt giet- of regenwater via een filter naar de onderkant van de pot geleid. Overtollig water laat je weglopen via een schuifje.

Wil je meer flexibiliteit, dan is dit verrijdbare planten/kruidenrek ideaal voor op het balkon of in de tuin. De verticale tuinierset is 97cm hoog, bestaat uit vijf rijen met potten/bloembakken in verschillende afmetingen.

Slimme kweekfolies

Houd lastpakken op afstand

Kweekfolie verhoogt niet alleen de opbrengst, maar het houdt ook hongerige insecten op afstand. Nature® ontwikkelde een nieuwe serie kant-en-klare kweekfolies met voorgeperforeerde gaten. Zo is er een rood folie dat het rode spectrum van het licht weerkaatst, waar aardbeien en tomaten erg gevoelig voor zijn. De zilverkleurige folies zorgen juist voor een weerkaatsing op de onderkant van de bladeren én hebben een afstotende werking op vervelende luizen, vlooien en vliegen. Deze folie is erg geschikt

voor onder andere komkommer, ui en kool. De folies zijn verkrijgbaar in diverse formaten.

Kunstige kweekkappen

Bescherm je zaailingen

Het ziet er artistiek uit, je krop sla onder een kunststof glazen bol. Maar nog veel belangrijker is het dat deze transparante kweekkappen met ventilatieopening je zaailingen beschermen tegen kou, onweer en schadelijke insecten. Een set bestaat uit drie kweekkappen van hard kunststof en wordt geleverd met grondpennen om de kappen in de grond te ankeren.

Stijlvolle steek- en hangetiketten

Label je planten

Etiketten zijn in principe bedoeld om te tonen wat je waar geplant hebt maar zijn ook handig om op te noteren wanneer iets geplant is. Om een natuurlijk maar stijlvol effect te creëren gebruik je deze lestenen steek- en hangetiketten van Nature®.

Plant je eigen aardappelen

Oogst van je terras

Heb je slechts een bescheiden tuin of balkon, dan zijn deze nieuwe, hippe Nature® plantenzakken ideaal. Ze zijn verkrijgbaar in beige en antraciet, en zijn perfect voor het zelf kweken van knolgewassen, kruiden en aardappelen. Met de handige klep kun je aardappelen gemakkelijk oogsten en dankzij de handvatten zijn de plantenzakken eenvoudig te verplaatsen. De plantenzakken zijn gemaakt van PE vliesstof.

Over Nature®

Voor je hele tuin vertrouwen op Nature®; dat gaat heel natuurlijk. Nature® heeft meer dan 1000 artikelen die het complete spectrum bestrijken van het zaaien en planten, decoreren, aanleggen, beschermen (zomer en winter) en het onderhouden, inclusief de juiste accessoires. Kijk voor meer informatie op www.naturegardening.eu.

Tuinieren voor **opa's en oma's**

Het tuinieren leerde **Alan** van zijn opa en nu geeft hij zijn liefde voor tuinieren door aan zijn eigen kleinkinderen. Met zijn inspirerende tips kun jij dat ook.

Onlangs stapte ik terug in de tijd toen ik in Ilkley, Yorkshire, de volkstuintjes bezocht waar mijn opa mij, als anderhalfjarige, voor het eerst rondleidde tussen rijen zoet geurende lathyrus. De herinnering staat me helder voor de geest, al zou je kunnen opmerken dat dat wellicht komt door de zwart-witfoto die ik van die gebeurtenis heb.

Opa Hardisty was het prototype van een grootvader uit de jaren 1950. Hij had een grijze walrusnor, een deukhoed, een overhemd met een gouden boordenknoopje, een zwart vest en hij rook naar pijptabak. In zijn moestuin verbouwde hij noordelijke gewassen zoals savooiekool en aardappelen, duizendschoon en duifkruid (omdat oma die mooi vond voor op de keukentafel). De schuur achterin de moestuin rook naar creosoot en tuinstem, en de aarden vloer was bezaaid met gemorste zaadjes en mestkorrels.

George Herbert Hardisty was de volmaakte opa voor een jongen die later een passie voor tuinieren zou ontwikkelen. Maar in hoeverre was die passie het resultaat van zijn enthousiasme en in hoeverre was ze aangeboren?

Alan heeft warme herinneringen aan lathyrus plukken met zijn opa.

FOTO'S: ALAN TITCHMARSH; SARAH CUTTLE

A photograph showing children engaged in gardening. In the foreground, a wooden planter box is filled with various plants, including green leafy vegetables and small yellow flowers. A child's hand is visible holding a green watering can, pouring water onto the plants. Another child's hand is holding a green garden fork, digging into the soil. A clear plastic bottle with a funnel-like top is also visible in the planter box. The background shows more children and a pile of logs.

Laat kinderen wat makkelijke groenten kweken. Het geeft voldoening en is leuk!

Ik vermoed dat het een beetje van beide was. Opa wist dat als je een kind ergens toe dwong, je het voor altijd afkerig maakt, dus hij liet me daar gewoon mijn gang gaan. Hij liet me zien hoe hij zijn kolen met roetwater besproeide tegen de rupsen; hij liet me helpen bramen te plukken van de stekelige stengels die rommelig over een oud, koperen ledikant groeiden. En hij liet me lathyrus plukken, die langs torenhoge steunen groeide waaraan glinsterende deksels van cacaoblikjes hingen om mussen af te schrikken, zodat die de bloemknoppen met rust zouden laten.

Blijvende herinneringen

Ik moest uit de buurt blijven van het in de grond ingegraven vat met roetwater (een oude wasketel) en opzij gaan als hij de savooiekolen met een grote, koperen spuit besproeide, om te voorkomen dat ik het ook over me heen kreeg. Dat zou me thuis namelijk een standje opleveren als mijn moeder alweer een hemd en een broek moest wassen. Dat wassen moest natuurlijk wachten tot maandag (wasdag), als de was werd toevertrouwd aan de kuip, die de keuken vulde met stoom en het geluid van klotsend water.

Opa leek vooral te willen dat ik zou genieten van de tijd die ik met hem doorbracht op zijn

“Mijn bezoeken aan zijn lapje grond in die paar jaar waren genoeg om me ervan te overtuigen dat dit was wat ik met mijn leven wilde.”

moestuin bij de rivier. Die tijd duurde helaas maar kort, want hij stierf toen ik nog maar acht jaar was. Maar mijn bezoeken aan zijn lapje grond in die paar jaar waren genoeg om me ervan te overtuigen dat dit was wat ik met mijn leven wilde.

Niet alle kleinkinderen zullen zo van ganser harte bekeerd worden door een grootouder. Maar als je ze iets kunt laten proeven van de wondere wereld van het buitenleven en ze het belang en plezier kunt bijbrengen van de natuur en onze zorg daarvoor, dan is dat toch zeker de moeite waard?

Inmiddels is de cirkel rond en heb ik zelf kleinkinderen: twee jongens en twee meisjes van acht jaar en jonger. Toen het eerste kleinkind (een jongen) geboren werd, droomde ik ervan hem net zulke ervaringen te geven als mijn opa bij mij had gedaan. Maar ik was bezorgd. Ik was bezorgd dat mijn eigen passie

hem zou overweldigen en afkerig zou maken. Ik was heel voorzichtig geweest met mijn eigen dochters. Ik nam ze vaak mee naar buiten, maar waakte ervoor ze op te zadelen met een stuk grond, tot ze erom vroegen (wat ze elk voorjaar deden ... en hooguit drie weken later ging hun interesse alweer uit naar andere dingen). Ik probeerde niet met Latijnse namen te strooien of ze dingen te laten doen die ze niet leuk vonden.

Het gevolg was dat ik waarschijnlijk eerder te terughoudend was dan dat ik het tuinieren aan ze opdrong. Niettemin zijn ze nu, nu ze volwassen zijn en zelf kinderen hebben, blij dat ze een tuin hebben. Het scheelt ook dat hun pa daar een beetje verstand van heeft en klaar staat met advies en, zo nu en dan, waar nodig praktische hulp biedt. Dus misschien heb ik het toch niet zo slecht gedaan.

Maar zoals elke grootouder weet, heb je met kleinkinderen een andere relatie – en niet alleen maar omdat je ze aan het eind van de dag opgelucht weer aan hun ouders overdraagt. (Ik moet glimlachen bij de herinnering aan een vriend die bekende dat de vijf mooiste woorden “zeg maar dag tegen opa” waren.)

Wonderbaarlijk genoeg (het lijkt tenminste wonderbaarlijk, maar misschien zit het in het bloed) vinden alle vier de kleinkinderen het

6 manieren om kleinkinderen aan het tuinieren te krijgen

Stimuleer ze om naar buiten te gaan

Laat ze wormen oppakken, laat ze zien dat spinnen, wespen en bijen fantastisch zijn en hen geen kwaad zullen doen. Ga op zoek naar pissebedden en organiseer slakkenraces! De natuur moet gekoesterd worden en is bovendien eindeloos fascinerend.

Kweek wat groenten

Begin klein. Als het stuk grond te groot is of onder een boom ligt op een schaduwplek vol boomwortels waar niets wil groeien, dan is het niet zo gek dat kinderen afhaken. Laat ze gewassen kweken die ze lekker vinden (ik was verbaasd dat

mijn kleinkinderen radijzen lusten!) op het beste plekje van je tuin.

Maak een vijver

Kinderen zullen versteld staan hoeveel dieren er op bezoek komen, van schaatsenrijders en bootsmannetjes tot libellen, kikkers, padden en watersalamanders. Laat ze vissen met een net om te zien wat ze kunnen vangen. Maak een mini-vivarium om kikkervisjes van dichtbij te zien opgroeien.

Voed de vogels

Maak een voederstation voor de winter, zodat ze kunnen zien wat zich daar afspeelt. Met een kleine

Hang voedersilo's op en kijk hoeveel soorten vogels je kunt spotten.

Bekijk allerlei insecten, pissebedden, dikkopjes en wriemelende wormen.

verrekijker kunnen ze vanuit huis kijken. Hang voor de lente wat nestkasten op. Als je het je kunt veroorloven, koop er dan een met een binnencamera. De kleintjes (en jijzelf ook) zullen gegarandeerd gebiologeerd zijn.

Misschien worden de kinderen aangestoken door het verzamelvirus en willen ze er meer. Extra voordeel: de grootouders hoeven nooit meer verleggen te zitten om leuke cadeau-ideeën!

Begin een cactuscollectie

Zo ben ik zestig jaar geleden met tuinieren begonnen. Cactussen en vetplanten houden van fel licht en kunnen tegen wat verwaarlozing. Je vergeet immers makkelijk kamerplanten water te geven.

Betrek scholen erbij

Stimuleer hun school (en scholen in je buurt) mee te doen met schooltuinieren. Elke school zou het belang moeten inzien van de natuur en de onmisbare rol die (moes)tuinieren kan spelen in de lessen. Het is belangrijk!

heerlijk om buiten te zijn, ongeacht het weer. Soms ben ik degene die geen zin heeft zich in de stromende regen te wagen en haal ik ze over nog wat langer te spelen met het poppenhuis of het treintje dat over het spoor met wissels rijdt, tot de bui over is. Dan is het: regenlaarzen aan en naar buiten om te kijken of de kippen eieren hebben gelegd, frambozen en aardbeien te plukken en van de heuvel in de hoek van de bloemenwei te rollen. 'De Berg' noemen ze die.

En toen, ongeveer een jaar geleden, zei de oudste tegen me dat hij groente wilde verbouwen. Ze hadden wat groente gekweekt op school en hij wilde dat thuis ook doen. Ik temperde mijn vreugde met de gedachte dat dit enthousiasme voorbij kon gaan en dat hij het tegen de tijd dat hij in april kon gaan zaaien (hij zei het in november) wel vergeten zou zijn. Dat was hij niet. Hij had het er

“De eerste keer dat ze hun radijzen oogstten en opaten was een emotioneel moment, voor henzelf en hun opa.”

elke week over. Om zijn interesse levend te houden, stelde ik voor een lijst te maken van zaad dat we in de lente zouden kopen. Het vooruitzicht van kerst kwam in deze periode goed van pas als afleiding.

In april gingen we samen naar het tuincentrum en kochten we de zaden. Samen met zijn broertje zaaiden we ze. Het kostte een uur om radijsjes en sla, erwten en bonen, wortelen en mais te zaaien, en het grootste deel van dat uur bleven ze geboeid werken.

Het uitplanten van de tomaten kwam later aan de beurt.

Ik liet instructies achter en beantwoordde vragen naarmate de weken voorbijgingen. Zij zorgden voor de plantjes en de eerste keer dat ze hun radijzen oogstten en opaten was door hun pure blijdschap en opwinding een emotioneel moment, voor henzelf en voor hun opa. Het jaar daarop wilden ze er nog meer kweken.

Iedereen die houdt van het land en het landschap houdt zich bezig met de toekomst van onze planeet. Maar als kleine kinderen de liefde voor het kweken van gewassen wordt bijgebracht, groeit hun besef dat ze verschil kunnen maken, zelfs op een klein stukje grond. In dat geval kunnen we er gerust op zijn dat zij beter voor deze planeet zullen zorgen dan wij hebben gedaan.

Aan de slag

Er is altijd genoeg te doen in de tuin, maar de taken verschillen per seizoen. En als je even niet oplet, loopt het in de groeimaaanden al snel uit de hand. In deze rubriek vind je alle tuintaken die handig zijn om deze maand uit te voeren. Loop de handige checklists na en hou zo makkelijk je tuin bij.

In deze rubriek

- 103** De maand van Monty
- 106** Bloemen in december
- 108** In de kas
- 109** Algemene tuintaken
- 110** Groente & fruit

p. 103

p. 106

p. 108

p. 109

Nieuw van Gardeners' World De 100 beste planten

Hoe kies je nu de allerbeste soorten, voor een mooie tuin het hele jaar door? Gardeners' World schiet je te hulp! In deze speciale editie vind je een overzicht van de 100 beste planten, ingedeeld in prachtige kleurencombinaties. De ultieme gids voor het hele jaar door een prachtige tuin!

€9,99

Bestel nu op
www.gardenersworldmagazine.nl/planten

**Gardeners'
World**

Monty verzamelt hulst uit de hagen om natuurlijke kerstversieringen te maken voor in huis.

Monty's maand

Decemberweer is vaak het ergste weer van het jaar: grijs, nat, koud en klam. Maar bij koud vriesweer kan de tuin een transformatie ondergaan. De modder is zo hard dat je er gewoon op kunt lopen, de lucht is helder en fris en de hele tuin glinstert van de rijp – en opeens kun je allerlei winterkarweitjes doen, van snoeien tot het verzamelen van knisperend, halfbevroren blad. Al onze kerstversiering probeer ik uit de tuin te halen. Ik knip hulst van de

hagen (als de vogels niet alle bessen hebben opgegeten) en maretak, die in steeds grotere bossen groeit in de appelbomen in de boomgaard.

Voor de voordeur maken we een krans van klimop die onder bomen en in de Wildlife Garden groeit. We knippen ook taxus van dat stukje haag waar we nooit goed bij kunnen als we snoeien, en een week lang worden de donkere dagen rond kerst verlicht door groen uit de tuin.

Oogst knolselderij

Een van onze familietradities is kastanje-knolselderijsoep op tweede kerstdag, dus het is een erezaak om genoeg van die wrattige, opgezwollen knolselderij in de tuin te hebben voor een royale hoeveelheid soep.

Als hij eenmaal met een harde borstel onder de koude kraan

schoon is geschrobd, lijkt hij op een uit zijn krachten gegroeide truffel. De blaadjes geven smaak aan soepen, fonds en stoofschotels, maar de knol is waar het echt om gaat.

Gekochte knolselderij is altijd enorm groot, maar ik houd van de intense smaak van de veel kleinere

versies die ik in mijn moestuin kweek. In maart zaaien we de minizaadjes, in de zomer en herfst koesteren we de plant met veel zorg. En hoewel we er van oktober tot de vroege lente rijkelijk van eten, is deze ene lunch op tweede kerstdag het hoogtepunt voor de hele familie.

Was, als je knolselderij oogst, de dikke stengel grondig en gooi het blad niet weg – dat geeft namelijk smaak aan je soepen en fonds.

In potten kun je planten precies de grond geven die ze nodig hebben.

Stel nu een pot samen die tot het voorjaar boeiend blijft.

Maak een mooie winterpot

Deze pot ziet er meteen al goed uit en wordt tot de lente alleen maar mooier. Toverhazelaar (*Hamamelis x intermedia*) houdt niet van onze kleigrond, maar in een bak kan ik hem de drainage en zurige grond geven die hij het liefst heeft. Dat doe ik door een ruime hoeveelheid varen- en bladcompost en grit toe te voegen.

Cyclaam (*Cyclamen persicum*) kan tijdens de bloei worden geplant en bloeit wekenlang als het niet te koud wordt. De hangende klimop

zorgt voor groene diepte en contrast met de kale takken van de toverhazelaar. Die wordt binnenkort de ster van de show, als vanaf eind januari de harige bloemen aan de takken verschijnen.

Als de pot te mooi of de ruimte te beperkt is om dit ensemble na de bloei te laten staan, kan de cyclaam op de composthoop en kunnen de klimop en de toverhazelaar worden uitgeplant of opgepot tot de volgende winter, terwijl de pot wordt gebruikt voor zomerplanten.

OOGST BOERENKOOL

Of je nu een weelderige, groene krulvariëteit, de paarse 'Redbor' of de donkere Italiaanse variëteiten uit Toscane verbouwt, boerenkool is een heerlijke, voedingsrijke wintergroente. Pluk de bladeren als ze 20 cm lang zijn en gooi de hoofdnerf van de oudste bladeren weg – die kunnen nogal taai zijn. Zaai in het voorjaar of de vroege zomer voor een waardevolle oogst in de wintermaanden.

Boerenkool is een van de vele koolsoorten die je in deze tijd vers uit de moestuin kunt halen.

Checklist

- ☐ Snoei dode, over elkaar schurende of beschadigde takken aan bomen of heesters weg.
- ☐ Bouw en repareer wigwams voor klimplanten.
- ☐ Blijf bladcompost maken van gevallen bladeren.
- ☐ Zet takjes geurende winterbloemen in huis om van de heerlijke geur te genieten.

Zoek slakken op koude dagen, dan vind je er meerdere tegelijk.

Speur naar slakken

Dit is een goed moment om een emmer te pakken en op slakkenjacht te gaan. Slakken overwinteren onder begroeiing, stenen, tegels, op metselwerk en achter klimplanten. Richt je vooral op de plaatsen met plantensoorten waar slakken dol op zijn – daar zitten ze ongetwijfeld in de buurt.

Pluk de slakken weg en zet ze minstens twintig meter verderop uit als je ze niet in het voorjaar weer terug wilt zien. Slakken beschermen zich tegen het koude winterweer door op beschutte plekken in groepjes bij elkaar te schuilen en door hun huisje af te sluiten met gedroogd slijm.

Wees creatief en geef uitgebloeide bloemen een tweede leven.

Knip bloemhoofden af als decoratie

Knip de bloemhoofden van siergrassen en verticale vaste planten af om er mooie kerstversieringen uit eigen tuin van te maken. De zaadhoofden van judaspenning (*Lunaria annua*), de bloemkoppen van de bergamotplant (*Monarda*) en zonnehoe (Echinacea) of de stekelige blauwe zeedistel kun je allemaal gebruiken om gedroogde arrangementen te maken.

Oogst ze op een droge dag en zet ze een paar dagen rechtop in een lege fles te drogen voor je ze schikt. Ook hortensia's kun je rechtop drogen. Deze uitgebloeide bloemen kun je bespuiten of combineren met groenblijvend blad uit de tuin.

Maak rommelige borders netjes

Ga de tuin in en maak je borders netjes voordat de winter echt invalt. Natte aarde kan beschadigen als je eroverheen loopt, dus kies een heldere, droge dag uit. Knip gebroken bloemhoofden en door de wind toegetakelde takken terug. Snoei echter niet te ver terug, want

vorst kan vorstgevoelige planten zoals salvia's binnendringen, en zij hebben de bescherming van hogere takken nodig.

Wied onkruid met de hand en breng een laag compost aan om de bodem vochtig te houden en de groei in het voorjaar te stimuleren.

Haal rommelige stengels weg, maar snoei grassen pas in de lente.

SNELLE OPLOSSINGEN

Snoei rommelige, drassige vaste planten terug met een schone, scherpe schaar. Planten die over het gazon of andere vaste planten vallen, moeten worden teruggesnoeid voordat ze de planten om hen heen aantasten. Je kunt hiervoor natuurlijk ook een snoeischaar gebruiken.

Checklist

- ☐ Snoei sierdruiven terug tot twee knoppen van de hoofdstengels.
- ☐ Zaai zaad van rotsplanten en laat het buiten staan, maar bescherm de pot met een stuk glas tegen regen.
- ☐ Blijf leliebollen oppotten en laat ze buiten staan.
- ☐ Zaai geraniumzaad voor perkgoed in de zomer.

Maak je gieters schoon

Maak de binnenkant van je gieter schoon: verwijder vuil, schimmelsporen en algen die daar groeien als er onderin water achterblijft. Gebruik een flessenwisser voor de tuit en was de broes apart. Reinigingsmiddelen op basis van citrussap zijn veilig voor planten en kun je dus in een gieter gebruiken, maar schrobben met vers water en grondig naspoelen is ook goed.

Neem stekken van bloemheesters

Neem nu houtstekken of winterstekken van bladverliezende heesters zoals *Viburnum* en *Weigela*, die nu in rust zijn, door de dikste rechte stengels van de groei van dit jaar af te snijden. Knip de stekken bij tot ongeveer 15-20 cm en laat bovenaan en onderaan een knop zitten. Ze zullen makkelijk wortelen op een beschutte plek in de tuin. Meng grit door de aarde en steek twee derde van de stengel in de grond. Laat in het voorjaar zijn ze geworteld. Je kunt ze dan laten groeien en volgend najaar verplaatsen.

Kweek houtige vaste planten zoals kornoelje uit houtstekken.

Zet planten als cycloam koel, zodat ze langer bloeien.

Zorg voor kerstplanten

Help je kerstplanten tijdens de feestdagen en daarna goed te blijven door ze op de juiste plaats te zetten. Azalea's, kerstcactussen en cyclamen kunnen op een koele, lichte plek. Knip verwelkende bloemen weg om de bloei en verdere groei te stimuleren. Kerststerren hebben wat meer

warmte nodig, maar mogen niet in de buurt van een warmtebron staan. Zet orchideeën in warmte en licht.

Geef ze allemaal spaarzaam water van onderaf, met regenwater op kamertemperatuur. Benevel de orchideeën als je de verwarming aan hebt gehad.

Verzorg je snijbloemen

Haal de onderste bladeren weg en knip de onderkant van de stengel bij. Zet de snijbloemen een paar uur in een emmer schoon water, dan blijven ze langer mooi in de vaas. Maak een verticale snee onderaan houtige stengels voor je ze in warmer water zet.

Schik ze in een vaas en zet ze op een koele, lichte plaats voor een lange levensduur.

Bereid je snijbloemen zorgvuldig voor zodat ze langer mooi blijven.

HAAL KNOPPEN IN HUIS

Snij vroeg in de maand uitlopers van winterbloeiende bloemheesters en zet ze op een beschutte, koele plek in een emmer water. De knoppen openen zich langzaam tot prachtige bloemen die je als versiering kunt gebruiken. Probeer de geurende *Viburnum x bodnantense* of de tere, zachtgele winterjasmijn. Zet ze pas op een warme plek als je ze nodig hebt, zodat ze zo lang mogelijk vers blijven.

Sorteer zaad

Neem je doos met zaden door en maak een boodschappenlijst voor nieuw zaad. Leg de zakjes op zaai- volgorde voor het voorjaar. Controleer de uiterste houdbaarheidsdatum en gooi weg wat over de datum is. Over het algemeen geldt: hoe harder de zaadhuid, hoe langer het zaad goed blijft in je bewaardoos.

Sorteer op zaai- volgorde – sommige zaden moet je misschien nu zaaien om ze voor het ontkiemen een koudeperiode te geven. Daarna komen de geraniums en eenjarige planten die je vroeg zaait, dan winterharde eenjarigen die je rechtstreeks in de border zaait en vervolgens vaste en tweejarige planten.

Sorteer je zaadzakjes op zaaimaand met tabbladen.

Maak potten schoon, zodat ongedierte er niet in overwintert.

Sorteer potten

Stapel je potten op volgorde van grootte om zaaien en oppotten dit voorjaar makkelijker te maken. Controleer op barsten en scheuren. Bewaar gebarsten terracotta potten: met ijzerdraad kun je ze bijeenhouden en hun levensduur verlengen.

Checklist

- ☐ **Verwijder dode blaadjes van overwinterende planten om rotten en schimmel te voorkomen.**
- ☐ **Geef deze maand met het oog op de trage plantengroei slechts spaarzaam water.**

Met een thermometer houd je temperatuur en vochtigheid in de gaten.

Controleer verwarming en ventilatie

Houd de temperatuur van je kas met een thermometer in de gaten. Onverwarmde kassen warmen nog steeds op in de winterzon en moeten misschien geventileerd worden. Sommige kasverwarmers hebben een thermostaat om de temperatuur te regelen.

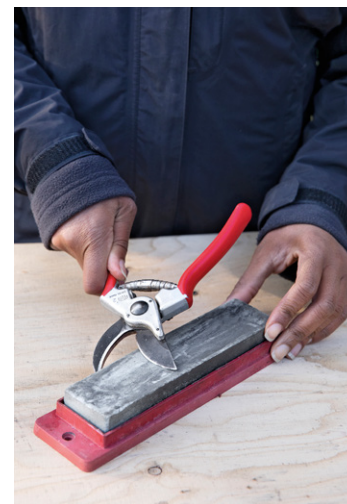
Welk systeem je ook hebt, ventilatie blijft belangrijk om schimmel-

ziekten bij lage lichtniveaus onder controle te houden. Check dus welk effect het openen van ramen heeft op de temperatuur. Het hangt er een beetje van af wat je kweekt, maar meestal moet je bij korte dagen en lage lichtniveaus de temperatuur laag houden, zodat je niet te veel zachte uitlopers stimuleert die zich niet goed kunnen ontwikkelen.

Zorg voor je gereedschap

Reinig en olie je gereedschap alvast voor het voorjaar. Veeg aarde en vuil af en haal verwijderbare onderdelen voorzichtig uit elkaar. Verwijder met een oplosmiddel en fijn nat en droog schuurpapier plantenharis van messen waarmee je gesnoeid hebt.

Druppel wat olie over een wetsteen en duw het mes dan gelijkmatig onder een hoek tegen de wetsteen. Maak cirkelende bewegingen bij de ronde bladen van een snoeischaar. Veeg overtollige olie af, zet de onderdelen weer in elkaar en olie tot slot alle bewegende delen. Bewaar het gereedschap op een droge plek.

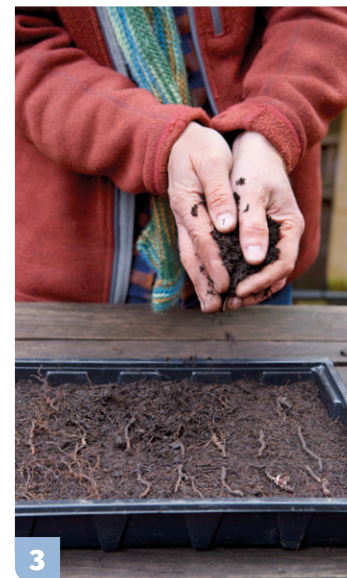

Maak gereedschap scherper en efficiënter met een wetsteen.

STAP VOOR STAP Zo neem je wortelstekken

Vul een pot of bak met zand-
rige potgrond voor wortelstek-
ken van de Japanse anemoon.
Laat ze wortelen op een
werkbank of in een koude kas.
Laat in het voorjaar hebben ze
een goed wortelstelsel.

- 1** Graaf wortels op van de buitenkant van de wortelkruit, waar ze jong en sterk zijn.
- 2** Kies de dikste wortels en snij ze in stukken. Uit de bovenkant groeien uitlopers en uit de onderkant wortels, dus leg ze allemaal dezelfde kant op.
- 3** Druk elk stuk voorzichtig in de aarde en voeg dan een dun laagje potgrond of grit toe. Druk het oppervlak aan en geef water.

Checklist

- ☐ Houd vers geoogste prei op zijn kop bij het afknippen en afspoelen van de modderige wortels. Zo komt de modder niet tussen de bladeren.
- ☐ Is het koud, keer je compost dan 's ochtends, om op te warmen.
- ☐ Gebruik berken- of hazelaartwijgen om voorgetrokken narcissen te ondersteunen.
- ☐ Houd in de tuin wat scherp zand achter de hand om te mengen met zout voor paden – dat scheelt strooizout.

Wilgen knotten

Snoei wilgen in december, wanneer ze in rust zijn. De tenen van de variëteit op de foto, *Salix 'Flanders Red'*, zijn makkelijk te vlechten. En doordat wilgen zo snel wortelen, is dit ook een goed moment om ze te vermeerderen.

Snoei wilgen terug tot de knot, een knoestige bult op de stam, die zich in de loop van de tijd door jaarlijkse snoei heeft ontwikkeld. Deze wilg wordt op iets meer dan één meter gehouden, want als hij eenmaal de hoogte van een volwassen boom heeft, kan hij met zijn zachte hout niet meer geknot worden. Snoei de groei van dit jaar terug tot één knop boven de knot.

Snoei knotwilgen elke winter en houd de stam laag.

Vergeet vijverdieren niet als het kouder wordt.

Voorkom dat je vijver dichtvriest

Laat een (tennis)bal op je vijver drijven. Zo creëer je een luchtgat voor je vijverdieren als het vriest. Ijs dat slechts voor een korte tijd op het oppervlak ligt is niet erg, want het iets warmere water onder het ijs biedt beschutting aan allerlei beestjes. Sneeuw op ijs blokkeert het licht, waardoor de vijver snel zijn zuurstof kan verliezen. Veeg sneeuw dus van het ijs af.

Als je een vijver vol vissen hebt, kun je hem met een speciale vijververwarmer ijsvrij houden.

Met wat voorbereiding blijft je boom tot na de feestdagen mooi.

Geef je kerstboom een lang leven

Meet de ruimte in je kamer voordat je een kerstboom koopt. Kies er een die er fris en vol uit ziet en geen naalden laat vallen als je hem over-eind zet.

Welke soort je ook kiest, hij houdt het langer vol met meer water. Zaag dus 5 cm van de voet en zet hem

een nachtje buiten in een emmer water. Gebruik een standaard met waterreservoir en zet de boom niet in de buurt van verwarming.

Blijf het water tijdens de feestdagen bijvullen. Bomen die in potten zitten behandel je op dezelfde manier als een kamerplant.

Checklist

- ☐ Bescherm buitenkranen tegen vorst; pak ze in in noppensfolie.
- ☐ Veeg zware sneeuw van hagen, takken en kassen, zodat ze niet beschadigd raken.
- ☐ Loop niet op gras als het erg nat of bevroren is – wacht op beter weer voordat je het gazon gaat verzorgen.

Volgende maand

- ☐ Begin gewassen voor je moestuin van het nieuwe seizoen te zaaien.
- ☐ Composteer je oude kerstboom.
- ☐ Verwen kamerazalea's om meer bloemen te krijgen.

Hang voer voor de vogels op

Voer de vogels bij om ze te helpen de winter gezond door te komen. Zo kunnen ze volgend seizoen in je tuin hun nesten bouwen en jou helpen bij ongediertebestrijding. Gebruik diverse voederhuisjes met zaden, noten, granen en calorierijk voedsel zoals vetbollen.

Hang de voederhuisjes, bollen en silo's hoog en uit de buurt van begroeiing vanwaaruit roofdieren zoals katten kunnen toeslaan. Houd de voederplekken schoon en vul ze regelmatig bij.

Trek allerlei vogels aan met vetbollen in een voedersilo.

Geef nieuwe bomen altijd water, ook als de aarde al vochtig is.

Plant nieuwe fruitbomen

Graaf een gat dat even diep is als de wortels van je nieuwe fruitboom maar tweemaal zo breed. Maak met een tuinvork de bodem van het gat los, voeg wat compost toe en geef water. Plaats een steun, bijvoorbeeld een paal, als het een winderige plek is.

Houd de boom vast en vul het gat op met aarde, compost en beendermeel.

Druk de aarde aan en geef water. Maak het af met een laag mulch. Haal alle vruchten die zich het eerste jaar vormen weg, zodat de boom sterker kan worden.

Wacht tot al het blad is verwelkt voor je de oude stengels terugsnoot.

Snoei asperges van dit jaar terug

Snoei je oude aspergestengels helemaal terug tot de grond. Woel meteen de aarde rond de stengels om, want daar zal de aspergekever zich hebben teruggetrokken voor de

winter. Geef de vogels een dag of twee om zich aan de kevers te goeden en geef het bed dan een dikke wintermulch van verteerde stalmest of compost.

Plan je wisselteelt voor volgend jaar

Maak aantekeningen of een schets om vast te leggen welke gewassen het afgelopen seizoen waar groeiden. Het is goed gewassen te roteren, vooral als ze – zoals uien, aardappelen en koolsoorten – gevoelig zijn voor plagen en ziekten in de grond.

Zet een gewas het volgende jaar nooit op dezelfde plek en houd rekening met de toestand van je grond: wortelgewassen kunnen volgen op aardappelen omdat je de grond al omspit wanneer je de knollen oogst.

Plan en markeer je gewassen voor volgend seizoen.

20
MINUTEN
OVER

Maak paden rond en tussen je moestuinbedden schoon. Daar kan onkruid zitten dat je bedden koloniseert als het warmer wordt, dus het kan geen kwaad je paden nu te onderhouden. Haal onkruid weg – voor harde paden is een onkruidbrander geschikt. Herstel versleten plekken in gras en vul verteerde schorsmulch aan.

SNELLE
OPLOSSINGEN

Als je geen tijd hebt om losse spruitjes te plukken als je op je moestuin bent, snij dan de hele stengel af en zet hem thuis in een emmer water op een koele plek. De stengel blijft lang goed en je kunt zo de spruitjes naar behoefte plukken.

Verwijder gerimpeld of beschadigd fruit, zodat ziekte zich niet kan verspreiden.

Controleer opgeslagen gewassen

Loop je gewassen na en kijk of de oogst die je uit je tuin heb gehaald hebt en hebt opgeslagen, nog vers is. Hoe langer het is opgeslagen, hoe gevoeliger het wordt voor vochtverlies en bruinrot.

Check alles zorgvuldig en haal gerimpelde of gevlekte exemplaren ertussenuit. Goede stukken kun je er gerust uit snijden en koken, de rest kun je weggooien. Zorg dat vruchten en groenten die je

bewaart schoon en droog zijn en elkaar niet raken. Haal eventuele andere vochtbronnen, zoals planten in potten, weg om de opslagduur van je gewassen zo veel mogelijk te verlengen.

PAS OP VOOR Ijs in vogelbadjes

Vogels hebben het hele jaar door vers water nodig om te drinken en zich te wassen. Voorkom dat het bevriest door een bal in het badje te laten drijven. Mocht het water onverwacht bevroren, ontdooi het dan meteen.

Schrob met schoonmaakmiddel verouderde teksten van plastic labels.

Recycle oude plantenlabels

Verzamel al je plastic labels uit de moestuin en was ze, zodat ze weer klaar zijn voor gebruik. Was aarde en vuil eraf met warm zeepsop en schrob de tekst van het label met schuurmiddel en een pannensponsje.

Potlood gaat er het makkelijkst af, maar zelfs labels met permanente markers kun je schoon schrobben. Droog ze af en berg ze op. Labels gaan jaren mee als je ze 's winters schoonmaakt en binnen bewaart.

SNOEI DRUIVEN

Druiven behoren tot de planten die gaan bloeden als je ze op het verkeerde moment snoeit. Snoei ze dus in de late herfst of de vroege winter. Als je twijfelt, neem dan een steekproef om er zeker van te zijn dat er geen sap vrijkomt. Je hoeft alleen maar de uiteinden van de hoofdstengels terug te snoeien om de plant in toom te houden. Knip dan alle zij-scheuten terug tot een paar knoppen van de hoofdstengels.

Checklist

- ☐ Oogst winterkool en bloemkool, knolselderij, selderij, prei, voorgetrokken cichorei en wintersla.
- ☐ Plant de kool 'Hispi' in een koude of onverwarmde kas.
- ☐ Begin na kerst met het zaaien van uienzaad onder glas, voor een superieure oogst.
- ☐ Plant je laatste knoflooktenen, zodat ze nog kunnen profiteren van de winterkou.
- ☐ Geef fruitbomen en -heesters een winter-snoeibeurt – op p. 35 lees je uitgebreid hoe je dat doet.

Gardeners' World

Klantenservice

Wil je abonnee worden of heb je vragen over je abonnement? Op onze website vind je antwoord op de meeste vragen.

www.gardenersworldmagazine.nl/contact

Telefoon

We zijn er maandag tot vrijdag van 09.00 tot 17.00 uur om je vragen te beantwoorden.

+31 (0)24-2027827

E-mail

Stel je vraag eenvoudig per e-mail aan een van onze service medewerkers.

**klantenservice@
gardenersworldmagazine.nl**

Abonnementsinformatie

Gardeners' World kost € 5,99 per nummer. De abonnementsprijs is in Nederland € 59,40 en in België € 62,40 (12 nummers). Deze prijs geldt bij betaling per automatische incasso. Voor betaling via een (digitale) factuur geldt een toeslag van € 2,50. Je kunt eenvoudig een machtiging afgeven via www.fnlnl.nl/machtigen. Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij anders vermeld. Het opzeggen van een abonnement kan eenvoudig telefonisch via +31 (0)24-2027827 of per mail via klantenservice@gardenersworldmagazine.nl.

Copyright

BBC Gardeners' World magazine is published by F&L Media B.V. under licence from BBC Studios, Television Centre, Wood Lane, London W12 7TQ. The Gardeners' World logo and the BBC Blocks are the trade marks of the British Broadcasting Corporation. Used under licence. © Immediate Media Company Limited. All rights reserved. Reproduction in whole or part prohibited without permission.

Gardeners' World

Managing Director – Catriona Bolger
Editor-in-Chief – Lucy Hall
Deputy Editor – Kevin Smith

BBC Studios, UK Publishing

Chair, Editorial Review Boards: Nicholas Brett
Managing Director, Consumer Products and Licensing - Stephen Davies
Director, Magazines - Mandy Thwaites
Compliance Manager - Cameron McEwan
UK Publishing Co-ordinator – Eva Abramik
uk.publishing@bbc.com
www.bbcstudios.com

Immediate Media Co Ltd

Chairman – Martin Weiss
CEO – Tom Bureau
Director of International Licensing and Syndication – Tim Hudson
International Partners Manager – Molly Hope-Seton

Alle rechten van dit materiaal behoren toe aan Immediate Media Co. Limited en mogen niet worden herdrukt of hergebruikt, in welke vorm dan ook, zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming. Het auteursrecht op deze uitgave en op daarin verschenen artikelen wordt door de uitgever voorbehouden. Het verlenen van toestemming tot publicatie in de gedrukte uitgave houdt in dat de auteur de uitgever, met uitsluiting van ieder ander onherroepelijk machtigt de bij of krachtens de auteurswet door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren te innen en dat de auteur alle rechten overdraagt aan de uitgever, tenzij anders bepaald. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gekopieerd zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele onjuistheden die in deze uitgave zouden kunnen voorkomen.

Gardeners' World is een uitgave van F&L Media B.V.

in licentie van BBC Studios

Head of Content

Daan Jeuken

Hoofdredactie

Anne Wiegers

Redactie

Jos Heijmans, Helga Kluiters
en Maurice Snijders

Met medewerking van

Berthe Bogers, Milly Born, Marieke van der Eerden, Jaap Molenaar, Marieke Nolsen, Sylvia van den Top, Stichting NL Bloeit!, Rogier van Vugt en redactie Gardeners' World UK

Vormgeving

Nick Groenewold, Mylène Nales, Tom Gerrits, Susan Gerbrands-Derksen, Orlando Koper en Ellen Willemsen

Sales

Thijs de Hoogh
+31 (0)24 24 04 641
tdhoogh@fnlnl.nl

Marketing

Tetske Peeters
+31 (0)24 24 04 585
tpeeters@fnlnl.nl

Drukkerij

Habo DaCosta bv, Vianen

Vragen aan de redactie

Heb jij opmerkingen, suggesties of vragen aan de redactie?
redactie@gardenersworldmagazine.nl

Nieuwsredactie / Pers

redactie@gardenersworldmagazine.nl
of adresgegevens zie hieronder o.v.v.
F&L Media, redactie Gardeners' World

Bezoekadres F&L Media

Jonkerbosplein 52, 6534 AB Nijmegen

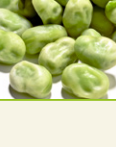

december Groeigids

Dit kun je deze maand allemaal zaaien en planten voor een smakelijke en gezonde oogst.

Planten/zaaien ■ Uitplanten ■ Oogsten ■

De beste keuzes voor december		jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	Appels Deze vruchten zijn rijk aan vezels die een bijdrage leveren aan de spijsvertering en het cholesterol op peil houden. Bewaar appels buiten de koelkast.												
	Tips Kweek samen met een andere variëteit uit dezelfde bestuiversgroep. Geef het eerste jaar regelmatig water. Planten ↓ op dezelfde diepte als bij de kweker Afstand ↔ 1,9 m uit elkaar ↗ 5 m tussen rijen												
	Bramen Uit onderzoeken komt naar voren dat de doornloze rassen tot tweemaal zoveel gezondheidsbevorderende anthocyanen bevatten dan de doorndragende rassen.												
	Tips Kweek in de volle zon. Snoei na het planten de takken terug tot één gezonde knop. Planten ↓ 8 cm dieper dan bij de kweker Afstand ↔ 3 m uit elkaar ↗ 1,8 m tussen rijen												
	Frambozen Deze smakelijke rode vruchten bevatten ellaginezuur, vitamine C, folaat en bèta-caroteen. Pluk ze als ze op hun rijpste zijn en de meeste antioxidanten bevatten.												
	Tips Snoei takken van zomerframbozen die vruchten hebben gedragen tot de grond. Planten ↓ 5 cm dieper dan bij de kweker Afstand ↔ 45 cm uit elkaar ↗ 1,8 m tussen rijen												
	Knoflook Beroemd vanwege zijn gezondheidsvoordelen. Gooi oude knoflookbollen niet weg, zelfs niet als ze uitlopen. Ze zijn rijker aan zwavel, dat goed is voor het hart.												
	Tips Wied onkruid regelmatig. Vermijd water geven op de bladeren of bollen, want dit leidt tot schimmelziekten. Planten ↓ 5 cm diep Afstand ↔ 20 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Kweeperen Kweeperen zijn caloriearm en bevatten kalium en vitamine C. Pluk ze voor de eerste nachtvorst om te voorkomen dat ze van binnen bruin worden.												
	Tips Plant op een warme, zonnige plek. Bescherm de vroege bloesem tegen vorst met vliesdoek. Planten ↓ op dezelfde diepte als bij de kweker Afstand ↔ 1,9 m uit elkaar ↗ 5 m tussen rijen												
	Moerbeien Waardevolle bron van voedingsstoffen: ijzer, vitamine C en kalium. Deze helpen bij het op peil houden van de bloedsuikerspiegel en het cholesterol.												
	Tips Het kan wel vijf jaar duren voordat moerbeien vruchten geven. Voed 's winters regelmatig en mulch in de lente. Planten ↓ op dezelfde diepte als bij de kweker Afstand ↔ 1,9 m uit elkaar ↗ 5 m tussen rijen												
	Rode bessen Deze heerlijke vruchten zijn rijk aan flavonoiden en vitamine B. Rode bessen zijn ook geschikt om gebak en toetjes feestelijk mee te decoreren.												
	Tips Kweek in de zon. In de schaduw mag ook, maar dan komen de vruchten later en zijn minder smaakvol. Planten ↓ op dezelfde diepte als bij de kweker Afstand ↔ 1,5 m uit elkaar ↗ 1,8 m tussen rijen												
	Sjalotten Van alle uiensoorten bevatten sjalotjes het hoogste quercetine-gehalte. Deze flavonoiden zouden mogelijk een positieve invloed hebben op seizoensallergieën.												
	Tips Plant pootuien in november, in plaats van zaaien. Verwijder bloemhoofden zodra je ze ziet opsteken. Planten ↓ met het puntje net boven de grond Afstand ↔ 15 cm uit elkaar ↗ 30 cm tussen rijen												
	Taybessen Kruising tussen braam en framboos. Rijk aan pectine, dus uitstekend om jam van te maken. Bevatten tevens vitamine C en flavonoiden.												
	Tips Bescherm tegen vogels met een net of fruitkooi. Oogst zodra de bessen dieppaars zijn. Planten ↓ 5 cm dieper dan bij de kweker Afstand ↔ 2,4 m uit elkaar ↗ 1,8 m tussen rijen												
	Tuinbonen Boordevol vezels, eiwitten, fosfor, vitamine B en C. Oogst tuinbonen jong, want dan zijn ze heerlijk mals. Gebruik bonen die je over hebt voor pesto of hummus.												
	Tips Ondersteun hoge planten met stokken en twijgen tegen doorbuigen. Geef regelmatig water zodra de bloei begint. Zaaien ↓ 8 cm diep Afstand ↔ 23 cm uit elkaar ↗ 45 cm tussen rijen												

Volgende editie ...

Het januarinumnummer ligt vanaf **21 december** in de winkel.

Gelukkig nieuw oogstjaar!

- Een goede start met de tips van Monty
- Zo kun je het hele jaar door oogsten

en nog veel meer ...

Carol heeft voor elke maand van het jaar een favoriete plant.

Arit Anderson vertelt je wat je moet snoeien in januari.

Met de tips van **Adam** breng je kleur in de winterse tuin.

FOTO'S: SARAH CUTTLE, JASON INGRAM
*AANKONDIGINGEN ONDER VOORBEHOUD

Mis geen nummer meer!

Neem nu een abonnement en krijg voortaan elke uitgave van **Gardeners' World** automatisch in je brievenbus.

Ga naar www.gardenersworldmagazine.nl/abo
of bel gratis naar +31 (0)24 2027 827

Gardeners' World

Het seizoen om te geven

Wie geef jij dit jaar een magazine cadeau? Kies een cadeau-abonnement vanaf €15,-. Je ontvangt direct een digitale cadeaubon om te geven.

Gardeners' World doet per abonnement een donatie aan Stichting Lezen om het leesplezier en de leesvaardigheid van de jeugd te verbeteren.

vanaf
15,-

Ga naar:

www.geefeenmagazine.nl

Geef vorst geen kans!

JUTE

VLIESDOEK

HOES MET KOORD

AFDEKVLIES

HOES MET RITS

NOPPENFOLIE

Iedere tuinliefhebber kijkt met een zekere angst naar het winterseizoen. Zullen de planten de kou overleven? Met een goede bescherming hoef je ze niet elk voorjaar te vervangen. Natuurlijk met NATURE®.

GEEN PROBLEEM VOOR JE TUIN

Ons klimaat wordt grilliger. Vorstperioden zijn onvoorspelbaar en kunnen plaatsvinden vanaf november tot en met medio mei (IJsheiligen). Dat hoeft voor je tuin geen probleem te zijn. Mits je de juiste beschermingsmiddelen bij de hand hebt. Met het brede assortiment winterbescherming van NATURE® geef je de (nacht)vorst geen kans!

WINTERBESCHERMHOEZEN

De winterbeschermhoezen van NATURE® zijn gemaakt van uv-bestendig, niet-geweven polypropyleen en voorzien van een aantrekkkoord en eventueel ritsluiting om deze gemakkelijk over de plant aan te kunnen brengen. De ritsluiting zorgt voor het gemakkelijk luchten of water geven zonder dat de bescherming tegen het winterweer in het gedrang komt.

WINTERNOPPENFOLIE

Je kunt de wortels van de planten beschermen door de plantenpot in te pakken met noppenfolie. Dit zorgt voor bescherming en heeft een thermische isolerende werking.

Nature® is een merk van de Outside Living Industries groep • www.outsideliving.com